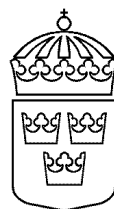

Riksdagens protokoll

2003/04:90

Tisdagen den 30 mars

Protokoll
2003/04:90

Kl. 14.00 – 16.23
18.00 – 20.07

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 23 och 24 mars.

2 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Andre vice talmannen meddelade
att votering skulle äga rum efter debattens slut *fredagen den 2 april dock
senast kl. 14.00* samt
att interpellationer skulle besvaras *fredagen den 16 april kl. 9.00* varvid
tidigare aviserat ev. arbetsplenum skulle utgå.

Ett meddelande om dessa ändringar hade delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2003/04:340

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:340 av Jörgen Johansson (c) om vikten av lagföring för brott

Interpellationen kommer att besvaras den 19 maj 2004.

Skälet till dröjsmålet är att interpellationen på grund av ett förbiseende inte nått handläggande enhet i tid och att jag därefter inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 24 mars 2004

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

4 § Svar på interpellation 2003/04:369 om jämställdhet inom idrottsrörelsen

Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Anders Bengtsson har frågat mig vilka planer jag har för att säkerställa att idrottsrörelsen ska uppnå sina egna mål för jämställd representation inom idrottsrörelsens styrelser.

Jag delar Anders Bengtssons uppfattning att jämställdhet inom idrotten är en mycket viktig fråga. Den nivå som hittills har uppnåtts svarar inte mot det mål på minst 40 % kvinnor respektive män inom rådgivande och beslutande organ som svensk idrott själv satte upp i jämställdhetsplanen 1989. Jag välkomnar därför att Riksidrottsmötet 2005 kommer att behandla en ny jämställdhetsplan som bygger på kunskap och erfarenheter av arbetet med den tidigare planen. Jag förväntar mig att arbetet inom idrottsrörelsen med att uppnå en jämställd representation i styrelser och i andra strukturer därigenom kommer att påskyndas.

Kvinnor och män i olika åldrar måste ges lika möjligheter att delta i såväl beslutande församlingar som idrottsverksamhet utifrån sina egna intressen och förutsättningar. Det är därför viktigt att hela idrottsrörelsen arbetar aktivt i alla strukturer och i all verksamhet för att säkerställa att kvinnors kompetens inom idrotten bättre tas till vara än för närvarande. Det är något som hela den svenska idrotten kommer att tjäna på. Ansvar för detta ligger självklart hos alla medlemmar i den mångfald av ideella allmännyttiga föreningar som är idrottsrörelsen i vårt land. Helt naturligt får därigenom Riksidrottsförbundet som idrottsrörelsens samlande organisation ett speciellt ansvar.

Jag följer aktivt det arbete som nu pågår inom svensk idrott i utvecklandet av en ny jämställdhetsplan. Jag sätter tilltro till att idrottsrörelsen tar frågan om jämställdhet på än större allvar och att den nya planen kommer att följas upp med behövliga åtgärder för att nå en jämställd idrott.

Riksdagen har efter förslag av regeringen i budgetpropositionen för 2004 gett regeringen möjlighet att fortsätta att verka för att ökade medel ska tillföras idrottsrörelsen under förutsättning att idrottsrörelsen bland annat satsar mer på flickors idrottande. Riksidrottsförbundet har fått regeringens uppdrag att inom kort redovisa vilka insatser som hittills gjorts inom det så kallade Handslaget för att uppnå detta mål samt att redovisa vilka åtgärder förbundet avser att vidta. Regeringen kommer därefter att fatta beslut om närmare riktlinjer för hur Riksidrottsförbundet får disponera medlen för år 2.

Vid de samtal jag har med företrädare för svensk idrott inom ramen för Handslaget är goda förutsättningar för flickors idrottande en prioriterad fråga. Där ingår även frågan om könsperspektivet på makten över de beslut som formar förutsättningarna för människors deltagande i idrotten på olika nivåer.

För att avslutningsvis återknyta till Anders Bengtssons fråga vill jag återigen understryka vikten av att det pågående arbetet inom idrottsrörelsen med att ta fram en ny jämställdhetsplan blir framgångsrikt. I det ingår att peka ut behövliga åtgärder för att delmålet snarast ska uppnås så att kvinnor och män fortsättningsvis ska vara representerade med minst 40 % inom alla rådgivande och beslutande organ på alla nivåer inom

idrottsrörelsen. Mot den bakgrunden planerar jag för närvarande inte några ytterligare åtgärder riktade till den svenska idrottsrörelsen för att den ska förbättra sin könsmässiga sammansättning inom idrottsorganisationernas olika styrelser.

Prot. 2003/04:90
30 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 2 ANDERS BENGTTSSON (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Mona Sahlin för svaret. Som vi kunde höra handlade det mycket om målen på riksplånet och i och för sig ganska mycket också om min interpellation. Jag framställde den med anledning av den statistik som Riksidrottsförbundet självt har tagit fram och presenterat nu i dagarna.

Jag skulle vilja bryta ned svaret lite mer än så. Under min tid som kommunpolitiker i Östra Göinge tog vi för ett tiotal år sedan fram siffror på jämställdheten inom föreningslivet.

Av 52 lokala föreningar hade 7 kvinnliga ordföranden, och det gällde då typiska tjejdrotter, till exempel simning, hästsport och liknande idrotter.

Jag ser detta inte bara som en idrottsfråga utan i allra högsta som en demokratisk fråga. De flesta ungdomars första kontakt med ett demokratiskt styrelseskick och med styrelsearbete och föreningsarbete är genom idrotten och andra föreningar. Det är där som de först kommer i kontakt med det sättet att arbeta som man sedan använder inom politiken, inom fackföreningsrörelsen och även inom arbetslivet.

Jag skulle vilja använda mig av tennisspråket för att beskriva situationen: Det är fördel pojkar. Vi vet att män och pojkar är mer representerade i föreningsstyrelser.

Vad har då hänt på dessa 15 år, sedan 1989, när Riksidrottsförbundet satte upp dessa mål? Såvitt jag kan se har det inte hänt så jättemycket. Det har hänt en del, men det är inte tillräckligt. Det har trots allt gått en ganska lång tid.

Vad görs mer från regeringens sida? Vad gör ministern för att stimulera debatten och för att säga till kommunerna att de måste prioritera flickorna mera? Man har rätt att ensidigt stimulera flickors intressen i vissa sammanhang. Varför gör inte kommunerna det? Varför finns det inte särskilda bidrag för att lyfta fram tjejerna? Varför förs det inte mera debatt om detta? Varför prioriterar vi inte tjejerna mera i föreningslivet?

Anf. 3 BIRGITTA SELÉN (c):

Fru talman! Jag vill tacka Anders Bengtsson som har lyft fram den här frågan. Detta är ett intressant område.

Personligen jobbar jag med idrottsfrågor inom kulturutskottet, och jag har väldigt stort förtroende för Riksidrottsförbundet där man är väldigt duktig på sitt arbete. Riksidrottsförbundet har tagit fram många bra rapporter.

I svaret sade statsrådet att behövliga åtgärder skulle tas fram. Det vore intressant att få veta hur statsrådet definierar detta. Vad är det för behövliga åtgärder som behöver vidtas för att siffrorna när det gäller jämställdheten ska bli bättre?

I sin senaste rapport pekar Riksidrottsförbundet på att det ser rätt så bra ut inom förbundens riksstyrelser. Där finns det 44 % kvinnor och 56 % män. 20 av 21 distriktsförbund har manliga ordföranden. Lika illa är det bland kanslicheferna där 18 chefer av 21 är män.

Fördelningen bland ombuden till Riksidrottsförbundets riksstämma var också väldigt snedvriden. Bara 23 % var kvinnor, 47 kvinnor av 154 män, vilket ju är väldigt snett fördelat.

Det råder ojämlikhet även när det gäller tränare för landslag. Av dem är 22 % kvinnor och resten män.

För några veckor sedan uppstod det en väldig debatt om detta när det blev en kvinnlig ledare i ett manligt landslag. Det skulle vara väldigt intressant att höra vad Mona Sahlin har för syn på resonemanget kring detta. Jag tyckte att den här hanteringen var skrämmande. Det förs ju aldrig diskussioner på samma sätt om det är en manlig tränare för ett kvinnligt landslag. Statsrådet lyfte också fram Handslaget i svaret. Jag vill ge en eloge till regeringen, för jag tycker att Handslaget är väldigt bra. Däremot oroar jag mig för en sak när det gäller framtiden. Vi ser ju hur det hela trappas upp, och det fjärde året kommer det att vara rätt mycket pengar. Då vänjer man sig vid att ha mycket pengar, och sedan kanske – vad vet jag – det klipps tvärs av. Hur ska man garantera kontinuiteten? Detta kan ju leda till en bra kontinuitet när det till exempel gäller jämställdheten för flickor. Vad finns det i bakfickan om det inte skulle finnas pengar senare? Har statsrådet möjlighet att säga någonting om det i dag?

Anders Bengtsson lyfte fram frågan om integration, och därför kan jag inte låta bli att knyta an lite grann till det. Riksidrottsförbundet skriver i forskning som man har tagit fram att invandrarungdomar är relativt sett mindre aktiva inom föreningsidrotten. Bland invandrarflickorna var endast 30 % medlemmar i en idrottsförening mot 54 % i den kontrollgrupp som forskaren hade. Bland pojkarna var 59 % av invandrarungdomarna medlemmar mot 74 % i kontrollgruppen. Eftersom statsrådet förutom att vara idrottsminister är invandraransvarig skulle det vara intressant att se tankarna om detta.

När jag ändå pratar om invandrare kan jag också ta upp detta att det är få invandrare som är ledare. Det gäller speciellt bland flickor. På frågan om varför svarar de: Vi har inte fått frågan om ifall vi vill vara ledare. Hur ser statsrådet på de tankarna?

Anf. 4 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag tycker att detta är en bra diskussion, och det är relevanta frågeställningar som både Anders Bengtsson och Birgitta Sellén tar upp. Även om idrottsrörelsen i Sverige dessbättre är en självständig folkrörelse ska vi politiker se till att det både finns bra krav och förväntningar på idrotten. Vi ska förstås också se till att det finns möjliga resurser för att kunna leva upp till detta.

Jag är precis som den stora delen av idrottsrörelsen övertygad om att framtiden för idrotten som folkrörelse bland annat ligger i att man kan svara upp mot att idrotten verkligen är till för alla. Begreppet alla innefattar då både pojkar och flickor och även alla oavsett etnisk bakgrund. Precis som Birgitta Sellén sade är jag också integrationsminister. Jag har känt att det är två områden som hör ihop väl, och det är en förmån att få

jobba både med idrotten och med integrationsfrågorna. Vi kan se att idrotten redan i dag är en av de mest integrerade delar som finns i vårt samhälle. Den är redan i dag en väg in i samhället Sverige för väldigt många, inte bara för ungdomar utan också för pojkars och flickors föräldrar. De får via idrotten kontakt med andra vuxna på ett sätt som är svårt inom andra delar av samhället.

Det är därför regeringen och riksdagen så klokt har ställt sig bakom Handslagssatsningen, som ju bygger mycket på att hjälpa idrotten att öppna dörrarna ännu mer och att hitta nya metoder för att nå bland annat flickor. Det gäller då inte bara flickor i traditionella flickidrotter utan flickors idrottande där flickor vill idrotta. Det handlar också om att öppna dörren så att ännu fler unga pojkar och flickor med invandrabakgrund ska få möjlighet till idrott i alla delar av Sverige. Idrotten försöker nu också på ett annat sätt nå ut i de bostadsområden där många ungdomar med invandrabakgrund bor men där idrottsverksamheten inte alltid är lika starkt utbyggd.

Allt det här visar på det som Anders Bengtsson inledde med, nämligen vikten av det lokala föreningslivet och hur det ser ut. Det gäller den idrott som barn och vuxna finns i och hur representationen i de föreningarna ser ut. Det är sant som Anders Bengtsson sade; det hände en hel del i början när Riksidrottsförbundet antog sin jämställdhetsplan, men det har stannat upp under de senaste åren. Det är det som är bakgrunden till att RF har sagt att man nu måste ta ett nytt tag.

Det är annorlunda med distriktsförbunden, som Birgitta Sellén sade. Där finns det 44 % kvinnor. I 18 specialidrottsförbund finns det över 40 % kvinnor. Men precis som Anders Bengtsson sade är det i en hel del av de så kallade traditionella flickidrotterna som kvinnorna finns med. Jag försöker på olika sätt stimulera till exempel det arbete med unga ledare som Riksidrottsförbundet bedriver. Det har funnits tusentals ungdomar med där. En majoritet är flickor och en majoritet har utländsk bakgrund. Det bådär väldigt gott för framtiden.

Det gäller också att uppmuntra till exempel Fotbollförbundets arbete med Damprojekten. Det har lett fram till många kvinnliga ledare.

Jag är verkligen för att bryta de könsmönster som Birgitta Sellén också avslutningsvis tog upp. Vi har vant oss vid att se manliga ledare i många sammanhang inom idrotter för flickor. Det är verkligen på tiden att en kvalificerad kvinna nu också fick jobbet som landslagsledare för innebandy, som ju är en av våra största idrotter och en idrott som många flickor håller på med. Detta blev ett skrämmande exempel på det som jag tror att vi alla vet finns. Kvinnor provocerar när de tar sig över nya gränser. Hon ska ha allt stöd.

Anf. 5 ANDERS BENGTSSON (s):

Fru talman! Tack för ett uttömmande svar på frågan, Mona Sahlin! Jag håller fullständigt med om att vi har en fristående idrottsrörelse och att vi också ska ha det i allra högsta grad. Det är egentligen inte idrottsrörelsen i sig som jag angriper, även om jag kan ha synpunkter på den också lokalt. Det gäller framför allt fördelningen av tiderna i idrottshallar och att puffa för att få kvinnliga tränare och fler aktiva och så vidare. Idrottsrörelsen har ett visst ansvar i den frågan.

Men faktum kvarstår. Jag frågade i mitt tidigare inlägg om statsrådet kan lyfta fram frågorna i debatten mer och ta upp dem vid varje tillfälle som ges i kontakt med föreningslivet, men också offentligt. Det gäller att tala om att flickorna måste fram inom föreningslivet. Vi måste se fler kvinnor i styrelser och så vidare. Vi har nytta av det också inom politiken, inom näringslivet, inom fackföreningsrörelsen och på andra håll i samhället. Det är i de tidiga tonåren som man lägger fast möjligheterna. På det här sättet får man vanan att delta i samhällslivet en hel del, vilket också statsrådet var inne på. Flickor vill ha kvinnor som representerar dem i styrelser och som tränare. Det behövs kvinnliga förebilder även inom idrottsrörelsen.

Det handlar också om sådana saker som språkbruket, bara för att ta ett exempel. Man pratar om A-lag och B-lag och så pratar man om damlag – ja, ni hör själva! Man pratar om damfotboll. Vad är damfotboll för någonting? Mig veterligen finns det bara fotboll.

Som jag var inne på tidigare handlar det också om tider i idrottsanläggningarna. Det handlar om annonsintäkter från arenorna och om kvinnliga tränare, som Birgitta Sellén var inne på. Det finns ett antal incitament som vi måste fokusera på.

Jag hoppas att statsrådet följer denna fråga och tar i ordentligt. Den är oerhört viktig för jämställdheten i hela samhället, och inte bara inom idrottsrörelsen.

Anf. 6 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag tycker också att det återstår en hel del arbete med integrationen som vi gemensamt måste bidra till. Det gäller naturligtvis inte bara statsrådet. Det handlar inte minst om det lokala planet, där detta är oerhört viktigt.

Idrott för alla oavsett etnisk bakgrund, sade statsrådet. Även där ställer jag upp till 110 %.

Invandrare håller sig speciellt mycket till vissa sporter. Tidigare har vi fört en debatt med ministern om det när det gäller boxning till exempel. Det finns också en del andra sporter som invandrare dras till. Det finns också många sporter där det är få invandrare. Min fråga blir: Har statsrådet någon fundering på hur man ska hantera den frågan för att öppna upp detta från flera håll? Det är ju viktigt att vi får en spridning så att invandrarna finns med överallt.

Anders Bengtsson tog upp det här med att man säger damfotboll, damidrott och så vidare. Jag tycker att vi måste försöka få medierna att arbeta med det. Det är ju helt fel, precis som Anders säger. Det ska inte heta "dam" framför när det är kvinnor som håller på med en idrott när man inte sätter könsperspektivet på den manliga idrotten!

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi gör någonting där. Jag tror också att det är viktigt att statsrådet är med och "pushar" på. Riksidrottsförbundet gör nog vad det kan för att få en jämnare könsfördelning. Jag hoppas att statsrådet också är redo att ta itu med medierna i den frågan.

Anf. 7 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Detta är en viktig och angelägen debatt. Jag tycker att det är glädjande att det finns stor samstämmighet i synen på de här frågorna hos alla debattdeltagare. Jag tror att alla vi som har ett engagemang inom

idrottsrörelsen är angelägna om att det ska hända saker på det här området. Trots att Riksidrottsförbundet har pratat om detta i flera år och trots att man också pratar om det i distrikt och föreningar händer det på sina håll väldigt lite, även om det på sina håll händer mycket. Därför är det angeläget att Riksidrottsförbundet driver på och att också vi som är politiskt verksamma i olika sammanhang gör det.

Nu är det lite av ett guldläge att göra något i den här frågan när vi har sådana suveräna stjärnor som Magdalena Forsberg, Pernilla Wiberg, Carolina Klüft, Kajsa Bergqvist, Annika Sörenstam och svenska damlaget i fotboll, om man nu får säga så, som tog medalj här senast. Det är lite intressant att det är inom hockey och fotboll som man sätter ordet "dam" framför. Inom orientering, friidrott och så vidare finns inte den här rubriceringen. Där är det självklart att det finns damgrenar och herrgrenar, men man har inte de här rubrikerna. Det är bra att det finns uppmärksamhet på de här frågorna och att vi driver på från alla håll.

Jag vill avsluta med en liten pikant fråga till Mona Sahlin. Nu är det bara två månader kvar till den årliga stora fotbollsmatchen mellan regeringen och oppositionen här i riksdagen. Vi i oppositionen har år efter år försökt att få med fler kvinnor i det här sammanhanget, men det har varit väldigt svårt att få någonting att hända på den andra sidan. Socialdemokraterna och Helgeandspojkarna har envist hållit fast vid att det ska vara elva gubbar på plan. Är jämställdhetsministern beredd att internt i partiet ta ett initiativ så att vi får en lite trevligare uppställning här och lite bredd på det hela och så att damerna inte utesluts? Då kan vi gå från ord till handling även i den frågan.

Anf. 8 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag sparar den pikanta frågan till sist. Jag måste fundera på den.

Låt mig vända mig till Anders Bengtsson och Birgitta Sellén först. Vi är helt överens, och det har jag utgått ifrån hela tiden. Jag ska verkligen göra mitt för att än mer försöka lyfta upp de frågor som Anders Bengtsson har uttryckt. Jag tycker nog att jag försöker att göra det på alla de möten, konferenser och i de idrottssammanhang som vi medverkar i. Men vi ska jobba ännu mer genomgående. Inför år 2, 3 och 4 av Handslaget, som ska vara en hjälp att hitta nya och annorlunda metoder, ska vi vara med och bevaka att jämställdheten och flickornas förutsättningar fortsätter att vara en stor och viktig fråga. Det behövs verkligen förebilder, som Anders Bengtsson var inne på. Fotboll och damfotboll är ett exempel på vad som annars händer.

Jag brukar berätta att man säger skidskytte, men sedan hette det herrskidskytte så länge Magdalena Forsberg var den som satte ramarna för vad som var framgångsrikt inom den idrotten. Det är ett litet men ändå intressant exempel på att förebilder behövs. Det behövs killar och tjejer som bryter normer och visar att killar absolut kan ägna sig åt konståkning och tjejer kan boxas. Det handlar om vad de vill, och det ska inte finnas några gränser för det.

Birgitta Sellén ville att jag skulle ”ta itu med medierna”. Jag har nog inte helt okej erfarenheter av att ens försöka det, men däremot är det självklart att medierna har en viktig roll när det gäller hur man beskriver idrotter och hur man beskriver killars respektive tjejers deltagande. Den debatten hoppas jag också att redaktioner funderar över nu när damidrott är på väg framåt på så många olika områden i vårt land.

Likadant är det när det gäller att bryta upp de etniska gränserna. Det är helt riktigt som Birgitta Sellén beskrev det. Jag tror att den strategi som stora delar av idrotten har är väldigt riktig. Det handlar om att vi måste ut i förortsområdena med alla möjliga olika idrotter, eftersom det är där de här ungdomarna ofta bor. Idrottsutbudet har ofta varit ganska begränsat där. De som har funnits ute i förortsområdena har också en väldigt stor andel aktiva med invandrabakgrund. Det gäller basketen där invandrartjejer finns i väldigt stor utsträckning och fotboll där killar med invandrabakgrund finns i stor utsträckning. Jag hoppas att vi kan utveckla detta med Handslaget ännu vidare och hitta metoder och resurser. Det handlar också om att göra detta tillsammans med kommunerna. Vi diskuterar nu hur vi kan hjälpas åt för att det också ska finnas anläggningar i de storstadsområden där de här ungdomarna bor. Det är ofta där bristen finns. Det saknas inte lust till idrott, men det finns en brist på anläggningar.

Sedan gällde det de årliga fotbollsmatcherna, Sven Bergström. Jag började min karriär i riksdagen med att vara hejarklacksledare. Jag ska verkligen överväga möjligheten att avancera från hejarklacksbänken och ut på planen. Jag ska ta upp diskussionen med Helgeandspojkarna. Motståndet mot jämställdhet finns på många håll inom idrotten. Det är jag väl medveten om. Jag ska överväga mitt eget deltagande i fotbollsmatchen i sommar.

Anf. 9 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag måste ta tillfället i akt och tacka för tillmötesgåendet. Jag ser fram emot att vi får en sådan situation. Jag vet att det finns socialdemokratiska kvinnor som har velat vara med i fotbollsmatchen, men de har inte fått det därför att herrarna har brett ut sig.

Eftersom jag själv är aktiv inom orienteringssporten vill jag säga att det där finns ett väldigt gott exempel. De har nämligen i sina stadgar från 2002 inskrivet att man i alla sammanhang, både på förbunds nivå och i distrikt och föreningar, ska eftersträva jämställdhet. Där är det en jämn fördelning mellan män och kvinnor i förbundsstyrelsen, där jag själv ingår. Även i valberedningen är det en jämn fördelning mellan män och kvinnor. Valberedningen är ju ett nyckelorgan i sådana här sammanhang. Det gäller att den verkligen gör ett bra jobb för att få fram ledare av båda könen på olika nivåer. Jag tror att den har en nyckelroll om vi ska komma någonvart för att få en ännu mer jämställd situation inom idrotten.

Sedan ser jag fram emot fotbollsmatchen och välkomnar Mona Sahlin på planen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 10 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Håkan Larsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ge Inlandsbanan möjligheter att utvecklas positivt och bli den tillväxtmotor för inlandet som banan har förutsättningar att bli.

Regeringen har nyligen fastställt de nationella infrastrukturplanerna och beslutat om ekonomiska ramar för länsplanerna. Jag kan konstatera att inget av de berörda länen har valt att prioritera investeringar på Inlandsbanan i sina länsplaner. Regeringen har däremot beslutat att den nationella banhållningsplanen för perioden 2004–2014 ska inrymma dels en bärighetshöjning på sträckan Sveg–Brunflo för 229 miljoner kronor, dels ett nytt trafikstyrningssystem som ska tidigareläggas till perioden 2007–2009. Dessutom höjs bidraget för drift och underhåll med 25 miljoner kronor per år.

Jag anser att det beslut som regeringen fattat ger Inlandsbanan AB goda förutsättningar att förbättra banans standard och därmed göra den till ett bra alternativ för godskunderna i inlandet.

Anf. 11 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Först vill jag tacka Ulrica Messing för svaret på min interpellation. Tyvärr blev jag lite besviken över det, som jag tycker, magra innehållet.

Just nu när vi diskuterar här i kammaren pågår en konferens i Östersund om Inlandsbanans framtid. Där deltar företrädare för berörda län och kommuner och näringslivet i inlandet. Diskussionen handlar om vilken betydelse Inlandsbanan kan få för att skapa tillväxt i inlandet utifrån den mycket ambitiösa tillväxtplan som Inlandsbanan AB har tagit fram. Det är en plan som visar att trafiken kan fördubblas till 2007 om banan omgående rustas i hela sin längd.

I inbjudan till konferensen skriver Inlandsbanan AB bland annat så här: Vi står vid en skiljeväg för Inlandsbanan. Det handlar om den ska bli en tillväxtmotor för inlandet eller om den ska drabbas av nedläggning.

Till staten säger man: Satsa nu på Inlandsbanan så att en väl förbädd expansion kan förverkligas. Annars är risken mycket stor att banan måste läggas ned.

Detta är allvarsord som säger vad det handlar om de närmaste åren för Inlandsbanan. Självfallet är det positivt att bidraget för drift och underhåll höjs med 25 miljoner kronor per år liksom att ett nytt trafikledningssystem kommer att genomföras 2007–2009, men banan måste också ha tillräcklig bärighet för att kunna utnyttjas för både godstrafik och turisttrafik. Det är där som problemet ligger.

Vi har diskuterat detta vid två tidigare tillfällen under förra året. I våra tidigare interpellationsdebatter har jag tyckt att tongångarna från statsrådet har varit mycket positiva, och det har känts som om regeringen skulle komma att medverka till att banans bärighet rustas upp, så att banan verkligen kan bli den pulsåder i inlandet som det finns förutsättningar för.

Det beslut som vi nu ser ger utrymme för viss besvikelse. I sitt svar skyller Ulrica Messing lite grann på länen och säger att de inte har prioriterat investeringar på Inlandsbanan. Men det är faktiskt så att Inlandsbanan går genom fem län som hela tiden har sett ansvaret för banan som en angelägenhet för staten. Det har man många gånger understrukt.

Samtidigt vet vi att det till exempel från Länsstyrelsen i Jämtlands län och från länet över huvud taget ständigt har understrukits vilken betydelse Inlandsbanan har, inte minst i kontakterna med regeringen.

I svaret framhålls att en bärighetshöjning för 229 miljoner kronor kommer att ske på sträckan Sveg–Brunflo under perioden. Förutom att det är en prutad summa, som inte ger möjlighet att åstadkomma den höga standard på bandelen som IBAB skulle vilja erbjuda, är det om jag förstått saken rätt inte meningen att den här investeringen ska ske förrän 2010, och det är i så fall alldeles för sent. Upprustningen måste påbörjas omgående.

Nyligen fick Näringsdepartementet ett brev från Inlandsbanan AB, där man understryker att upprustningen måste ske nu. Det är nämligen så att företaget ACB Laminat i Svenstavik har tecknat ett miljardavtal med Ikea, vilket är oerhört positivt. Men de möbeldetaljer som ska tillverkas ska gå på Inlandsbanan, och med nuvarande standard på järnvägssträckan mellan Sveg och Brunflo är det svårt att bedriva en lönsam trafik eftersom hastigheten blir alldeles för låg och eftersom man inte kan lasta tillräckligt mycket.

IBAB pekar i sitt brev till departementet på att om inte upprustning sker kan detta stora kontrakt riskeras. Jag hoppas att regeringen är beredd att göra en insats för att kontraktet inte ska behöva äventyras. Dessutom behöver en ytterligare del av Inlandsbanan, längst upp i norr, rustas upp.

Anf. 12 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det är en angelägen interpellation som Håkan Larsson har väckt, och därför vill jag gärna vara med i den här debatten som ledamot av trafikutskottet.

Vi ser nu fram emot att få propositionen om de 373 miljarder kronor som det till slut blev avseende infrastrukturplaneringen för de närmaste tolv åren. Då har järnvägen, såvitt jag har förstått av det som har läckt ut från överläggningarna mellan samarbetspartierna, fått en större roll. Detta välkomnar vi från Centerpartiet, men det finns, precis som Håkan Larsson påpekar, en obalans i hur olika satsningar görs.

Från trafikutskottets sida hade vi för en vecka sedan möjlighet att på plats längs Norrlandskusten ta del av hur arbetet med Botniabanan fortskrider. Det var ett väldigt bra studiebesök, och jag tror att det gav en del aha-upplevelser hos belackare som Botniabanan har haft. De har spritt myter om att Botniabanan och tågtrafik i Norrland bara är regionalpolitik och att det inte finns någon lönsamhet och inte några poäng i detta.

Jag tror att flera av ledamöterna nu är övertygade om att det tvärtom finns samhällsekonomiska motiv för de här satsningarna. Det kanske till och med finns samhällsekonomiska motiv för Norrbotniabanan så småningom. Besvärigheterna med den är ju att man innan allt underlag finns framme har bestämt att den ska byggas. Jag är rädd för att det kan skada projektet Norrbotniabanan, men det är kanske en lite senare debatt. Per-

sonligen har jag dock den förhoppningen att också den ska visa sig vara samhällsekonomiskt riktig och nödvändig.

Inlandsbanan är på något sätt bortglömd i det här sammanhanget, trots att regional utveckling är ett av de centrala transportpolitiska målen. Precis som Håkan Larsson har sagt är det så att Inlandsbanan – denna 130 mil långa sträckning från Gällivare och ned till Kristinehamn – har varit men också kan vara och bli en pulsåder och en tillväxtmotor för inlandet. Den är och har varit underskattad, och det är därför sorgligt att regeringen och samarbetspartierna låter eventuella satsningar vänta fram till 2010. Det är orimligt att låta det här gå i sex år till.

För alla oss som är övertygade om att det är många fördelar knutna till att ha både levande städer och en levande landsbygd i vårt land, med goda kommunikationer som ger förutsättningar för tillväxt, företagande och ett gott liv, är det alldeles nödvändigt att också Norrlands inland ges en rimlig chans att leva och överleva. Då är Inlandsbanan ohyggligt viktig.

Jag hoppas därför att sista ordet inte är sagt i den här frågan och att det finns utrymme att i detta jättepaket om 373 miljarder se till att några hundra miljoner läggs ut så tidigt i en satsning på Inlandsbanan att de i en framtid blir avgörande, så att inte kon dör medan gräset växer.

Jag hoppas att man i detta liksom i tidigare interpellationssvar från Ulrica Messing mellan raderna kan utläsa ett visst intresse. Jag håller dock med om att det som nu finns i infrastrukturpaketet är ganska magert. Det gäller ett nationellt intresse, och det är inte bara länen som ska ta ansvar för det här. Jag hoppas därför att vi kan landa på att en bred majoritet kan enas om att Inlandsbanan är värd att satsa på och utveckla.

Anf. 13 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Håkan Larsson understryker att Inlandsbanan AB har drivit frågan om Inlandsbanans framtid aktivt, och det är alldeles korrekt. Jag tycker att företaget har gjort det på ett bra sätt. Det har ändå inte fått så starkt gehör från de berörda länen som säkert både Inlandsbanan och många andra hade önskat sig. Jag skulle därför vilja säga att regeringen prioriterar Inlandsbanan högre än vad man har fått lokal- och länspolitiker att göra.

Vi har haft diskussioner med Inlandsbanan AB om vilka prioriteringar av allt det som behöver göras på Inlandsbanan som är allra viktigast att göra inledningsvis. Då har man från Inlandsbanan AB själv sagt att bland det viktigaste som vi kan göra inledningsvis är att öka anslaget till underhåll. Det är oerhört angeläget. Därtill kommer att påbörja arbetet med ett nytt trafikstyrningssystem.

Jag säger detta eftersom det ändå är viktigt att man från länen ser behovet av att den nationella infrastrukturen genom deras län också har en hög prioritet. Många andra län har i sina uppvaktningar hos oss lyft fram också nationell infrastruktur, just för trycka på behovet av att staten går in som en viktig part för deras olika delar av landet.

Vi har sett Inlandsbanans behov, och vi är medvetna om vilka möjligheter som där finns. Det är, som Sven Bergström var inne på, väldigt mycket pengar som vi nu har haft möjlighet att fördela i arbetet med infrastrukturplanerna. Av de 373 miljarder kronorna ligger drygt 100 miljarder på järnvägssidan. Trots det är det ändå inte möjligt att göra

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

allting under de första åren. De 373 miljarder kronorna ska fördelas på tolv år, och därför har vi också fått göra prioriteringar under den tolvårsperioden. Det drabbar inte bara Inlandsbanan utan också en rad andra infrastrukturobjekt.

Ett av skälen till att det inte är möjligt för oss att lägga fler nya objekt i början av planeringsperioden är att många stora satsningar just nu på järnvägssidan är i gång och att de tar ganska mycket pengar inom ramarna. Det gäller Botniabanan, som Sven Bergström nämnde, men också Citytunneln i Malmö och Hallandsåsen.

Jag är därför i dag inte beredd att justera den proposition som regeringen räknar med att ta beslut om på torsdag. Jag är däremot beredd att fortsätta en aktiv dialog med alla berörda aktörer om vilka investeringar som är viktiga för att deras verksamhet ska kunna fortsätta att utvecklas.

Anf. 14 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Det som är väldigt allvarligt är om upprustningen av sträckan Sveg–Brunflo inte kommer i gång nu utan först 2010, trots att man har en jättemöjlighet att skapa sysselsättning och bygga ut en industri, som man nu gör i Svenstavik och anställer massor med nytt folk. Om man inte kan fullfölja detta är det ett oerhört bakslag. Jag tycker att man även från regeringens sida måste ta hänsyn till att det här finns ett väldigt stort behov.

Likadant är det ju i den norra delen, Arvidsjaur–Jokkmokk, där man nu bara kan köra lätta rälsbussar i 40 kilometer i timmen och där man är orolig för att man inte kan upprätthålla trafiken så småningom. Det är den viktigaste delen av Inlandsbanan för turismen. Det är där midnattssolen och de stora vidderna finns och där turismen har de bästa utvecklingsmöjligheterna. Upprustning av den delen finns inte ens med i den här planen. I inlandet tycker man att allting händer vid kusten.

Det handlar om en jättestor del av Sverige som finns i inlandet och om 130 mil järnväg genom detta fantastiska område med enorma utvecklingsmöjligheter. Då finns det inte tid att vänta till den här banan inte längre kan trafikeras, utan det måste hända saker nu.

Det är möjligt att länen är olika engagerade, men jag har i varje fall hört företrädare för Jämtlands län ständigt påpeka vikten av Inlandsbanans utveckling och av att den ska ha hög standard. Det finns en enorm potential att utveckla i den här banan.

Jag vill citera det Ulrica Messing sade när den här uppgörelsen var klar, liksom jag gjorde i interpellationen: ”Vi gör nu en stor satsning på att bevara och säkerställa befintligt väg- och järnvägsnät. Allt annat vore att slösa bort tidigare satsningar.” Och just precis så är det. Allt annat än att satsa på att hålla en god standard på hela Inlandsbanan vore ett slöseri.

Här finns en enorm utvecklingspotential. Om den rustas upp kan den här banan bli en parallell till Stambanan och avlasta den. Den kan till exempel bli en godskorridor från norra Norge ned till Östersund och ut till Trondheimsfjorden. Den har också en enorm potential som turistjärnväg. Jag vill alltså vädja till ministern och understryka vikten av att man inte låter den här banan få en så dålig standard att den inte kan fungera som trafikerad järnväg i framtiden. Det är nu vi måste satsa, och då kan

Anf. 15 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag håller med Håkan Larsson om att det är väldigt angeläget att det här kan komma till stånd, inte om sex år utan mycket tidigare än så. Ulrica Messing säger att man inledningsvis vill göra si och så, men det är ju inte särskilt mycket inledning om det är om sex år. Det hinner rinna ohyggligt mycket vatten under broarna under dessa sex år, och mycket hinner förändras. Jag tror att det är väldigt viktigt att alla aktörer runt Inlandsbanan får en tydlig signal om att vi här ska göra en medveten och långsiktig upprustning och att de första åtgärderna kommer rätt tidigt i den här planen. Annars är det stor risk att det här inte får den positiva signal som det skulle kunna ha om man får en tidig satsning.

Ändå välkomnar jag den attityd av dialog som Ulrica Messing understryker. Jag hoppas att hon tar till sig det starka tryck som trots allt finns ute bland länen, även om Ulrica tycker att det inte framgick så tydligt i länsremisserna på det stora paketet. Men det är väl så att när det gäller så här långa och stora nationella intressen så väljer länen ofta att prioritera mycket slitna och dåligt underhållna vägar som kanske känns ännu mer angelägna i det inledande skedet för dem.

Men turismen i Norrlands inland, alla naturresurser som finns där och så vidare: För dem är Inlandsbanan väldigt viktig. Att det här är ett starkt underskattat område visar ju många exempel i Norrlands inland, inte minst Ishotellet som vi ju alla känner till. Det visar att det *kan* hända väldigt mycket saker med rätta entreprenörer och rätt förutsättningar. Därför hoppas jag att vi kan hålla den här frågan levande och gärna också få ett klart ställningstagande om tidigareläggning av åtgärder för att lyfta standarden på banan.

Anf. 16 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Det är ändå en medveten satsning som vi gör. Vi satsar mycket pengar på Inlandsbanan. Ett nytt trafikstyrningssystem kostar 80 miljoner kronor. Den bärighetshöjning som vi ändå gör vid Sveg och Brunflo kostar 290 miljoner kronor. Sedan ökar vi anslaget för drift och underhåll med 25 miljoner kronor, och det betyder att Inlandsbanan AB får 98 miljoner kronor. Det är alltså en medveten satsning som vi gör, och vi gör den därför att vi tror att den är viktig av transportpolitiska skäl. Det har varit utgångspunkten i alla de beslut som vi nu har kommit fram till med våra samarbetspartier Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi har sex delmål i transportpolitiken, och vi har försökt väga varje objekt mot vart och ett av de sex delmålen. De ska leva upp till både regionförstoring, jämställdhetsaspekten, miljöpolitiken och en rad andra åtgärder.

Hur vi än hade försökt anstränga oss är det inte möjligt för oss att fördela alla pengar i början av planeringsperioden. Jag skulle ändå vilja säga att de satsningar som kommer i mitten av perioden är oerhört högt prioriterade, och de som ligger i slutet av perioden är ofta sådana saker där det finns en större osäkerhet och där vi inte har kommit lika långt i det förberedande materialet med prövningar och så vidare. Det är en stor satsning som vi har gjort, och det är inte möjligt att lägga alla viktiga investeringar under de första tre åren.

*Svar på
interpellationer*

Under hela planeringsperioden på tolv år gör vi nu stora ansträngningar. Vi har aldrig någonsin tidigare tagit beslut om så stora ramar i satsningen på järnvägssidan som vi nu gör.

Anf. 17 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Jag är också mycket positiv till att man satsar på järnvägen, men Inlandsbanan utgör 10 % av Sveriges totala järnvägssträckor. Ser man det ur det perspektivet så är inte satsningen på Inlandsbanan särskilt stor, om man jämför med satsningen på övriga banor.

Det låter ju bra att man ska göra investeringar i mitten av perioden, men det är ju faktiskt sex år till 2010. Vi har ju det konkreta exemplet att vi har en industri som har lyckats få ett jättekontrakt till Svenstavik och som behöver bra järnvägstransporter. Den produktionen börjar i år, och man ser jätteproblem om man inte kan göra upprustningen av Inlandsbanan mellan Sveg och Brunflo nu utan ska vänta till 2006. Man har ju till och med skrivit i det här brevet att man befärar att hela kontraktet riskeras. Då måste väl regeringen också kunna vidta åtgärder för att hindra att en sådan olycka skulle inträffa?

Jag vill också peka på den norra delen som inte ens finns med i planen. Är det meningen att man ska klara det här inom befintliga ramar för Inlandsbanan, eller kan man räkna med att man får medel så att man kan rusta upp banan i hela dess längd, så att den kan bli denna väldigt intressanta korridor för både gods och turister och kan bli en tillväxtmotor, som man säger från Inlandsbanan AB, för hela inlandet? Jag vet att det sitter 45 människor i dag på en konferens i Östersund och hoppas på klara besked om att man även ska kunna rusta upp de delar som nu är i så dåligt skick att man befärar att man inte kan driva trafiken vidare.

Jag hoppas fortfarande, Ulrica Messing, att du ska ge ett lite tydligare besked om att vi nu ska satsa på Inlandsbanan för att utveckla hela Sveriges inland.

Anf. 18 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag tror tyvärr inte att Håkan Larsson kommer att bli mer nöjd med mitt svar här i kammaren i dag. De planer som vi nu har kommit överens om ska gälla under tolv år. De ska revideras om sex år, och vi vet alla att det finns en osäkerhet i all stor infrastruktur. Vi går igenom känsliga områden, och vi ska ta hänsyn till många aspekter. Det är jag också medveten om. Genom det kan också mycket hända under planeringsperioden.

Sedan vill jag vara tydlig och säga att det inte är så att vi, när vi har suttit tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, har varit nonchalanta mot det brev som har inkommit från Svenstavik apropå Ikeas ambitioner, därför att det brevet kom efter det att vi gjorde en överenskommelse om planerna för vägen och för järnvägen, så det var omöjligt för oss att kunna ta hänsyn till det, därför att det visste ingen av oss något om.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 19 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill börja med att göra Peter Pedersen lite uppmärksam på att jag kommer att uttrycka mig delvis annorlunda i talarstolen här i dag jämfört med det svar som Peter fick sig tillsänt i går.

Peter Pedersen har frågat mig dels om jag är beredd att verka för huvudprincipen att tågen ska stanna vid järnvägsstationer, där det finns resande som vill stiga på och kliva av tåget, dels om jag är beredd att verka för att SJ och Linx ska ha en ägarstrategi som tydligt prioriterar verksamhetens samhällsnytta och medborgarnas behov så att de driver sin verksamhet utifrån de resandes behov i hela landet.

Bakgrunden till frågorna är att indragna tågstopp och osäkerhet i trafikplaneringen på linjen Oslo–Stockholm, enligt Pedersen, slagit hårt mot östra Värmland.

Jag har i tidigare interpellationssvar poängterat min syn på tågtrafikens betydelse för medborgarnas och näringslivets möjligheter att bo och verka runtom i vårt land. Det är viktigt för långsiktigt hållbar tillväxt. Detta synsätt betonas också i både vårt övergripande mål för transportpolitiken och riksdagens regionalpolitiska beslut från 2001.

Bakom riksdagens beslut om att bolagisera SJ fanns behovet av att skapa ett effektivt och lönsamt järnvägsföretag som kunde konkurrera på lika villkor med övriga operatörer på marknaden och som kunde garantera kunden en bra och prisvärd service. SJ:s primära uppgift, som riksdagen har formulerat den, är inte att ta ett särskilt ansvar för trafiken i vissa regioner. Varken jag eller näringsministern, som ansvarar för SJ, kan eller ska påverka järnvägsföretagets kommersiella verksamhet och detaljstyra deras tidtabeller. Däremot vilar det på Rikstrafiken och på trafikhuvudmännen att svara för att vi får en persontrafikförsörjning som lever upp till angelägna behov runtom i vårt land. Det kan vi göra genom en samlad bedömning av vilket trafikslag som anses mest effektivt utifrån de förutsättningar som finns i den aktuella regionen. I vissa delar av landet behöver Rikstrafiken upphandla flygtrafik, och i en del fall passar kollektivtrafiken bäst om den sker med buss.

Ibland väljer järnvägsföretagen att avstå från att stanna på vissa orter för att få till stånd en snabbare trafikförsörjning på längre sträckor. Detta är överväganden som vissa resenärer tjänar på, medan andra förlorar.

En angelägen uppgift inom transportpolitiken är att se till att vi får en god och effektiv trafikförsörjning i hela landet. Järnvägen har sin givna roll i detta sammanhang, och det är min avsikt att se till att de investeringar i infrastruktur vi gjort och som vi kommer att göra leder fram till ett effektivt och prisvärt utnyttjande av järnvägen för både person- och godstrafik.

Anf. 20 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Messing för svaret, men jag tycker inte att jag riktigt kan vara nöjd med svaret. Jag finner där inte någon direkt konkret substans som är till nytta för den region, östra Värmland, som jag valt att lyfta upp. Jag tror säkert att det finns andra regioner som har samma problem.

*Svar på
interpellationer*

Det jag har försökt lyfta fram i interpellationen är inte att man inte förstår att det ibland kan finnas behov av snabbtåg som går mellan huvudorterna. Om man nu ska se regionalpolitik som något slags fungerande helhet är det något märkligt att vi ska behöva leva i en region, östra Värmland, där vi drabbas av nedläggningar av lönsamma företag och omstruktureringar av försvaret. Till det kommer ständiga förändringar av tågtidtabeller: Det gör att människor som har arbete och som kan tänka sig att pendla till exempelvis storstaden helt plötsligt från den ena dagen till den andra märker att den tågtidtabell som sägs ska gälla fram till den 12 juni är ändrad. Man säger att den och den turen inte längre finns. Det skapar förstås inte de nödvändiga förutsättningarna för en långsiktighet i trafikplaneringen eller i det egna resandet till jobb eller utbildning.

Det kan vara intressant – med tanke att ni inte alltid lyssnar så mycket på andra partiers representanter utan mera på era egna – att veta att sex socialdemokratiska kommunalråd har kommit in med en skrivelse till Näringsdepartementet där de anför ungefär likartad kritik.

Det måste till tydligare ägarstrategier som poängterar samhällsnyttan och långsiktigheten. Det handlar alltså inte om, som man kan få sken av när man läser interpellationssvaret, att regeringen eller riksdagen exakt ska fastställa vilka tidtabeller som ska gälla. Det bör betonas, som också kom fram i den tidigare interpellationsdebatten, att regionalpolitik och regional utveckling faktiskt är ett av de transportpolitiska målen. Vi kan inte längre acceptera en transportpolitik eller en strategi för SJ som i princip går ut på att man bara ser resande på ändstationerna, till exempel Stockholm–Oslo på den sträckan.

Jag reser den sträckan ganska ofta och kan konstatera att ett tåg som gick kl. 17.00 från Stockholm mot Oslo hade oerhört många resande. Många gick av i Degerfors. Det är inte bara Degerfors som är ett upptagningsområde utan också Karlskoga, som inte har en egen järnvägsstation. Då kom man på att man skulle ha en direktförbindelse i stort sett mellan huvudstäderna och tar bort den turen och sätter in ett nytt tåg med start från Stockholm kl. 16.00. Men det hinner de flesta inte med som har traditionella jobb i Stockholm. Det gör att de får ta ett tåg som går kl. 18.00. Det är en viss skillnad att komma hem två eller tre timmar senare på kvällen om man ska tillbaka nästa dag, vilket många gör.

Det är en stor upprördhet, inte bara bland kommunpolitiker och läns- politiker utan även inom näringslivet. Man tycker att det är en märklig hållning att inte kunna ha någon typ av samhällsstrategi när vi satsar så här mycket pengar. Om vi satsar ungefär 100 miljarder, som statsrådet sade i förra interpellationsdebatten, på järnväg är det en klar fördel om det också finns tåg på sträckorna, tåg som dessutom stannar. Jag menar inte att de ska stanna vid varenda liten plats där det står en person och vill gå på. Det finns stora järnvägsstationer som tågen bara åker förbi. Det skapar en misstro mot tåget som transportmedel. Man uppfattar att det blir billigare och är mer pålitligt att ta en långfärdsbuss, som dessutom kostar knappt halva priset. Hur kan det vara billigare att frakta 50–60 personer från Karlskoga med buss än med tåg? Är det en långsiktigt hållbar strategi för att få nollvisionen att fungera och få fler människor att välja miljömässigt goda kollektivtrafikmedel? Är det framför allt bra om man ska ha en helhetspolitik för den regionala utvecklingen i vårt land?

Anf. 21 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Peter Pedersen tar upp ett problem som inte är specifikt för Värmland. Det handlar om varför tågen inte längre stannar där det finns passagerare.

Vi har samma problem i söder. Vid tidtabellsskiftet den 16 juni dras Intercitytågens stopp in i Osby och Älmhult. Det sker inte på grund av bristande passagerarunderlag. De här båda samhällena har stora arbetsplatser – Brio och Ikea. Det är många tågpendlare som nu drabbas.

De här pendlarna och näringslivet får det besvärligt. Pendlarna får svårt att klara sina sociala förhållanden. Särskilt drabbade är kvinnor, som ofta tar ett större ansvar för familjen.

De här indragningarna sker i en tid då tågresandet har ökat kraftigt, inte minst på grund av Öresundsbron. Det har varit fullt möjligt att bo i Danmark och arbetspendla till Osby och Älmhult.

De berörda kommunerna har uppvaktat SJ och fått beskedet att verksamheten måste bedrivas strikt affärsmässigt. Är det verkligen god affärsekonomi att inte bry sig om hundratals passagerare till och från de här båda orterna? Jag är inte så ekonomiskt bevandrad, men visst måste flera hundra biljetter dagligen generera inkomster? Vagnarna finns i tågen, och de behöver fyllas. Annars blir det som i den välkända liknelsen om livet som en påse: tomt och innehållslöst.

Ministern säger i sitt svar att det inte är möjligt att detaljstyra järnvägsföretagens tidtabeller. Men det måste väl ändå finnas en smärtgräns där Näringsdepartementet skulle kunna ingripa? Nordöstra Skåne håller, på grund av utflyttningar och företagsnedläggningar, på att utvecklas till något av Skånes Norrland. Tycker inte ministern att det är rimligt att staten tar ett regionalpolitiskt ansvar så att inte de uteblivna tågstoppen gör situationen ännu värre än vad den är i dag?

Anf. 22 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det är inte bara Peter Pedersen och Lars-Ivar Ericson som många gånger kontaktats av allmänheten i de här frågorna, som rör människors upprördhet över att tågen inte kommer och går som de ska eller inte stannar där det finns människor som vill utnyttja tågtrafiken. Det är väldigt lätt att förstå den frustration som många känner över att tågen bara svischar förbi där det finns människor som vill åka.

Utöver de exempel vi har hört tidigare kan jag bidra med exempel från Dalsland och Blekinge, där aviserade och ibland förverkligade indragningar av tågstoppen, sämre service, omöjlighet att köpa biljetten på stationen och i dess närhet har gjort att man har försvårat för människorna att nyttja tågtrafik.

Samtidigt kan vi se att de regioner där vi har fått en förbättrad tågtrafik – Mälardalen är ett bra exempel med Svealandsbanan och Mälarbanan – har fått ett betydligt lyft. Vi har exemplet från Ulrica Messings och mitt hemlän Gävleborg. Den regionala snabbtågstrafiken med X-Trafik har varit en succé, som har gjort att människor har kunnat pendla i mycket större utsträckning och att det har blivit en breddad arbetsmarknad. Det har blivit regionförstoringar. Egentligen borde det kallas regionförminskningar eftersom det blir lättare att röra sig över en större region med en bra och väl fungerande tågtrafik. Både ur miljösynpunkt, regional utvecklingssynpunkt och i fråga om många andra viktiga transportpoli-

Prot. 2003/04:90

30 mars

*Svar på
interpellationer*

tiska mål som vi är eniga om i riksdagen är det viktigt att tågtrafiken kan utvecklas och inte avvecklas.

Jag tillhör dem – precis som Ulrica Messing, hoppas jag – som tycker att vi måste gå vidare med en utvecklad tågtrafik och släppa in fler aktörer. Vi ska inte ha kvar ett gammalt mossigt SJ från för 30–40 år sedan. Då tror jag inte att man gynnar en positiv utveckling av tågtrafiken. Det finns många dynamiska snabbfotade, engagerade tågoperatörer som är duktiga på att köra tågtrafik. Det vi har sett med BK-Tåg och X-Trafik i vårt län, bergslagstrafiken och så vidare, även om det har varit vissa motgångar där, är att det går att köra trafik på ett sätt som SJ aldrig kunde drömma om för några år sedan – och få hygglig lönsamhet på det hela.

Därför vill jag avsluta med att fråga Ulrica Messing hur det blir med de förslag som nu har redovisats i Järnvägsutredningen. Utredningen vill gå vidare med att utveckla tågtrafiken i landet, och utredningen vill släppa in fler aktörer än SJ på spåret för att ge människor chans att åka tåg till fler ställen. Det borde stå i god harmoni med den hundramiljarderssatsning som är aviserad i det stora tolvårspaketet. Man ska satsa på att bygga nya järnvägar. Mälardalen i Stockholmsområdet kommer att betyda mycket, Botniabanan, kanske också Norrbotniabanan på sikt, förhoppningsvis också Inlandsbanan – som har stor betydelse för turisttrafiken. Mot den bakgrunden vore det angeläget att också se till att vi har aktörer som kan köra en bra tågtrafik på den utlagda rälsen och de banor som är rustade.

När kommer propositionen baserad på Jan Brandborns järnvägsutredning? Vi kan diskutera enskildheter i utredningen. Jag håller inte med om alla förslag, men det är viktigt att detta inte läggs i en byrålåda och glöms bort utan man bör ta ett samlat grepp för att få en bra tågtrafik för människorna i det här landet.

Anf. 23 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag instämmer i allt det Peter Pedersen säger om behovet av långsiktighet, om behovet av säkerhet för att kunna våga planera som privatperson och som företagare. Jag instämmer också i det Peter Pedersen trycker på om vikten av den regionala aspekten i transportpolitiken, att se vilket effektivt medel järnvägen är för att binda ihop regioner. Om man sedan säger arbetsmarknadsförstoring eller –förminskning är en bra fråga. Men det råder inget tvivel om att det är oerhört effektivt. Järnvägen är oslagbar när det handlar om att låta många människor färdas under en kort tid.

Jag instämmer i allt, men i de ägardirektiv som SJ har i dag är det inte inskrivet att SJ ska ta hänsyn till regional utveckling – såsom vi kan göra som politiker. Då får vi skaffa oss andra verktyg för att ha en regional aspekt och se till att regionförstoring ändå blir möjlig. SJ har i dag i sina direktiv en skyldighet att bedriva sin verksamhet på kommersiella grunder. Det är en viktig fråga som Peter Pedersen sätter fingret på: Om vi ska satsa över 100 miljarder kronor på att dra nya räls, dessutom satsa många miljarder på att underhålla och reparera den räls som redan finns, måste vi då inte ha en strategi och politik för vad som ska gå på rälsen? Det måste vi.

I den proposition som riksdagen redan har ställt sig bakom, som gäller infrastrukturen, föreslog regeringen en pott pengar på drygt 4 miljarder för just möjligheten för olika länstrafikbolag att få hjälp med bidrag för att köpa upp personvagnar. I den proposition som vi nu ska lämna till riksdagen, som innehåller en satsning på de infrastrukturplaner vi är överens om med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, föreslår vi också pengar för uppköp av vagnar till godstrafik.

Vi gör stora åtaganden via Rikstrafiken. Rikstrafiken upphandlar i dag både kollektivtrafik till buss, flygplatslinjer och kollektivtrafik till järnväg. Det är Rikstrafiken som är vårt bästa instrument att hjälpa till att ta regional hänsyn.

Det pågår många diskussioner lokalt. Jag vet att man hittar lösningar mellan tågoperatörer, SJ ibland men också andra operatörer, där kommunpolitiker sätter sig ned vid förhandlingsbordet tillsammans med SJ och säger att de vill att SJ ska finnas kvar i kommunen och att kommunen är beredd att betala för det eftersom det ger ett mervärde för kommunen att människor kan bo kvar i kommunen och pendla till en annan ort. Jag vet att det finns en rad sådana aktiviteter på gång.

I morgon ska jag resa till Dalsland och själv träffa kommunpolitiker där som är mycket oroliga över precis samma fråga som Peter Pedersen har ställt i sin interpellation. Jag är medveten om kritiken, och jag kommer att lyssna på den utifrån de transportpolitiska målen och de höga ambitioner vi har för Rikstrafiken.

Järnvägsutredningen är ute på remiss. Jag planerar att lämna en transportpolitisk proposition till riksdagen under nästa år. För de konkreta frågor som jag tror Sven Bergström vill ha svar på redan i dag får vi vänta ut svaren från remissrundan.

Anf. 24 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Det är bra med de förhållandevis positiva svaren som statsrådet Ulrica Messing gav här i andra rundan. Hon delar min oro för att det inte finns långsiktighet och en regional aspekt och att problemet uppstår på grund av ägardirektiven. En av mina frågor är om man kan tänka sig att verka i riktning att ändra i ägardirektiven till exempelvis SJ och Linx, som trafikerar sträckan Stockholm–Oslo som jag tog upp tidigare, att de ska ta samhällsnyttig hänsyn. Ingenting är för alltid givet. Det går att förändra förutsättningarna.

Vi behöver utveckling både i de större städerna och på landsbygden. Vi behöver en fungerande tågtrafik till och från Stockholm, men vi behöver också ha en fungerande tågtrafik ute i landet. Jag tror inte att vi tar illa vid oss om Rikstrafiken fixar stoppen i stället för SJ. Det handlar om att upphandla tågstopp. Ett av de problem som finns är att det inte finns tillräckligt med pengar för att hålla i gång den ordinarie verksamheten. Det är tveksamt om det går att få något folkligt stöd för att vi ska betala för att tågen som ändå åker förbi gör ett stopp på en eller två minuter.

Jag kan som veckopendlare konstatera att tågen för det mesta är försenade redan när de kommer till min station. Där står de i ungefär en minut. Jag har svårt att tänka mig att det avgör om man är beredd att ta tåget eller inte. Varför läggs turer med god beläggning ned? Många kliver på och av tåget. 17.00-tåget från Stockholm tas bort. Tidigare stannade det i Degerfors – med ett stort upptagningsområde. Nu svिसchar det

förbi. Sedan sätts ett helt annat tåg in med sämre möjligheter för dem som vill pendla till jobb och utbildning.

Statsrådet Messing pratade om att vidta åtgärder som ska leda fram till ett effektivt och prisvärt utnyttjande av järnvägen för både person- och godstrafik. Det kommer jag att noga följa upp och se om det gäller även för den region där jag verkar och bor. Vi behöver all hjälp vi kan få. Vi behöver inte mer av sådant som tynger ned våra möjligheter att kunna leva och bo i en mindre ort.

Rolf Jansson, känd skribent, skriver följande i Karlskoga Kuriren den 4 mars: "Hur länge ska sådana här stolligheter få fortsätta? För vad ska vi med nyordningar som Banverket, Jernhusen, gamla SJ eller fenomen som Linx till om grunden för verksamheten, tågen inte längre har tid att stanna. Vad blir nästa drag? Tomma spöktåg?"

Göran Greider har skrivit en dikt som innehåller en liten svordom med rubriken "SJ" – som jag inte ska nämna i talarstolen. Hela den känslan är förödande för den enormt positiva satsningen på järnvägstrafik. Om detta ska försvaras inför dem som hellre vill ha mer biltrafik och vägar säger man att man satsar 100 miljarder på järnvägen men att man inte ska stanna vid just deras station, som visserligen har skett de senaste tio åren, men nu ska det upphöra. Hur ska detta pedagogiskt förklaras för människor? Det är oerhört viktigt att regeringen försöker tänka till och försöker täcka in behoven både för dem som bor i storstäder, till exempel mellan Gävle och Stockholm, och för dem som bor i små orter som Degerfors att kunna pendla. Man måste inse att det inte går att lösa problemen med enkla pennstreck. Man måste tänka till, och man måste någon gång göra någonting i verkligheten för att ge människor i hela landet möjlighet att leva.

Vi är trötta på tomma löften och ord. Nu krävs det konkreta åtgärder även på kollektivtrafiksidan för att underlätta östra Värmlands situation.

Anf. 25 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Den här debatten visar att det finns många frågetecken inom tågtrafiken. Jag tror inte att de berörda kommunerna Osby och Älmhult riktigt känner igen sig i den beskrivning som ministern gav, att det skulle vara ett gott samarbete mellan kommunerna och SJ.

Vad är det egentligen som pågår inom SJ? Varför redovisar de inte ekonomin för de aktuella tågförbindelserna när kommunerna kommer och uppvaktar? Och varför är SJ inte beredd att diskutera ersättningståg eller att ta emot kommunala bidrag till den eventuella olönsamheten?

För att få en framtida god ekonomisk tillväxt i hela Sverige krävs det bra tillgång till kollektiva trafiksystem. För att vi inte ska få en ökad arbetslöshet måste människor ha rimliga möjligheter att ta sig till och från jobbet. Det får inte bli så att människor *trots* SJ och andra järnvägsföretag väljer att bo på en plats och jobba på en annan, utan det ska vara *tack vare* goda järnvägskommunikationer som det är så.

Ur miljösynpunkt är tågtrafiken utan konkurrens.

Jag tycker inte att tågtrafikens framtid ska raseras av en tågbyråkrati på långt avstånd från vanliga, enkla människors vardag.

Fru talman! Den här debatten visar väldigt tydligt att många av oss ledamöter och många människor ute i landet är besjälade av och engagerade för en bra tågtrafik, som kan berika människors liv, som kan hjälpa till att utveckla näringslivet och som allmänt kan göra livet lättare i det här landet.

Då gäller det att hitta modeller som fungerar. Jag tycker att det har tagits en del goda initiativ de senaste åren. Jag tillhör också dem som tycker att det är rimligt – som man nu gör i den proposition som regeringen kommer med på torsdag – att satsa mera på järnvägstrafik. Men då måste vi också, som de föregående talarna har sagt, se till att vi har tågoperatörer som utnyttjar de här möjligheterna på bästa sätt, så att tågen stannar vid stationer där människor vill kliva på och av.

Jag förstår Ulrica Messings resonemang. Vi har en väldigt underlig ordning i dag, där SJ har rätt att trafikera alla nationella linjer men inga som helst skyldigheter. De ska köra med lönsamhet – det har vi sagt till dem i riksdagsbeslut och regeringsbeslut. Då kan man förstå att de ibland har lite svårt att göra de rätta avvägningarna.

Det är här det kommer in att vi kan släppa in fler aktörer, som visar att det går att köra bra järnvägstrafik lite annorlunda än den stora draken SJ gör. Tågkompaniet, BK-Tåg och andra har visat just detta. Vem trodde att man skulle kunna stiga på och av tåget i Arbrå, Kilafors och Holmsveden? Det är små orter i Hälsingland som har fått ett lyft genom en mycket bättre tågtrafik, som nu körs av Tågkompaniet på X-Trafiks uppdrag.

Det visar att med en lite flexibel inställning och en ambition att skapa en bra tågtrafik i hela landet kan det här åstadkommas.

Jag blir lite orolig när Ulrica Messing säger att först nästa år ska det komma en transportpolitisk proposition och kanske man då tar med det här. Jag är väldigt angelägen om att det här kommer mycket tidigare. Remissrundan kan rimligen inte ta mer än några månader. Kan vi inte enas om att efter det att remissrundan om järnvägsutredningen är över är det dags att samla sig till en proposition, då vi får tillfälle att diskutera det här på allvar och gå vidare med en bra och utvecklad järnvägstrafik i det här landet?

Fru talman! I den proposition om ägartillskott till SJ som riksdagen för inte alltför länge sedan ställde sig bakom underströks återigen att SJ ska bedriva sin verksamhet på kommersiella grunder. Det planeras i dag inget arbete inom departementet för att ändra de ägardirektiven.

Många saker kan naturligtvis hänga ihop. Jag är övertygad om att många av de förseningar som drabbar pendlare, oavsett vilket väderstreck man kommer från, har att göra med att det är fler och fler som åker tåg generellt sett, om vi tittar på antalet tågåkare i hela landet. Det betyder att det på en del sträckor i vårt land är trångt på rälsen.

Alla vi fyra här som är aktiva tågpendlare in till och ut ur Mälardalsregionen påverkas av det faktum att det är väldigt trångt på spåren in till Stockholms central. De satsningar i infrastrukturen i Mälartunneln och annat som regeringen nu ska göra i Stockholm är viktiga för Stockholms stad och för Stockholmsregionen, men de är också oerhört viktiga för alla

oss som pendlar till och från våra arbeten från Gävleborg, från Värmland och från andra väderstreck.

Med en bättre och starkare infrastruktur och med nya, moderna tåg-vagnar öppnas helt nya möjligheter. Då kan tågen köra fortare på rälsen, men de kan också göra fler stopp under kortare tid. Då borde möjligheterna att vidga arbetsmarknadsregionerna och öka förutsättningarna för arbetsmarknadspendling bli än bättre och inte sämre.

Lars-Ivar Ericson ställde en rad konkreta frågor till mig angående SJ, bland annat om dess redovisning. Då måste jag få hänvisa till ansvarig minister för SJ, som är Leif Pagrotsky, därför att de frågorna kan inte jag.

Det arbete som vi ska göra kring den transportpolitiska propositionen innehåller naturligtvis en rad olika frågor. Sven Bergström pekar på att man ska fortsätta att vara aktiv och göra upphandling via Rikstrafiken på de områden där SJ inte trafikerar rälsen, och det arbetet kommer vi att prioritera och fortsätta med också fram till en transportpolitisk proposition.

Anf. 28 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Jag tycker också att det är positivt att så många tar upp de här frågorna och diskuterar dem, inte minst ur ett helhetsperspektiv.

Jag konstaterar att statsrådet Messing i princip håller med om att det är en fördel om tågen stannar. Det låter lite naivt att det är bra om tågen stannar och släpper på och av folk. Men det är inte något naturligt, inte helt säkert, utan på många håll svischar tågen förbi. Man får stå kvar på perrongen och vänta, och har man otur missar man sista tåget och får vara kvar i Stockholm eller Göteborg en extra dag. Det gynnar inte pendlandet på sikt utan försvårar det snarare.

Jag blir dock lite deprimerad när jag hör att det inte finns någonting på gång vad gäller ändrade ägardirektiv. Jag tror att det skulle vara en klar fördel att se över detta en gång till och fundera om företagsekonomiska beräkningar alltid är det bästa även ur samhällsekonomisk synpunkt. Jag är inte helt säker på att det är så, om man väger in alla faktorer.

Jag är inte lika övertygad som Centerns Sven Bergström om att om vi bolagiserar, släpper in fler operatörer och avreglerar löser vi alla problem. Om jag inte har missuppfattat det hela har ordföranden i SJ använt Storbritannien som ett avskräckande exempel på hur det kan fungera om man släpper in alltför många operatörer. På många håll i landet finns det bara ett spår, och det kan vara svårt med alltför många operatörer. Det krävs väldigt mycket samordning för att det ska fungera. Biljettkränglet har vi tagit som ett exempel.

Om SJ inte kan få saker och ting att fungera under den tid man har haft monopol på en viss sträcka vore det märkligt om andra operatörer kunde komma in och ta över den sträckan och finna lönsamhet. Då har vi kanske för stora avkastningskrav på SJ. Vi kanske ställer alltför höga krav på avkastning i jämförelse med vikten av en fungerande regional utveckling i hela vårt land. Jag tillhör inte dem som tror att allting löser sig bara man avreglerar. Snarare har verkligheten visat att det har skapat en hel del nya problem.

Anf. 29 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill fatta mig väldigt kort och bara kommentera Peter Pedersens sista inspel. För år 2003 visade SJ en förlust på 24 miljoner kronor. Det är en bit kvar tills vi kan börja fundera på avkastningskrav.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:90

30 mars

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 2003/04:330 om husbyggen i Knivsta

Anf. 30 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta med anledning av att Luftfartsverket motsätter sig byggande i stora delar av Knivsta kommun.

Låt mig inledningsvis poängtera att Rigmor Stenmark tar upp en principiellt mycket viktig fråga, nämligen den om hantering av målkonflikter när olika intressen ställs mot varandra. Detta är vanligt i bygglovsärenden, där plan- och bygglagen (PBL) kräver att både allmänna och enskilda intressen beaktas. Vad gäller allmänna intressen hänvisar PBL också till vissa bestämmelser i miljöbalken.

I detta fall rör det sig om en konflikt mellan intresset av att få utnyttja mark i ett tillväxtområde för bostadsbyggande å ena sidan och å andra sidan behovet av skydd mot åtgärder som kan försvåra utnyttjandet av och framtida expansionsmöjligheter för Arlanda flygplats. Arlanda är ju Sveriges största flygplats och är att anse som en anläggning av riksintresse för kommunikationer. Enligt miljöbalken ska områden som är av riksintresse för sådana anläggningar skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Det kan tilläggas att det också är ett allmänt intresse att det inte tillskapas bostäder som är olämpliga från hälsosynpunkt på grund av bullerstörningar.

Den här typen av konflikter i bygglovsärenden hanteras i första hand av den kommunala nämnd som ska fullgöra kommunens uppgifter inom plan- och byggnadsväsendet. Nämndens beslut kan överklagas till länsstyrelsen och därefter till allmän förvaltningsdomstol. Tidigare kunde även regeringen få sådana ärenden för prövning men den ordningen togs bort genom en lagändring för ett år sedan. När regeringen behandlade dessa ärenden fann den i ett flertal fall att luftfartens intressen vägde tyngre än de motstående enskilda intressena.

Regeringen har, som Rigmor Stenmark säkert känner till, tillsatt en utredning med syfte att göra en samlad översyn av plan- och bygglagstiftningen. I uppdraget ingår bland annat att se över de olika planformer som finns i PBL, behandla frågor som rör kvalitet och hållbarhet i byggande och förvaltning samt samordningen mellan PBL och annan lagstiftning. Uppdraget ska i sin helhet redovisas i ett slutbetänkande senast vid utgång av 2004. Jag har inte för avsikt att föregå vad utredningen kommer fram till utan avvaktar dess betänkande.

Anf. 31 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack bostadsministern för svaret, som jag dock inte är nöjd med!

Det är en alldeles riktig beskrivning som bostadsministern gör av det praktiska problem som finns i Knivsta med omnejd. Det handlar å ena sidan om människor som vill bygga och bo och å andra sidan om Luftfartsverket som vill flyga rakt över.

Det handlar från knivstabornas synpunkt om en önskan om att förtäta en bebyggelse som redan finns. Det är alltså redan människor som bor här. I Husby-Långhundra och Vassunda, som är landsbygd, har människor bott i århundraden. Det är en historisk bygd. Här är det landsbygdsbebyggelse som det handlar om. Det är generationer som avlöser varandra. Det handlar om barn som önskar komma tillbaka till sin hembygd och bosätta sig här.

Glädjande nog är det här en väldig utvecklingsbygd där det finns mycket samarbete. Knivsta kommun, vår allra yngsta kommun, finner det också intressant att landsbygden utvecklas. Man ger också människor bygglov. Då är det synnerligen bekymmersamt att staten, kan man säga, via Luftfartsverket, motsätter sig den här begränsade byggnationen. Det är beklagligt att man anför skäl som att det är viktigt att sätta stopp för de små stegens tyranni. Det handlar ju inte om tyranni och har aldrig gjort det i den här bygden. Folket i den här bygden motsätter sig inte alls att Arlanda utvecklas. De motsätter sig inte ens att banorna passerar rakt över deras huvuden, över deras bygd. Så har det varit alltsedan Arlanda kom till.

Nej, vad man vill är att hitta en kompromisslösning, och det är nödvändigt. I den här bygden hör nämligen hela 40 % till influensområdet för Arlandas luftbanor. Då måste man kunna hitta en kompromisslösning.

För att en bygd över huvud taget ska fortleva är det absolut nödvändigt att den förnygras och förändras. Det är också nödvändigt att den verksamhet som finns i dag tillåts att finnas kvar och utvecklas. En part av två ska inte ensidigt kunna bestämma och dessutom sätta käppar i hjulet för en hel bygds utveckling. Man måste se helheten.

I det här fallet, i Husby-Långhundra och Vassunda, är det tre intressenter som berörs. Det handlar om de enskilda personerna. Det är unga vuxna som vill flytta tillbaka till sin hembygd. De är vana vid flyget från Arlanda. De har till och med sitt arbete på Arlanda. Det handlar om fastighetsägare för jord- och skogsbruk, som står inför ett generationsskifte, och här är det väldigt stora privata värden som står på spel. Och det handlar om kommunen Knivsta som har alla förutsättningar att utvecklas väl. Det betyder också väldigt mycket för hela den här regionen, att den utvecklas.

Det är även viktigt att kommunen kan bygga ut den kommunala service som behövs. Och, för att återgå till landsbygdsutvecklingen i Husby-Långhundra, man måste hitta en kompromiss som är hållbar. Här handlar det också om äganderätt. Det är något som vi i Sverige slår vakt om, eller hur, bostadsministern?

Jag vill veta vad bostadsministern anser. Kan verkligen Luftfartsverket enskilt kräva ett stopp för nybyggnation av bostäder här ute? Pågående markanvändning är någonting som vi i Sverige är aktsamma om.

Anf. 32 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Rigmor Stenmark för att hon har ställt den här interpellationen. Det är en intressant principfråga. Jag tackar också statsrådet för ett i huvudsak mycket bra svar.

Den här frågan gäller inte bara Knivsta kommun, utan de omgivande kommunerna har samma problem. Jag tillhör en annan valkrets än Rigmor Stenmark gör. Där har vi sådana kommuner som Sigtuna, Vallen-tuna och Norrtälje. Där är det egentligen i grund och botten samma pro-blem. Eftersom den här frågan gäller speciellt hur man fattar beslut i sådana här frågor skulle jag vilja diskutera detta.

När det gäller instansordningen, som nu provas i Plan- och bygglags-kommittén, hanterar man i huvudsak en annan fråga, nämligen privat-människor som överklagar kommunala beslut. Så småningom går det vidare inte till regeringen utan till något annat avgörande.

I det här fallet har vi den rakt motsatta situationen, och det är väldigt intressant. Det är nämligen en statlig myndighet som i praktiken överkla-gar kommunala beslut. Det blir ju ett väldigt dubbelt förhållande, att staten så att säga har både överklagandemöjligheten och indirekt be-slutsmöjligheten. Jag vill gärna höra hur statsrådet ser på denna ganska speciella situation.

Sedan kan man gå till det som i det här fallet utlöser överklagandena. Hela den här regionen – Stockholm, Arlanda och Uppsala – är en oerhört stark tillväxtregion, och genom tillkomsten av den tredje landningsbanan har bullermattorna blivit annorlunda än tidigare. Så sent som i går deltog jag i ett annat fullmäktigemöte i den region där jag sitter. Där kom också den här frågan upp, eftersom bullermattorna har blivit väldigt an-norlunda, och många människor påverkas av att vi nu har ungefär 25 miljoner människor som årligen trafikerar Arlanda. Det är en ganska stor flygplats.

Det här får konsekvenser, inte bara för Knivsta, utan också för de andra kringliggande kommunerna. De får någon form av inskränkt möj-lighet att disponera sina egna planer och ytterst marken. Jag vill gärna höra hur statsrådet ser på detta, att det som egentligen är ett kommunalt planmonopol kommer att naggas i kanten. Man har kanske inte riktigt insett att det riksintresse som finns kommer att inskränka möjligheterna för kommunal expansion. Jag bestrider absolut inte att det här riksintres-set finns, eftersom vi behöver en väl fungerande flygtrafik i den här reg-ionen.

Statsrådet är också ansvarig för bostadsbyggandet. Just i den här reg-ionen är varje ny tillkomst av bostadshus viktig för att lösa det andra problemet, som vi har här. De borgerliga kommunerna brukar ju inte få mycket beröm av statsrådet. I det här fallet är det fråga om kommuner som har socialdemokratiska minoritetsstyren, och de har då problem med staten. De får inte igenom sina byggplaner.

Anf. 33 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Både till Rigmor Stenmark och Gunnar Andrén skulle jag vilja säga att något av det svåraste man kan vara är att vara politiker. I

*Svar på
interpellationer*

uppdraget inryms ständiga målkonflikter. Det är ständiga konflikter mellan motstående intressen. Det kan vi inte undvika. Det finns motstående intressen. Det är så väldigt tydligt i det här fallet.

Luftfartsverket har uppdraget att främja utvecklingen av den civila flygtrafiken. I det uppdraget ligger att planera långsiktigt. Det är planer som sträcker sig årtionden framåt. Vad händer i hela den dynamiska Uppsala- och Mälardalsregionen i ett längre perspektiv? Räcker det med tre banor? Vad vet jag.

Luftfartsverket har det uppdraget. Det är oerhört centralt för den här regionen att den civila flygtrafiken fungerar och har möjligheter att utvecklas. Det är en dynamisk kraft för tillväxten i Stockholmsregionen också. Det är den ena sidan.

Å andra sidan finns den aspekt som ni båda tar upp. Det finns ett behov av ökat bostadsbyggande i regionen. Hur löser man målkonflikterna? Det är det vi ska göra som politiker, och det är alla gånger inte lätt.

I sakfrågan kommer jag inte att ge några besked under den här interpellationsdebatten, om hur jag ser på Arlandabanornas framtid och konflikterna med bostadsbyggandet. De frågorna ska prövas i den ordning som vi har lagt fast. De kommunala besluten kan överklagas, och det är då förvaltningsdomstolarna som prövar bygglovsfrågan.

Däremot avvaktar jag med spänning det som PBL-kommittén kommer fram till om hur den här typen av ärenden ska prövas framöver. Jag har, som ni vet, haft den ingången att vi ska förkorta planförfarandet. Det är inte riktigt den diskussion vi för här i dag. Det är inte samma sak. Men instansordningen har naturligtvis betydelse.

PBL-utredningen ska också samköras med översynen av miljöbalken. Det är också en fråga som har bäring på den här problematiken.

En annan målkonflikt som jag vill peka på, eftersom det här är svåra ting, är de väldigt höga ambitioner vi har när det gäller miljöpåverkan. Vi pratar ofta om bullernivåer. Vi är måna om att se till att vi inte har för höga bullernivåer för att på det viset minska skadeverkningarna och hälsoriskerna. De frågorna måste också vägas in när man gör bedömningar om bebyggelse kontra luftfartens möjligheter att utvecklas.

Anf. 34 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Visst är det konflikter. Men jag tycker att när det finns konflikter ska man också ha möjligheter att lösa dem. Man kan inte bara leva med att det är en konflikt, och sedan är det frid och fröjd med det. En kompromisslösning, som jag ser det, skulle kunna vara att man skriver in servitutsrättigheter för Luftfartsverket som ger dem rätt att flyga över bygden och att folket som bor där också accepterar det. Jag tycker att det skulle vara intressant att höra vad bostadsministern har för åsikt om det.

I dag har vi en lagstiftning som inte gör någon skillnad när det gäller buller om man bygger på ren tyst landsbygd – om jag säger så – eller om man bygger i stora tätorter. Det tycker jag är oacceptabelt. Här måste det till en ändring, en uppmjukning av regler.

Självfallet ska inriktningen vara att människor ska må bra och ha en så störningsfri boendemiljö som möjligt, men att ta bort allt buller tror jag är absolut omöjligt. Det finns där, och vi måste acceptera det. Det gör vi här inne i Storstockholm också. Det finns buller här, och vi accepterar

det. Men man måste kunna leva med det, och man måste kunna göra kompromisser.

Jag tycker att det är lite märkligt att bostadsministern hela tiden hänvisar till pågående PBL-utredning. Det är en utredning som man säger ska vara klar före årsskiftet 2004–2005. Men i den takt som utredningen jobbar i dag, enligt uppgift, tvivlar jag på att den blir klar i tid. Den ska sedan ut på remiss, därefter ska den tillbaka till regeringens bord och sedan så småningom kommer den väl att landa på riksdagens bord.

Vad tror ministern? Kan vi förvänta oss en proposition angående en ny plan- och bygglag den här mandatperioden? Kommer den nya lagen att innehålla lättnader för en bebyggelseutveckling i Knivsta kommun? Vad säger ministern?

Bostadsministern måste ju ha ett intresse av att det inte är stopp för nybyggnation i den här delen av landet. Det är en bygd som har alla möjligheter att utvecklas positivt. Under en lång period kan man inte bara hänvisa till pågående PBL-utredningar. Det finns ju redan i dag en lagstiftning. Med den i botten måste man kunna komma fram till åtgärder. Jag skulle vilja säga: Bättre upp, ministern! Bättre svar! önskar jag.

Jag vill återigen ställa frågan: Vad ämnar ministern göra i en närtid för att undanröja de hinder som vi har påtalat och som i synnerhet gäller Knivsta kommuns landsbygdsutveckling? Man måste kunna göra någonting redan i dag med nuvarande lagstiftning. Har inte bostadsministern några tankar, några idéer? Det måste ju finnas några möjligheter.

Anf. 35 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag har i grund och botten full förståelse för de svåra avvägningsproblemen. Politik är att hantera konflikter och målkonflikter. Här är det motstående konflikter. Det vore dumt att dölja det.

Ändå tycker jag att statsrådet kunde göra sig besväret att kommentera den speciella omständigheten. I vanliga fall är det privatmänniskor som överklagar. I det här fallet är det staten. Jag tror att det kan finnas idéer även inom Bostadsdepartementet. Statsrådet har ju en statssekreterare som är bosatt i en av de här kommunerna och som tidigare varit kommunalråd i Sigtuna och just kämpat med en del av de här ganska svåra frågeställningarna.

PBL-kommittén kommer med sitt första betänkande, eller det ska åtminstone justeras, redan i morgon dag, om jag är rätt underrättad. Det handlar just om instansordningen, men därvidlag har man, såvitt jag förstått, inte diskuterat frågan om vem som ska äga rätt att överklaga. Det är möjligt att det faller utanför och kommer i ett senare skede. Annars är det en väldigt intressant fråga.

Jag tyckte att det fanns en viss uppgivenhet i statsrådets svar. Det kanske var fel. Det kanske var en antydning om att det är svåra målkonflikter. Den uppgivenheten brukar statsrådet inte visa i andra sammanhang när han vill tala om hur utmärkt det går med bostadsbyggandet i det här landet. Jag tycker att det finns anledning att hjälpa de här kommunerna, inte bara Knivsta kommun utan också se vad man kan göra för att stimulera bostadsbyggandet i de starka expansionskommunerna Sigtuna, Valentuna, Norrtälje och Upplands Väsby, för att ta dem som råkar ligga i Stockholms län. Statsrådet var ju inne på hur det är i Uppsala. Vi vet inte

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

heller – jag håller med om det – hur många banor det blir på Arlanda i slutskedet.

Anf. 36 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag måste göra Rigmor Stenmark besviken. Jag har ingen kortsiktig lösning. Jag hänvisade till PBL-kommittén.

Gunnar Andrén tangerade vem som ska kunna överklaga. Ska en statlig myndighet kunna göra det? Det är nog oundvikligt när det finns statliga myndigheter eller bolag som har att bevaka riksintressen och som har uppgifter som är av allmänt intresse. Det är just målkonflikten.

Jag har ibland blivit förtalad för att jag inte ser till den här regionens bästa ur tillväxtskympunkt. Jag ser båda problemen, utmaningen bostadspolitiskt men att det också är av oerhört central betydelse för hela Mälardalen, Stockholm och Uppsala-regionen att det finns förutsättningar för den civila flygtrafikens utveckling.

Jag har inget konkret besked. Jag måste göra er ledsna i dag. Jag har inget konkret besked att ge om hur man kortsiktigt kan hantera det här.

Jag kan inte heller pröva lagstiftningen. I dag är det inte längre regeringen som prövar byggloven, utan de prövas av förvaltningsdomstolarna. Jag kan naturligtvis inte lägga mig i hur förvaltningsdomstolarna hanterar den nuvarande lagstiftningen, PBL och miljöbalken.

Sedan var det detta med bullernivåerna. Det bullrar i Stockholms innerstad också – ja, det gör det. Vi har haft problem när det gäller bostadsbyggande i en del projekt i Stockholms innerstad också. Det har föranlett oss att ge Boverket i uppdrag att göra en översyn av de gällande bullerreglerna. I dag har vi en gräns som inte får överskridas vid uteplats i anslutning till bostad på 70 decibel. Nu har Boverket i uppdrag att titta på hur nuvarande gränsvärden tillämpas. Jag är inte riktigt klar över när den rapporten ska komma in, men vi har gett ett sådant uppdrag till Boverket.

Anf. 37 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! *Sorry* ministern, skulle jag vilja säga. Det är verkligen tråkigt att ministern inte ens kan andas en tillförsikt om att man kan lösa det här problemet, inte ens kan tänka sig att peka på de möjligheter som redan finns i nuvarande lagstiftning, för sådana finns faktiskt.

Det som är intressant med just Knivsta, Långhundra och Vassunda som jag tar upp i min fråga är att dessa, till skillnad från andra kommuner kring Arlanda, inte säger: Flytta banorna till en annan kommun så att vi slipper dem! Nej, vad man säger är: Låt oss hitta en kompromisslösning! Detta hade jag önskat att statsrådet på något sätt hade välsignat så att de hade kunnat jobba vidare och känna att de även hade bostadsministern med sig för att hitta en kompromisslösning.

Jag förlitar mig på att Luftfartsverket, med den positiva syn som finns ute i kommunen, kommer att komma fram. Jag vet att man också kommer att sätta sig ned kring ett förhandlingsbord. Här hade jag hoppats att statsrådet var lite uppdaterad på problematiken. Om inte statsrådet är det – det kan han ju vara utan att stå här i kammaren och säga det – skulle jag vilja att statsrådet tog till sig och följde den diskussion som finns från scratch till slut.

Jag är absolut övertygad om att det går att hitta lösningar innan PBL-utredningen kommer. Dock är det viktigt att man då också följer ett sådant här praktiskt exempel för att kunna se till att den lagstiftning som kommer för framtiden redan från början har lösningarna inskrivna i sig.

Tack så mycket för svaret!

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:90
30 mars

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 2003/04:331 om lagen om allmännyttiga bostadsföretag

Anf. 38 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat mig dels vilka åtgärder jag tänker vidta med anledning av de konsekvenser som lagen om allmännyttiga bostadsföretag har lett till för både de boende och det allmännyttiga bostadsföretaget i östra Skogås, dels också om jag avser att medverka till att lagen om allmännyttiga bostadsföretag och dess tillämpning utvärderas.

När det gäller den första frågan är det länsstyrelsen som har i uppdrag att tillämpa lagstiftningen, vilket också skett beträffande överlåtelse i östra Skogås. Det är givet att de inblandade parterna blir besvikna när ett beslut går dem emot och, som i detta fall, länsstyrelsen funnit att tillstånd till överlåtelse inte kan lämnas. I övrigt kan jag som statsråd inte uttala mig om myndigheternas handläggning av ett enskilt ärende. Om bostadsföretaget ansöker om undantag från kravet på tillstånd till överlåtelse kommer givetvis regeringen att överväga om det föreligger sådana synnerliga skäl som krävs för ett undantag från tillståndsprövning.

Den andra frågan är redan tillgodosedd i och med att regeringen den 4 mars i år uppdrog åt Boverket att utvärdera lagen om allmännyttiga bostadsföretag. Boverket ska bland annat göra en genomgång av hur reglerna om tillståndsplikt vid överlåtelse av fast egendom tillämpats i olika delar av landet och i olika kommuner samt kartlägga vilka erfarenheter länsstyrelserna gjort vid hanteringen av tillståndsärenden. Boverket ska härvid utgå från syftet med lagstiftningen, det vill säga bruksvärdesprincipens betydelse och vikten av att det finns jämförelseobjekt på så många orter som möjligt. Boverket ska också belysa eventuella oklarheter i lagen och dess tillämpning och i sådana fall lämna förslag till kompletterande regler eller andra åtgärder.

Anf. 39 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Lagen om allmännyttiga bostadsföretag tillkom för att försvåra ombildningen av kommunalt ägda hyresrätter till bostadsrätter. Vi i Folkpartiet reserverade oss mot beslutet att införa lagen. Vi menar att lagen naturligtvis försvårar ombildningen till bostadsrätter. Ombildning får ske bara om det efter ombildningen finns kvar en sådan mängd lägenheter i kommunal ägo att hyrorna för dessa lägenheter kan få ett reellt genomslag i bruksvärdessystemet. Detta kräver i sin tur enligt förarbetena till

lagen att det efter ombildningen måste finnas kvar ett inte obetydligt antal lägenheter i kommunala bostadsföretag.

Det är i dag länsstyrelsen som prövar om ett kommunalt bostadsföretag ska få överlåta fastigheter till de boende.

Det finns ett flertal exempel på komplikationerna. Jag har valt att i min interpellation ta upp ett mycket konkret exempel, men som det säkert kommer att framkomma här i dag finns det ett flertal olika exempel.

Varför då belysa ett aktuellt fall? Ja, om det är som jag menar, att lagen faktiskt leder till svåra komplikationer, måste det vara intressant att diskutera frågeställningen och se vad en utvärdering skulle kunna innebära vad gäller exempelvis en revidering. Vi är från Folkpartiets sida införstådda med att lagen nu gäller, men fortfarande måste det väl ändå vara intressant för regeringen att följa upp vad som faktiskt har hänt.

Radhusområdet i östra Skogås är principiellt intressant. Det är ett område där överlåtelse till de boende anses vara det bästa såväl ur de boendes synvinkel som ur bolagets och kommunens perspektiv. Det råder inga konflikter såtillvida bland de här aktörerna. Länsstyrelsen har dock sagt nej, och överlåtelseprocessen stoppades i och med lagens tillkomst. Ytterligare försäljningar skulle således ha varit aktuella om inte lagen om allmännyttiga bostadsföretag hade trätt i kraft. Kontrakt finns skrivna mellan bostadsföretaget och de boende om försäljning.

Detta har medfört att området i östra Skogås i dag har en blandning av boende som fått köpa sitt radhus och boende som vill köpa men inte får. Det leder till svårigheter, bland annat vad gäller förvaltning av gemensamhetsutrymmen i de så kallade samfälligheterna.

Ur ett förvaltningsperspektiv har det splittrade ägandet medfört ett mycket komplicerat läge för bostadsföretaget. Avslaget från länsstyrelsen grundas på att en försäljning anses äventyra bruksvärdessystemet, men bostadsföretaget menar att så inte är fallet i detta fall.

Statsrådet anger i sitt svar på min andra fråga om utvärdering om lagen att regeringen kommer att göra en sådan. Men vad vill statsrådet uppnå med utvärderingen? I svaret på interpellationen anges att Boverket ska belysa tillämpningen av regelverket i olika delar av landet, kartlägga länsstyrelsernas erfarenheter, belysa oklarheter i lagen och dess tillämpning samt i förekommande fall föreslå kompletterande regler. Jag menar att de uppenbara negativa konsekvenserna borde stå i fokus. Det borde vara uppdraget för en utvärdering.

Lagen påverkar fastighetsförvaltning och tillgång till investeringskapital genom att försäljningen stoppas samt ger negativa effekter på samfälligheternas arbete, förutom naturligtvis de negativa konsekvenserna för de boende. Då vill jag ställa en fråga till statsrådet: Delar statsrådet min uppfattning att det är nödvändigt att belysa de negativa konsekvenserna av lagen, det vill säga att detta ska vara grunden för en utvärdering?

Anf. 40 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Nina Lundström tar upp ett ärende som vi har diskuterat ganska mycket här i riksdagen. Redan när denna lag kom till var det en samstämd opposition som sade nej till den nya lagen.

Det som är lite intressant nu är egentligen att just biten om att om-bilda hyresrätter till bostadsrätter visar sig, när vi fått se en viss utvärde-ring av detta, i hög grad vara ett Stockholmsproblem. Då undrar man naturligtvis: Varför en speciallag för just det här området, och varför en så onödig byråkrati som ändå alla andra kommuner i landet också måste följa?

Jag skulle också vilja fråga om bostadsministern tänker skynda på så att det blir en förändring i den här biten. Jag skulle vilja säga: Släpp fångarne loss, det är vår! Det är nämligen vad det handlar om här också.

Det handlar väldigt mycket om att ge kommunerna möjlighet att skräddarsy sin egen bostadsmarknad. Det gör man ju också. Egentligen kan inte staten vara med och bråka på det här området. Men man gör det, och man ställer till en massa oreda. Framför allt, återigen, ställer man till en onödig byråkrati.

Anf. 41 PETER DANIELSSON (m):

Fru talman! Precis som Rigmor Stenmark sade har vi pratat om de här frågorna en hel del i kammaren. Men så länge lagen fortsätter att vara så orimlig som den är i dag och så länge statsrådet Lövdén bara duckar för debatten får vi fortsätta.

Listan över orter där människor har drabbats av de orimliga effekterna av den här lagstiftningen blir hela tiden längre och längre. I dag tar Nina Lundström i sin interpellation upp östra Skogås i Huddinge. Jag kan fortsätta och nämna miljonprogramsområdena Östberga och Akalla utanför Stockholm. Vi kan nämna Brottbys utanför Vallentuna, Liatorp i närheten av Älmhult eller Robertsfors i Västerbotten. Man kan fortsätta.

Gemensamt för alla de här orterna är att den så kallade stopplagen har skapat orimliga konsekvenser för enskilda människor eller för kommuner. Ofta är det också så att det finns en politisk enighet i kommunerna om hur man vill agera, men stopplagen sätter käppar i hjulet.

Jag ska ta ett exempel på hur fel lagen kan slå. Det är hämtat från Nystadsgatan i Stockholmsförorten Akalla. På Nystadsgatan ligger två stycken femvåningshus. Ett är gult och ett är rött. I övrigt är husen helt identiska, förutom att det i ena huset är hyresrätter och i det andra bostadsrätter.

Det var nämligen så att för några år sedan ville man i båda de här husen omvandla sina hyreslägenheter till bostadsrätter. Hyresvärderna Svenska Bostäder sade ja. Man författade ett köpekontrakt, och lyckan var stor i de båda husen, tills länsstyrelsen sade nej. Det märkliga var att man sade nej till det ena huset och ja till det andra. Man hänvisade då till den så kallade stopplagen.

I dag har vi 92 familjer av 20 olika nationaliteter i det hus som inte fick ombildas som är jätteförbannade så klart. De ville inget hellre än att få köpa sitt hus och förstår inte varför politikerna, som de säger om stopplagen, säger nej.

Dessutom kan man säga att det är rätt stora skillnader mellan de här två husen i dag. Hyresgästerna som bor kvar som hyresgäster påstår att hyresvärderna inte bryr sig så mycket om underhållet. Där finns tvättmaskiner som läcker. De har inte haft någon stor renovering på länge. De tycker inte att de får gehör för sina klagomål.

Samtidigt har det i huset intill hänt jättemycket sedan ombildningen. Man har renoverat, man har målat om, man har bytt fönster och man har planterat blommor. Trots det har man en boendekostnad som är betydligt lägre än i hyreshuset.

De boende i hyreshuset förstår med all rätt inte alls varför politikerna vill neka dem möjligheten att köpa sitt hus. De vill ju bara ta ansvar för sitt boende och kunna påverka sin närmiljö.

I sådana här sammanhang brukar statsrådet Lövdén nämna och varna för spekulation i samband med ombildningar. Men det kan knappast vara ett argument i det här fallet. En lägenhet i Akalla ger ju inga stora klipp direkt.

Fru talman! Jag har två frågor till statsrådet. Den första frågan är: Tycker statsrådet att det här är ett rimligt resultat av lagstiftningen? Den andra frågan är: Är statsrådet beredd att besöka Akalla för att lyssna på de drabbades berättelse?

Anf. 42 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Lagstiftningen har inte tillkommit primärt för att förhindra spekulation. Det har inte varit det uttalade primära syftet med lagstiftningen. Jag vet att vi har haft lite debatt om spekulation tidigare. Syftet med lagstiftningen har ju varit att skydda bruksvärdessystemet. Det finns ett nationellt intresse av att vi kan behålla ett hyressättningssystem som parterna kan förhandla utifrån och som är hållbart.

Alternativet till ett hyressättningssystem på det sätt vi har i dag är, som jag har sagt många gånger, att gå över till någon sorts statlig hyresreglering. Det är det ursprungliga motivet till lagstiftningen.

Det är inte bara en Stockholmsfråga. Bruksvärdessystemet tillämpas ju runtom i landet vid hyresförhandlingar, i olika grad, om jag uttrycker det så. Men på väldigt många håll i landet tillämpas bruksvärdessystemet när man hyresförhandlar.

Det är klart att jag också har sett lite bekymmer med den här lagstiftningen. Jag har också mötts av alla de fall som ni har nämnt och en del andra fall. Det är därför jag ser det som angeläget att snabbt göra en utvärdering av lagstiftningen. Det är ett uppdrag som Boverket har fått att utföra väldigt snabbt. De ska redovisa sin utvärdering redan i maj månad. De har bara fått två månader på sig. Det är för att eventuella lagstiftningsförändringar ska kunna träda i kraft den 1 januari 2005.

Jag vill nog avvakta den utvärdering som Boverket gör. De går ju igenom hela tillståndsproblematiken. De ska, inom parentes sagt, titta på en annan del också. Det är om kommunerna har gjort oskäligen vinstuttag ur bolagen. Det ingår också i deras utvärdering.

Sedan får vi se vad den kartläggningen och utvärderingen ger vid handen. De ska både titta på hur länsstyrelserna har tillämpat lagstiftningen och om det finns några bekymmer i lagstiftningens själva konstruktion.

Den här debatten får vi säkert anledning att återkomma till.

Anf. 43 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! När man har tittat på länsstyrelsernas beslut – vi har fått en redovisning i bostadsutskottet med anledning av just denna lag – kan man konstatera att länsstyrelserna till och med den 31 december 2003 har

meddelat 287 beslut, vilka avser 7 100 lägenheter. Tillstånd har lämnats i 263 fall och avslag i 24 fall. Alla avslag utom ett avser ärenden i Stockholms län. I Stockholms län avser avslagen 2 700 lägenheter, tillståndbesluten 740 lägenheter. Det vill säga att lagstiftningen har specifikt slagit mot Stockholms län.

Ytterligare ett avslagsbeslut har tillkommit efter årsskiftet. Det är Älmhults Bostäder AB.

Självfallet leder denna lagstiftning till konsekvenser. Den motverkar effektiv fastighetsförvaltning, vilket jag har nämnt tidigare, och den förhindrar boende från att äga och förvalta bostäderna själva.

Jag skulle vilja rekommendera statsrådet att besöka östra Skogås för att just se vilka konsekvenserna blir i exempelvis radhuslängor, där ett hus ägs och det andra hyrs, men där egentligen alla i delar av området skulle vilja äga.

Statsrådet anger i sitt svar att om bostadsföretaget ansöker om undantag från kravet på tillståndsprövning kommer regeringen att överväga om det föreligger sådana skäl. Men detta har ju företaget redan gjort. Senast den 6 februari 2004 skickades en skrivelse.

Innan detta datum har regeringen tillskrivits redan den 11 december 2003, det vill säga företaget har tillskrivit regeringen. Det kan tyckas att regeringen borde ha agerat. Det synes märkligt att statsrådet i sitt svar anger att om det kommer en ansökan kommer regeringen att överväga om det föreligger skäl. Regeringen har haft möjlighet att agera. Varför har inget hänt?

Mina frågor till statsrådet är: Regeringen har haft flera tillfällen att ta del av komplikationerna med lagen om allmännyttiga bostadsföretag, även i ett specifikt fall som östra Skogås, när tänker regeringen ta ställning till skrivelsen som inkommit angående ansökan om undantag från tillståndskravet enligt 2 kap. 8 §?

Min följdfråga utifrån att det faktiskt pågår ett ärende som regeringen har haft möjlighet att ta del av: Vad anser statsrådet vara en rimlig handläggningstid? Här kan vi konstatera att länsstyrelsen har legat på ärendet under mycket lång tid. Vi kan konstatera att det har tillkommit skrivelser till regeringen, och fortfarande finns det inte ett avgörande. De negativa konsekvenserna är väldigt omfattande för just det här området. Som vi hörde tidigare, som Peter Danielsson var inne på, finns det också andra följdkomplikationer inom andra områden som statsrådet också har fått en rekommendation om att besöka för att ta del av de berättelserna.

Nu tycker jag ändå att det låter utomordentligt att det tillkommer en utvärdering och att den rimligen borde ske skyndsamt. Men jag skulle gärna vilja höra statsrådets svar på mina frågor om just det här fallet och vad statsrådet anser vara en rimlig handläggningstid.

Anf. 44 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag vill bara stryka under det som Nina säger om detta. Jag vill också stryka under de frågorna. Jag väntar med spänning på vad ministern kommer att svara på dem.

Att regeringen via länsstyrelsen ska ha insyn i och kontroll över kommunpolitikernas lagstiftade rätt att fatta beslut på sina invånares vägnar tycker vi från Centerpartiet är fullständigt oacceptabelt. Utifrån vår demokratisyn är det kommunernas uppgift att fatta beslut om de vill

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

sälja ut eller till och med köpa nya bostadsbolag. Men det är kommunerna själva som ska bestämma det.

Även Lagrådet ifrågasatte idén om en tillståndsplikt när den var aktuell att införa. De konstaterade då att det dessutom rörde sig om en inskränkning av självstyret på ett för kommunerna centralt ansvarsområde, nämligen bostadsförsörjningen.

Eftersom ministern nu säger att det ska göras en utvärdering och att det ska ske snabbt kan vi inte göra annat än att tycka att det är bra. Men det som vore allra bäst, och som jag hoppas blir följderna av denna utvärdering, är att tillståndsplikten snabbt avskaffades.

Anf. 45 PETER DANIELSSON (m):

Fru talman! Det är ingen nyhet att regeringen är misstänksam mot ägande i alla dess former – bostadsrätten är ju en form av ägande.

Ministern sade här tidigare att motivet till att det finns en tillståndsplikt är värnandet om bruksvärdessystemet. Det är åtminstone det man säger officiellt. Samtidigt vet vi att exempelvis den kooperativa hyresrätten inte behöver bruksvärdesprövas. Det behövs alltså inget tillstånd i det fallet. Ändå blir effekten exakt densamma.

Man skulle kunna hävda att värnandet om bruksvärdessystemet bara är ett skenmotiv, och att det verkliga motivet är att man är misstänksam mot ägande.

Det gläder mig i alla fall att statsrådet har sett problemen med lagen. Dessa problem såg vi redan när statsrådet lade fram propositionen om lagen. Jag tolkar det som att statsrådet inte tycker att det är rimligt att lagen ger de resultat som den gav i Akalla. Är det en korrekt tolkning av statsrådets svar?

Anf. 46 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Nej, det är inte en korrekt tolkning. Jag går inte in och överprövar länsstyrelsernas eller Boverkets beslut. Så är den process som vi har i dag.

Däremot har jag sett att det finns ett behov av att göra en utvärdering av lagstiftningen. När vi har fått in den utvärderingen kommer regeringen snabbt att ta ställning till om det finns behov av att göra någon lagändring.

Uppdraget till Boverket är så utformat att det i så fall ska vara möjligt för regeringen att lägga fram en propositionen på riksdagens bord i höst med ett ikraftträdande från den 1 januari 2005.

Sedan kan jag inte kommentera det aktuella ärendet, Nina Lundström. Jag har inte kunskaper om det, det måste jag tillstå. Jag utgår ifrån att Östra Skogås har överklagat länsstyrelsens beslut till Boverket och att Boverket också behandlat ärendet. Men jag kan inte kommentera denna dispensansökan. I så fall ber jag att få återkomma till det.

Anf. 47 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Skälet till att jag ställde frågan om hur lång handläggningstid som är rimlig och undrade varför regeringen inte har avgjort ärendet är att det i statsrådets svar står: Om bostadsföretaget ansöker om undantag från kravet på tillstånd till överlåtelse kommer givetvis rege-

ringen att överväga om det föreligger sådana synnerliga skäl som krävs för ett undantag från tillståndsprövning.

Då vill jag bara upplysa statsrådet om att det redan i december 2003 kom en ansökan till regeringen. Denna ansökan har upprepats, nu senast i början av februari. Det är därför som jag tycker att det är viktigt att belysa vad som är rimligt när det gäller handläggningstider. Jag kan konstatera att på den frågan har vi inte fått något svar i dag. Jag tänker självfallet återkomma i den här frågan. Där önskar vi naturligtvis ett klarläggande.

Det är självklart att det är ett bekymmer när en lag i så stor utsträckning påverkar det kommunala självstyret och påverkar möjligheten för kommunerna att förvalta sitt fastighetsbestånd. Östra Skogås är ett typexempel. Där är aktörerna eniga om hur de vill ha det. Här måste man göra någonting.

Lagen kom till för att man ville värna hyresrätten, säger statsrådet. Men då finns det ju andra metoder som man hade kunnat pröva. Vi väntar fortfarande på en proposition om en reformering av hyressättningssystemet. Det har tillsatts en utredning, men den är uppskjuten på framtiden. Vi vet inte när den kommer. Det är naturligtvis där som man borde göra en insats om man nu vill diskutera hyresrättens möjligheter att överleva på en marknad. Det tycker vi i Folkpartiet är viktigt.

Vi har lagt fram mängder av förslag – det vet statsrådet – till hur man skulle kunna se till att hyresrätten finns kvar på marknaden. Men denna lag är uppenbarligen ett problem som vi från Folkpartiet anser vara ett mycket stort bekymmer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

9 § Svar på interpellation 2003/04:346 om kvinnor i byggbranschen

Anf. 48 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat mig om jag avser att verka för att kvinnor inom byggbranschen ska öka samt vilka åtgärder jag avser vidta för att bidra till att byggbranschens mansdominans ska förändras.

Nina Lundström tar upp en viktig aspekt inom byggsektorn och hennes frågor knyter an till en av de slutsatser som Bygghögskolekommittén drog i sitt yttrande *Skärpning gubbar!* (SOU 2002:115) om utbildningsnivå och könsfördelning. Det är tydligt att en extremt ojämn könsfördelning i byggsektorn leder till vad aktörerna kallar ”machokultur”. Dessutom är utbildningsnivån i sektorn låg i förhållande till andra områden. Dessa frågor måste åtgärdas av byggsektorn för att attraktiviteten ska kunna förbättras.

Till min glädje kan jag konstatera att byggindustrins bygghögskola har uppmärksammat förhållandet i sitt slutdokument *Utmaningar för nytänkande*. Där framgår att utbildning och sättet att organisera arbetet bör kunna vidga näringsens rekryteringsbas. Men det räcker inte. Det behövs också ett långsiktigt hållbart arbete med attityder och mentalitet, från ”mångfaldsaccepterande” klimat till ”mångfaldsbejakande”. Vidare framgår att där viljan finns, finns också goda möjligheter för företagen att rekrytera och behålla kvinnliga medarbetare. Jag ser detta som en

viktig del i den företagsförnyelse och medarbetarutveckling som byggindustrins byggkommission presenterat.

Regeringen har för avsikt att inom kort lägga fram ett förslag till utvecklings- och utvärderingsprogram för bygg-, fastighets- och anläggningssektorn där pågående och kommande forsknings- och utvecklingsinitiativ ska beaktas. I detta sammanhang kommer också frågor som till exempel diskriminering på grund av kön, etnicitet, sexuell läggning eller ålder, integration, konkurrensförhållande och hållbar utveckling att vara naturliga beståndsdelar. För att detta programarbete ska fungera krävs det dock insatser från både det offentliga och det privata näringslivet, och det är min förhoppning att ett sådant arbete ska visa sig fruktbart så att den svenska byggsektorn kan bli en förebild för en modern och effektiv näring både inom och utom landets gränser.

Anf. 49 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Svensk byggindustri är Sveriges tredje största näring. År 1999 var 224 000 individer sysselsatta inom byggindustrin. Men svensk byggbransch är också en mycket mansdominerad bransch. Av dessa 224 000 individer utgör kvinnorna någon eller några procent inom de fåtal grupper där de finns representerade. Undantaget är de kvinnliga civilingenjörerna. Bland dem återfinns det fler kvinnor.

Kvinnorna har funnits inom branschen från tidigt 1600-tal och fram till nu, men som en arbetskraftsreserv och på männens villkor. Genom ökad industrialisering i början av 1900-talet och genom nya löneformer blev inkomsterna högre, och männen tog över kvinnornas arbetsuppgifter.

Kvinnorna synes vara ett andrahandsval och i vissa fall ett sistahandsval även i dag. Framför oss ser vi en byggbransch som kommer att ha stora rekryteringssvårigheter. Det finns en stor grupp 40-talister som kommer att gå i pension. Med ökat bostadsbyggande och infrastrukturens utbyggnad – förhoppningsvis – behövs det en nyrekrytering.

Varför finns det så få kvinnor inom byggbranschen? Är det för att kvinnor inte vill jobba inom byggsektorn? Kvinnor saknar kompetens. Kvinnor saknar styrka. Myterna är många. Nog finns det kvinnor som i allra högsta grad kan tänka sig att jobba inom byggbranschen och som gör det, men det är inte lätt.

Jag har under en längre tid följt bygg- och bostadsbranschen ur ett jämställdhetsperspektiv. Jag har läst otaliga årsredovisningar och verksamhetsberättelser. Jag har tittat på alla bilder och sett alla dessa män. Det gäller både privata företag och offentligt ägda sådana.

Jag har också följt intresseorganisationernas arbete, och jag har samtalat med flertalet aktörer och individer. Bilden är entydigt ganska dystert. Var finns kvinnorna?

En avhandling i teknisk arbetsvetenskap på KTH behandlar kvinnorna inom byggbranschen. Där görs det väldigt tydligt att det är möjligt för kvinnor att verka inom byggbranschen, om man bara skapar förutsättningar för det. Det handlar om psykosociala och organisatoriska faktorer som särskilt begränsar kvinnors generella möjligheter i byggyrken. Det handlar också om löneformer, oklara karriärmöjligheter, brist på

delaktighet, men framför allt byggjargong och attityder. Statsrådet var inne på detta med den så kallade machokulturen.

Det finns mycket att göra. Men det påtalas från branschen, från enskilda i branschen och i avhandlingen att det visst går att förändra en kultur om man vill. Jag kan konstatera att den här bilden också har bekräftats av en ny undersökning på tjänstemannasidan, den så kallade byggchefsbarometern, som också visar på en mycket dyster bild bland cheferna inom byggbranschen. Det är faktiskt en fjärdedel av cheferna som inte vill öka andelen kvinnor i branschen därför att de tycker att det räcker som det är. Det är framför allt de medelålders männen i åldersgruppen 46–55 år som är mest skeptiska. Och attityderna är mer skeptiska i mindre bolag än i större koncerner, och de produktionsnära cheferna är mer skeptiska än andra, det vill säga att här finns mängder av utmaningar. Samtidigt kan man konstatera att i Danmark exempelvis är 25 % av de danska målarna kvinnor, och 50 % av eleverna på danska målarutbildningar är kvinnor, så det finns goda exempel också i andra länder på att man kan göra mycket, mycket mer.

Det finns stora utmaningar här. Statsrådet har varit inne på att man ska tillsätta en utvecklings- och utvärderingsgrupp. Min fråga är: Vad är målet med denna grupp? Är det att belysa problemen eller är det att också öka andelen kvinnor inom byggbranschen?

Anf. 50 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag tycker att det är litet ironiskt att Bygghälsan i sitt yttrande *Skärpning gubbar!* använder sig av just uttrycket skärpning gubbar. Det kanske var tänkt att vara lite humoristiskt, eller så var det allvarligt menat. Men jag skulle vilja vinkla det och säga: Skärpning kvinnor! Jag tror nämligen att det är vi kvinnor som måste våga ta för oss just inom byggbranschen. Det handlar om att inte bara sitta still, vara tyst och göra det som man blir ålagd. Därför tycker jag att det är väldigt bra att Nina Lundström tar upp den här debatten.

Jag skulle vilja vidga det hela till att se hela byggbranschen som grunden för den fysiska samhällsplaneringen, som många av oss är väldigt intresserade av och inte minst kvinnor. Det är glädjande att här i riksdagen, i bostadsutskottet är vi faktiskt ganska många kvinnor och som också tar för oss. Men det innebär också att vi måste få gehör, att vi inte bara blir klappade på axeln, att man säger att vi gör bra ifrån oss och att det sedan inte händer något mer.

Hela den bit som handlar om fysisk samhällsplanering måste lyftas fram. Jag tycker att bostadsministern har ett mycket stort ansvar att lyfta just det här politikområdet, bostadspolitik. Det handlar om inflytande, och det handlar om inflytande för kvinnor, återigen, ned på kommunnivå där hela planeringen av samhället börjar. Vi har tidigare resonerat om att ge möjligheter för till exempel kvinnoorganisationer att vara remissinstanser när man fastställer olika planer. Det existerar ännu inte.

Det handlar om att se till kvinnors löner på alla området. Det handlar också om att ta till vara kvinnorna när det gäller arkitektutbildning.

Det är intressant att vi som sitter i bostadsutskottet är ganska många kvinnor, men när vi åker ut på studiebesök, deltar i olika debatter och tittar ut över det auditorium som vi pratar inför ser vi att det oftast är väldigt många män. Det är bara att konstatera att det är så. Det är trevligt

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

med män, men det skulle vara väldigt trevligt om det vore fler kvinnor med.

Senast var jag med på lantmåteridagarna, kartdagarna, där det var oerhört många män i krittstrecksrandiga kostymer. Snygga var de. Men kvinnorna saknades. Vad ska vi göra för att få fram kvinnorna inom den här biten? Jag pratade lite grann med bland annat en lantmätare som hade fått en ny befattning som informationslantmätare och som var en av åtta. När hon tittade på sin lön blev hon lite fundersam på i relation till vem man hade satt lönen.

Det finns oerhört mycket att göra. Jag undrar hur statsrådet följer jämställdhetsaspekten i sin helhet.

Skärpning gubbar och skärpning kvinnor!

Anf. 51 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag hade som man tillfälle att diskutera bostadsfrågorna på Bostadsveckan i Gävle. Jag tog upp det här perspektivet, och gjorde det med ganska stark emphasis, därför att jag tror att en förutsättning för att byggbranschen ska kunna utvecklas som en modern näring, en modern industri är att man också för in jämställdhetsperspektivet. Vi har ofta pratat om effektivitet, logistik, effektiva byggprocesser, men en modern utveckling, en modern näring, en modern industri förutsätter också att man har ett jämställt synsätt.

Det är inte så, Nina Lundström, att det utvecklings- och utvärderings-initiativ som vi nu kommer att ta siktar på att göra någon ny utredning, utan det handlar om att vi från statens sida, förhoppningsvis tillsammans med byggindustrin, kan sätta i gång ett arbete som förändrar branschen utifrån det som både byggindustrins byggkommission sade i sina slutsatser och de slutsatser som fanns i den statliga byggkommissionens betänkande *Skärpning gubbar!*. Det gäller alltså att gå från diskussionsstadiet och analysstadiet till att medverka även från statens sida till att omforma och utveckla branschen, och det vill vi göra tillsammans med branschen.

Jag tycker att jag i alla fall ser ganska goda tecken när jag diskuterar med branschen nu. Vi deltar ju alla i konferenser och märker att det finns ganska goda tecken på att man har en insikt om behovet, men det gäller att gå från insikten till handlandet. Där vill vi medverka i det här utvecklingsprojektet. Det blir alltså ingen ny kommission eller något liknande – det har vi haft nog av – utan nu gäller det att gå till handling. Jag hoppas att vi kan göra det på ett framgångsrikt sätt tillsammans med industrin.

Det är precis som ni båda säger, att hela byggbranschen, i stort sett i alla led – det gäller tyvärr fortfarande också inom samhällsplaneringen – är väldigt manligt dominerad. Det är inte bra för samhällsutvecklingen. Det är inte heller bra för branschens framtid.

Anf. 52 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Även jag deltog på Bostadsveckan och talade i just detta ämne.

Efter att jag ställde interpellationen har jag haft flertalet kontakter med olika aktörer på marknaden, och många anger att det är oerhört viktigt att den politiska sfären fångar upp frågorna även i den här sektorn. Ofta talar man om andra sektorer, men just i den här sektorn är det absolut nödvändigt.

Jag vill återkomma till byggchefsbarometern och noterar att tre av tio chefer anser att det egna företaget inte gör nog för att öka andelen kvinnor i företaget, och det är en ganska stor andel fortfarande.

Jag vill också ge ytterligare några exempel, ögonblicksbilder, på hur verkligheten ser ut i dag. Och jag vill säga att det inte bara handlar om den privata. Jag menar att det i högsta grad också handlar om de offentligägda företagen och om intresseorganisationer med mera.

De fyra största byggföretagen i Sverige har 29 styrelseledamöter varav fem är kvinnor. I Skanska, som är det företag som har flest kvinnor i styrelsen, har man två kvinnor i styrelsen. I SABO:s företagsstyrelser – SABO som är en intresseorganisation för de kommunala bostadsföretagen – finns 5 000 förtroendevalda varav 80 % är män, och det här är offentligägda företag. När det gäller fackliga organisationer har vi exemplet Byggnads, som har noll kvinnor i förbundsstyrelsen. På kongressen fanns det 117 ombud varav en var kvinna. Andelen kvinnor i egenkap av förtroendevalda som verkar i kommuner, i byggnadsnämnder, är fortfarande låg, främst i positioner som ordförande- och presidieposter. Där finns det också mycket mer kvar att göra.

Låt mig också säga att kvinnor är oerhört viktiga som arbetskraft och som företagare men också som konsument. Man får inte glömma bort perspektivet att kvinnor också konsumerar boende.

Här i riksdagen den här veckan kommer Volvos kvinnliga designgrupp att visa vad de har åstadkommit inom sin näring. Det vore väl jättespännande om byggindustrin kunde komma med sin grupp och visa vad de kan åstadkomma för spännande utvecklingsmöjligheter.

Jag menar att det är viktigt med följande i det politiska arbetet: Först kommer det politiska engagemanget, att vi synliggör att kvinnor saknas inom branschen. Regeringen talar ofta om bolagsstyrelser, men jag tycker att vi ska se på bredden. Man ska fundera över hur man rekryterar kvinnor. Man ska synliggöra kvinnor och kvinnors kompetens. Man ska utbilda och informera kring rekrytering, valberedningar med mera. Man ska diskutera arbetsmiljöfrågorna. Attityderna är ju helt oacceptabla såsom anges i alla de forskningsrapporter som finns. Naturligtvis finns det också andra frågor, som handlar om delat ansvar hemma, utbildningens roll med tanke på könsroller i skolan, att man sprider goda exempel och att man gör en uppföljning av hur verkligheten ser ut.

Där vill jag också ge ett råd till statsrådet i det fortsatta arbetet, nämligen att steg ett alltid är att börja med att räkna, räkna, räkna. Det är det jag har försökt göra i dag. Jag har försökt visa att ögonblicksbilderna från verkligheten är väldigt viktiga. De ger en väldigt tydlig bild.

Men jag ska också säga att vi inte heller är främmande för ytterligare lagstiftning. Det kanske är så att vi måste ta ett varv till även där om ingenting händer. En sak inom vårt område är naturligtvis PBL. Kanske måste det in ett genusperspektiv även där, liksom inom andra områden.

Det finns mycket kvar att göra. Framför allt är det väldigt viktigt för mig att konstatera att aktörerna på marknaden har uppmärksammat att den här debatten kommer att hållas. Jag hoppas också på, precis som statsrådet säger, en insikt om att det här inte kan göras från riksdagen eller från regeringen. Det här förutsätter att det finns ett engagemang från hela branschen.

Anf. 53 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Det är väldigt bra att man har fått insikt om de här frågorna, men nu gäller det faktiskt att gå från insikt till klarhet och förändra någonting. Här kan vi väl ändå faktiskt erkänna att det kan vara bra att vi har en översyn av plan- och bygglagen och se att det är något som kommer i framtiden. Kanske kan vi också vara lite nöjda med att kunna få ha en åsikt när den kommer. Då undrar jag om statsrådet verkligen kommer att se till att remissinstanser som kvinnoorganisationer och kvinnointressen får komma med när det gäller att forma de detaljplaner som görs upp ute i kommunerna. Det är en konkret fråga från mig om hur ministern ser på det.

Vi hade nyligen här i riksdagen också en forskningsdag. Då är det ganska intressant att de frågor som har att göra med miljön och hur man kan förbättra för barn och ungdomar särskilt intresserar kvinnor. Vi hade en kvinnlig forskare här. När jag pratade med henne senare sade hon att det skulle vara behövligt om vi lyfte upp de kvinnliga forskarna och verkligen såg dem, tog dem på allvar och tog till oss alla de synpunkter som de har.

Jag tror, och jag vet, att vi kvinnor har en alldeles speciell förmåga att ha många bollar i luften. Varför inte ta till vara de bitarna innan man så att säga ledsnar? Det får inte gå alltför lång tid innan vi kan se tydliga resultat och tydliga förbättringar i fråga om alla de siffror som Nina Lundström här har redovisat. Där skulle jag vilja ställa en fråga till bostadsministern. Kommer bostadsministern att följa upp de siffror som vi ser här? Kommer vi att kunna se bättre siffror om ett år om vi ställer om den här interpellationen?

I SABO, där både Nina Lundström och jag deltar, får vi nog ta på oss lite grann av den här biten att det är så många som 80 % av de förtroendevalda som är män i styrelserna. Här måste vi återigen själva skärpa oss, vi kvinnor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.23 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

Anf. 54 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Linnéa Darell har frågat mig vilka uppdrag jag avser att ge arbetsförmedlingen när det gäller arbetslösa sjuka eller friskförklarade tidigare långtidssjuka personer. Jag får också frågan om vad jag avser att göra för att Finsamaktiviteter ska komma i gång ute i landet.

Arbetsförmedlingens service för sjukskrivna har under de två senaste åren utökats och utvecklats som en följd av olika uppdrag från regeringen. Ofta har uppdragen varit gemensamma för Riksförsäkringsverket (RFV) och Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) med inriktning på ökad samverkan mellan försäkringskassorna och arbetsförmedlingen. Även kommunerna är förstås viktiga samarbetsparter för arbetsförmedlingen. En person som varit borta länge från arbetslivet på grund av sjukdom kan behöva stöd och hjälp från flera olika håll. Samarbete mellan myndigheter och kommun är ofta nödvändigt för att nå resultat.

Regeringen har sedan 2003 uppdragit åt RFV och AMS att upprätta gemensamma verksamhets- och handlingsplaner för arbetslivsinriktad rehabilitering av arbetslösa sjukskrivna. Det förslag som regeringen lämnade till riksdagen hösten 2002, om utökade möjligheter för försäkringskassan att bidra med medel för samverkan inom rehabiliteringsområdet (prop. 2002/03:2), var uttryck för en tydlig ambitionshöjning i arbetet med att få fler sjukskrivna i arbete. AMS och RFV uppger att samarbetet vitaliserats och intensifierats.

Inom ramen för regeringens elvapunksprogram för ökad hälsa i arbetslivet inleddes 2002 ett treårigt förnyelsearbete av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Inom detta så kallade FAROS-projekt ska metoder och arbetsformer för rehabilitering i samverkan utvecklas. Arbetet bedrivs inom fem geografiska områden. Under 2004 har målgruppen utökats till att förutom arbetslösa sjukskrivna även omfatta sjukskrivna med en anställning som de inte kan återgå till. För dessa kan, om behov finns, ett anställningsstöd till arbetsgivare användas.

Den 1 januari 2004 trädde lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser mellan allmän försäkringskassa, länsarbetsnämnd, kommun och landsting i kraft. Syftet är att använda resurserna effektivare så att den enskilde snabbare kan börja arbeta och försörja sig. Jag antar att det är denna verksamhet som Linnéa Darell avser med Finsamaktiviteter. Konferenser med alla inblandade aktörer ägde rum under januari 2004. Syftet var att informera om nyordningen och stimulera till att de nya möjligheter som lagstiftningen öppnar för utnyttjas. Vad jag förstått var det god anslutning till konferenserna, och några signaler om att Arbetsmarknadsverket inte hade för avsikt att medverka i finansiell samordning har inte nått mig. För närvarande pågår runtom i landet förberedelser för att börja arbeta enligt de nya reglerna. Jag har inte heller från detta planeringsarbete fått några signaler om en negativ hållning från Arbetsmarknadsverkets sida. En arbetsgrupp har inrättats inom AMS med uppdrag att stödja länens medverkan i finansiell samordning. Jag bedömer det därför inte som nödvändigt med några insatser från min sida för att verksamheten i fråga ska kunna komma i gång.

*Svar på
interpellationer*

Till den utveckling av arbetsförmedlingens verksamhet för sjukskrivna som jag har beskrivit bör också läggas det interna utvecklingsarbete som bedrivs inom Arbetsmarknadsverket. AMS vidtar för närvarande en rad åtgärder i syfte att uppnå större enhetlighet, rättssäkerhet och effektivitet i verksamheten.

Jag tycker att jag på goda grunder kan säga att arbetsförmedlingens service till sjukskrivna är inne i ett intensivt utvecklingsskede. Inte minst genom att samarbetet med försäkringskassorna har fördjupats. Sjukskrivna som uppbär kommunalt försörjningsstöd kommer också att kunna omfattas av insatser initierade genom den finansiella samordningen. Vissa insatser för sjukskrivna har precis påbörjats, och det återstår att se vilka resultaten blir. Jag tänker då framför allt på arbetsförmedlingens service till sjukskrivna med en anställning som de inte kan återgå till och de nya möjligheter till finansiell samordning som erbjuds. Och jag följer detta arbete mycket noggrant.

Anf. 55 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Tack för svaret. Den 3 mars presenterade Kommun- och Landstingsförbunden tillsammans med Socialstyrelsen och Riksförsäkringsverket rapporten *Rehabilitering eller utanförskap*. I rapporten visas att många människor som får socialbidrag också är sjuka och arbetslösa och att de därför sällan får den rehabilitering som de behöver. I stället för rehabilitering och hjälp att komma i arbete fastnar de i socialbidrag. Av de hushåll som får socialbidrag i Sverige är det inte mindre än drygt 35 000 hushåll – socialbidrag redovisas i antal hushåll – där det finns minst en vuxen som både är sjuk och arbetslös och dessutom saknar ersättning från sjukförsäkringen. Endast 20 % av dem tycks ha fått möjlighet till rehabilitering. Detta förhållande innebär mycket tragedi för den enskilde och dennes familj men är också en gigantisk kostnad för kommunerna. Kommunförbundet räknar med att omräknat i kostnader för socialbidrag motsvarar det 1,5 miljarder eller ca 18 % av de totala socialbidragskostnaderna. Det är alltså 1 ½ miljard av kommunala skattemedel som bara förorsakar människor ett förlängt lidande. De fortsätter att vara sjuka, de får ingen hjälp att komma tillbaka till arbetsmarknaden, och de lever under fattiga förhållanden.

De fyra organisationerna skriver samfällt: ”I stället för att acceptera att människor står utanför arbetsmarknaden måste samhället sträva efter att integrera så många som möjligt i arbetslivet och anpassa arbetsuppgifterna utifrån människors förutsättningar.”

Fru talman! Utöver dessa rapporter finns det också berättelser från enskilda människor som är förtvivlade över bristen på stöd från arbetsförmedlingen. Några gånger har det handlat om personer som varit långtidssjuka och nu blivit friskförklarade men känner att de vill byta arbetsområde. Även om man är frisk och kan jobba kan man naturligtvis vara ganska sårbar. Jag antar att sådana berättelser också når regeringen.

De problem som jag beskriver här bemöter statsrådet Karlsson knappast alls i sitt svar. Beskrivningen av regeringens uppdrag till AMS och RFV kan säkert leda till vissa goda resultat på sikt. Men hur länge ska det dröja? Den beskrivning av det gemensamma uppdraget som AMS och RFV lämnat och som socialförsäkringsutskottet tagit del av ger inte

så mycket till uppmuntran för alla som väntar på snar hjälp att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Man beskriver visserligen att det viktigaste förslaget är att inrätta en verksamhet inom AMS för sjukskrivna som behöver ett nytt arbete. Men man uppskattar att det är ungefär 100 000 personer som skulle vara i behov av den verksamheten, alltså att få lov att byta jobb för att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Om man får det som man begär räknar man med att kunna ta emot ungefär 30 000 under två år. Det kommer alltså att ta åtskillig tid innan merparten har fått den hjälp som krävs för att komma i arbete. Vad händer under tiden? Handlar det om socialbidrag, utslagning från arbetsmarknaden för gott eller förtidspensionering? Ja, vilka alternativ är det som den socialdemokratiska regeringen erbjuder?

Fru talman! Vi har tidigare från Folkpartiet kritiserat regeringen för senfärdighet på ohälsområdet. Den oro vi känt över utvecklingen förstärks dels av den redovisning som RFV och AMS gemensamt lämnat och som har föranlett socialförsäkringsutskottet att ytterligare fördjupa sig i materialet, dels av att fyra tunga organisationer, däribland RFV, skriver en rapport med rubriken Rehabilitering eller utanförskap. När jag läser svaret från statsrådet blir min följdfråga: Vilket svar avser regeringen att ge på rapporten *Rehabilitering eller utanförskap*?

Anf. 56 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag tänkte strö ytterligare salt i såren. I går presenterades en ny undersökning om arbetsmarknadsfrågor som visar att det har skapats ett helt nytt sidosystem för en del arbetslösa personer. Var tionde person i arbetsmarknadspolitiska åtgärder är förpassad till ett sidosystem i kommunal regi. Det är professor Tapio Salonen som presenterar det i en studie, en nationell översikt av framväxten av vad man kallar för en sekundär arbetsmarknadspolitik ute i landets kommuner.

I studien redovisas att de oetablerade på arbetsmarknaden – ofta unga, immigranter, ensamstående kvinnor – i ökad utsträckning återfinns i ett alldeles särskilt system som hanteras bara av kommunerna och inte i de vanliga, ordinarie arbetsmarknadsåtgärderna. Det är en brokig skara av lokala, kommunala aktiveringsåtgärder för arbetslösa som behöver socialbidrag för att klara sin försörjning.

Man räknar med att så många som 30 000 personer var med i sådana åtgärder under 2002. Det är alltså 10 % av alla de som deltog i åtgärder via arbetsförmedlingen, så kallade konjunkturberoende program. De personerna finns inte med i den officiella arbetsmarknadsstatistiken. De är osynliggjorda. Kanhända finns de inte med i rehabiliteringsåtgärderna heller. De är en del av dem som Linnéa Darell talar om, som i stället finns i utanförskapet.

Hälften av alla arbetslösa socialbidragstagare i kommunerna hänvisas till någon sorts program, säger den här rapporten. Hälften hänvisas via de program som arbetsförmedlingen har i sitt vanliga utbud och hälften via kommunernas egna, tillverkade program.

Fru talman! Man räknar med att de här kommunala åtgärderna kostar ungefär 1 miljard kronor i rena driftskostnader varje år förutom de ersättningar och bidrag som går ut i form av socialbidrag till deltagarna. Enligt studien är det en konsekvens av att den existerande arbetsmarknadspolitiken inte klarar sina uppgifter.

Prot. 2003/04:90

30 mars

Svar på
interpellationer

Om man lägger ihop det med den rapport om rehabilitering eller utanförskap som Linnéa Darell hänvisar till är det en oroväckande läsning: Arbetslösa får inte del av rehabilitering. Långtidssjukskrivna får det inte heller. Vi vet att det bara är en av fem som kommer tillbaka i jobb efter tre månaders sjukskrivning. Efter ett år är det nästan ingen som återgår till heltidsarbete.

Människor ramlar väldigt lätt mellan stolarna i det system vi har i vårt land, när myndigheterna en efter en konstaterar: Just det här problemet är inte vårt; den här kombinationen hör inte till mitt område. Så duckar man, och till slut är det ingens ansvar över huvud taget.

Bara var femte långtidssjukskriven får rehabilitering trots att det finns pengar. År 2002 skickade försäkringskassan tillbaka 200 miljoner av rehabiliteringspengarna. Det är inget bra system. Statsrådet kan inte tycka att det fungerar bra i dag. FAROS kan väl ändå inte vara själva svaret. Tycker statsrådet att det är kommunala, egentillverkade sidoprogram som ska gälla för arbetslösa som inte ingår i arbetslöshetsförsäkringen?

Anf. 57 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag har redovisat initiativ som regeringen har tagit för att påbörja en förbättring av åtgärderna för såväl sjukskrivna arbetslösa som sjukskrivna i anställning. Jag har nu av både Linnéa Darell och Magdalena Andersson fått problembeskrivningen formulerad för mig. Det är en problembeskrivning som jag mycket väl känner till. Jag tänker inte underskatta eller negligera detta stora problem med de många, tidigare snabbt ökande sjukskrivningarna. Det är ett stort problem.

Vad jag försöker säga i mitt svar på interpellationen är att vi har påbörjat ett ordentligt arbete för att gradvis förbättra åtgärderna och också möjliggöra en minskning av antalet sjukskrivna. Vi har satt upp ett ambitiöst mål. Jag är övertygad om att det målet går att nå, men det kräver betydligt mer av insatser, inte minst på den enskilda arbetsplatsen.

Vi har nu fokuserat på förändringar i sjukförsäkringen och på medfinansieringssystem som jag tror kommer att medverka till att vi får en bättre hantering ute i arbetslivet. Det krävs ytterligare åtgärder från samhällets sida, från våra myndigheters sida.

Mitt svar till Magdalena Andersson är inte att FAROS är lösningen. FAROS är ett projekt där man ska utarbeta metoder som sedan ska vara möjliga att överföra på hela arbetsmarknaden. Det är min förhoppning. Det tilläggsuppdrag som FAROS fick tog sikte just på att öka insatserna och påbörja ett systematiskt arbete med att också hjälpa dem som inte är arbetslösa men behöver byta anställning. Sådana metoder ska utvecklas som också ska vara möjliga att implementera på hela arbetsmarknaden.

Det kan synas som om det är en rad försök och projekt som pågår. Det gör det därför att vi är angelägna om att få kvalitet i åtgärderna som sedan kan leda till att kvantiteten personer som får hjälp och stöd successivt ökar. Vi är i början på ett sådant arbete, och jag är medveten om att det kommer att ta tid.

Jag tror att målet går att uppnå, men vi kommer att behöva ytterligare insatser inte minst från arbetsmarknadens parter.

För övrigt vill jag säga till Magdalena Andersson att jag dess värre inte har hunnit ta del av den rapport som hon åberopar. Jag får återkomma till den vid ett senare tillfälle.

Prot. 2003/04:90
30 mars

Anf. 58 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Statsrådet säger att problemet är välkänt och att det inte ska negligeras. Man har påbörjat en massa saker och det kommer att gå att nå målet – jag antar att det är det här med en halvering av sjukskrivningarna till 2008. Och så kommer detta mantra igen: Insatser krävs inte minst på den enskilda arbetsplatsen. Men de här människorna har ingen arbetsplats i dag. Det är därför jag har frågat om vilket uppdraget till arbetsförmedlingen är. Arbetsförmedlingen har en oerhört viktig roll.

Det finns ett gemensamt uppdrag för AMS och RFV. De har lämnat svar till vissa delar. När vi diskuterade den rapporten i socialförsäkringsutskottet – den har inte varit föremål för formell behandling utan mer för en underhandsdiskussion – var vi alla oroade: Hur lång tid kommer det här att ta? Vad kommer det att kosta? Man beskriver att man håller på att bygga ihop kulturer. Jag har förståelse för att två organisationer kan behöva bygga ihop kulturer, men kanske inte till miljonkostnader och inte över så lång tid. För förra året finns det ett exempel på något håll på tre jobb – i ärlighetens namn det senaste halvåret.

Nu har RFV skrivit en rapport tillsammans med andra organisationer med beteckningen *Rehabilitering eller utanförskap*. Vitsen med rapporten är att få en diskussion kring frågan. Då blir svaret mantrat att man ska inse att det krävs insatser inte minst på den enskilda arbetsplatsen. Om jag ska göra en välvillig tolkning av detta handlar det om att få fram jobb för de människor som i dag inte har jobb. Det är naturligtvis en nödvändighet. Det är väl där arbetsförmedlingen ska vara den instans som ska sköta det.

Jag är fortfarande inte nöjd med svaret. Jag upprepar min fråga: Hur kommer regeringen att bemöta rapporten *Rehabilitering eller utanförskap*? Vad är det den socialdemokratiska regeringen erbjuder så många människor?

Anf. 59 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Det är många som vittnar om hur tungt arbetssättet är för försäkringskassa och arbetsförmedling, att tala med varandra på samma språk, utbildning först och så vidare.

Jag kommer från Jönköpings län där det har fungerat någotsånär. Man har lyckats få i gång ett tjugotal personer ut i andra uppgifter än tidigare. Ett tjugotal av 700–800 är väl kanske inte vad man hade önskat sig, men jag har förstått att det är en god siffra jämfört med andra län.

Det är viktigt att göra insatser på arbetsplatserna när det gäller långtidssjukskrivna människor som har en arbetsplats att gå till. Men för de människor som inte har en arbetsplats att gå till går det inte att göra insatser på arbetsplatserna. Då är det bekymmersamt att höra svaret från statsrådet: Vi känner till bekymren. Vi vet hur det är. Vi ska följa detta noga, och vi har startat en mängd olika projekt.

Men låt oss se på det projekt mellan försäkringskassan och arbetsförmedlingen som sattes i gång förra året. Pengarna är nästan slut. De har inte kommit längre. Jag blir bekymrad, fru talman.

Svar på
interpellationer

Jag tycker att man borde fundera lite grann på vad man ska göra. Att behöva vänta på rehabilitering, att behöva vänta för att Organisations-Sverige, Myndighets-Sverige, inte klarar att tala samma språk kan inte vara rimligt.

Anf. 60 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Arbetsförmedlingen har i dag uppdraget att erbjuda arbetslivsinriktad rehabilitering. Det ska arbetsförmedlingen göra också till personer som för ögonblicket inte har a-kassa utan som finns inom kommunens försörjningssystem. Det kan bli både bättre och fler insatser. Jag är medveten om det. Vi kommer att behöva fler arbetsmarknadspolitiska åtgärder som ska understödja för människor att komma tillbaka till ett arbetsliv. Det är inte min erfarenhet att vi av Folkpartiet och Moderaterna brukar få särskilt mycket hejarop för att öka insatserna i arbetsmarknadspolitiska program för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet. Kanske får vi det den här gången.

Vi har också nyss startat Finsamjobben. Jag tror inte att de är i gång i någon mer substantiell mening ännu. Det har gått tre månader. Rapporterna hittills tyder på att det finns långt framskridna planer på vissa områden. På andra områden har man inte börjat. Myndigheterna och kommunerna får själva ta ansvar för hur de vill utveckla den verksamheten. Den ger förutsättningar för att öka insatserna för personer som båda mina debattanter har beskrivit, det vill säga personer med sammansatta problem. Det är en resurs som kommer att möjliggöra ett ökat och intensifierat arbete för de personerna. Själva syftet med den nationella lösning som nu finns är att ge stöd för den typen av människor som är långt ifrån arbetsmarknaden.

Jag glömde att i mitt förra inlägg säga något om uppgiften om att Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna år 2002 lämnade tillbaka rehabiliteringspengar. Ja, det är sant. Det var inte särskilt bra. Men det har gått bättre 2003. Där har man fått till omfördelningar på ett sådant sätt att där det har blivit fart på verksamheten har de fått mer pengar eftersom de har tagit slut på sina håll. Det har förbättrats. Jag utgår från att det kommer att förbättras ytterligare.

Anf. 61 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Nej, några hejarop för AMS brukar vi inte åstadkomma. Det är inte det jag gör här heller. Vi vill ha ett betydligt bättre system när det gäller arbetsmarknadspolitiken. De svar jag har fått från Hans Karlsson, både nu och tidigare, tyder på att det är någonting effektivare vi behöver ha.

Jag hade en fråga om Finsam. Nu säger statsrådet att när Finsam kommer i gång blir det säkert bra. Det hoppas jag också – även om vi från Folkpartiet tycker att det var ett magert Finsam. Det hade funnits möjligheter att låta det vara frivilligt hur många parter som ska samverka. Då hade det kanske blivit bättre. Nu är man låst vid att organisera sig på ett visst sätt. Det ska väl också ta sin tid.

Jag har ett exempel som statsrådet känner igen. Det har tydligen varit kontakter med sjukskrivna Linda. Hon är ett exempel på det vi har pratat om här. Hon har en *whiplash*-skada och har varit sjukskriven i tre och ett halvt år. Hon får ingen rehabilitering eftersom hon blev arbetslös efter

det att hon hade skadats. Hon har talat med statsministern, och han har sagt att med det nya systemet ska detta lösas sig. Hon har tillsammans med en organisation för *whiplash*-skadade talat med statsrådet Karlsson. De har fått besked om att hon ska få ett svar. När denna artikel skrevs hade hon inte fått svar, men jag hoppas att hon fått det i dag.

I det här fallet går det också att konstatera att det handlar om att myndigheter inte kommer överens. Det är väl bra att det finns planer, men de måste också sjösättas. Under tiden får ju folk väldigt illa.

Anf. 62 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Linda har fått svar. Jag har träffat henne och haft en lång diskussion.

Vi har under ett och ett halvt år, trots att det är stora och svåra uppgifter, fått en minskning av inflödet till sjukskrivningarna. Färre människor blir sjukskrivna.

Vi har fått en minskning av antalet långtidssjukskrivna månad för månad det senaste halvåret. Vi kommer sannolikt om inte alltför lång tid att bryta igenom också med en minskning på årsbasis. Vi har nu också sett att ohälsotalet inte längre ökar. I alla de tre viktiga parametrarna för att på nationell grund se hur kampen mot ohälsan går kan vi se att vi har brutit ökningen och att vi har påbörjat en minskning. Kan den takt som vi nu har fortsätta kommer det att gå att halvera antalet sjukskrivningar.

Jag är medveten om att det är nationella siffror, och bakom dem döljer sig enskilda personers lidande. I det jobb som vi gör är det inte den nationella statistiken som är det viktiga. Det viktiga är att bra åtgärder kommer till stånd så att varje enskild individ får den hjälp som han behöver för att få både ett värdigt liv och en möjlighet att komma tillbaka till arbetslivet. Ni behöver inte tvivla på regeringens ambition därvidlag.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2003/04:342 om sjukskrivningsrätt för sjukgymnaster

Anf. 63 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Ingrid Burman har frågat mig dels om jag avser att vidta några åtgärder för att öka sjukgymnasternas inflytande när det gäller sjukskrivningar, dels om jag avser att vidta några åtgärder för att öka sjukgymnasternas möjlighet att remittera patienter med sjukdomar i rörelseorganen till specialistläkare och röntgen.

Vad gäller den första frågan beslutade regeringen den 11 mars – vilket jag förutsätter att Ingrid Burman känner till – att avslå FoU-Kronobergs framställning om dispens att inom ett väl avgränsat forskningsprojekt i Kronobergs län ge legitimerade sjukgymnaster rätt att utfärda sjukintyg för patienter med vissa besvär. Projektets resultat skulle enligt ansökan kunna ligga till grund för beslut om mer generella dispenser där sjukgymnasterna får rätt att sjukskriva patienter med problem i nacke eller skuldra. I samband med detta beslut avslögs även en framställning från Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Psykiatriskt öppenvård-

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

scentrum. Framställningen avsåg en ansökan om vidgad tolkning om att utfärda intyg om vård för hälso- och sjukvårdspersonal – särskilt avseende medicinskt underlag för bedömning av rätt till sjukpenning och eventuellt behov av rehabilitering. Även en framställning från Landstinget i Jönköpings län och Försäkringskassan i Jönköpings län angående dispens från kravet på att utfärda läkarintyg eller -utlåtande som underlag till försäkringskassans bedömning för rätt till sjukpenning avsågs vid detta tillfälle.

För att möta den sedan 1997 kraftiga ökningen av antalet sjukskrivna överlämnade regeringen den 13 mars 2003 propositionen *Förändringar inom sjukförsäkringen för ökad hälsa i arbetslivet* (2002/03:89) till riksdagen. I propositionen föreslogs åtgärder som ska förbättra processen vid sjukskrivning så att den enskilde placeras i centrum och att alla resurser snabbt sätts in för att göra det möjligt för henne eller honom att återgå i arbete.

Ett fullgott beslutsunderlag är en grundläggande förutsättning för att försäkringskassan ska kunna göra en riktig bedömning av rätten till socialförsäkringsersättning. Ett av de viktigaste underlagen när det gäller bedömning av rätten till sjukpenning eller av den försäkrades behov av och möjlighet till rehabilitering är de intyg och utlåtanden som utfärdas av läkare.

Vad gäller sjukskrivningsprocessen med särskild vikt lagd på de underlag i form av läkarintyg och läkarutlåtanden som hanteras av försäkringskassorna konstaterades i propositionen bland annat att den intygsskrivande läkarens kunskaper om sambandet mellan hälsa och arbetsförmåga många gånger inte är tillräckliga, att läkarens intyg om sjukskrivning i mycket liten utsträckning ifrågasätts och att det i många fall är patienten själv som i praktiken bestämmer om sjukskrivning. Vidare framgick att det i olika sammanhang framförts att denna process måste förstärkas och förändras. Av propositionen framgick vidare nödvändigheten av omfattande utbildningsinsatser i försäkringsmedicin för bland annat intygsskrivande läkare. Regeringen anser därför att all kraft nu i första hand måste satsas på att engagera alla läkare i sjukskrivningsproblematiken. Detta är bakgrunden till och regeringens skäl för sitt beslut att avslå de inkomna framställningarna.

Vad gäller Ingrid Burmans andra fråga kan jag bara allmänt informera om att det inte finns några nationella bestämmelser som reglerar sjukgymnasters rätt att remittera patienter. Landstingen kan själva sätta upp bestämmelser om i vilka situationer remiss kan krävas och vilka som får utfärda remisser. Remiss får dock aldrig krävas för läkarvård för inom vissa i lag uppräknade specialistkompetenser (barnmedicin, gynekologi eller psykiatri). Eftersom denna fråga ligger inom socialminister Lars Engqvists område måste jag för den fortsatta diskussionen hänvisa till honom.

Anf. 64 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret, som var vidare än mina frågor och redovisade andra åtgärder än det interpellationen handlade om.

Låt mig först konstatera att frågan har varit uppe i riksdagen också. Jag tror att ministern vet att ett enigt socialförsäkringsutskott har uttalat

att ”sjukgymnaster kan fylla en viktig funktion inom sjukskrivningsprocessen och att en försöksverksamhet kan ge värdefull kunskap”. Det var inget tillkännagivande, men det var ett enigt socialförsäkringsutskott som uttalade detta.

Låt mig också konstatera att de försök som genomförts i vårt grannland Norge har gett goda resultat. Man redovisar ett minskat antal läkarbesök, ett mindre antal sjukskrivningar än i övriga landet – ökningen är alltså mindre – nöjda patienter och så vidare.

Så här skriver tidningen Landstingsvärlden i en rubrik: Sjukskrivande sjukgymnaster hejdade kostnadsökningen. Längre ned i artikeln står det: ”I Norge har läkarna, precis som i Sverige, varit kritiska till att andra yrkesgrupper får möjlighet att sjukskriva. – Det har funnits en rädsla för att sjukskrivningarna skulle öka, men så har det alltså inte blivit.” En sjukgymnast säger som förklaring till detta i artikeln: ”Vi är specialister på muskler och skelett och kan mer om det än allmänläkarna.”

Sjukgymnasternas riksförbund har gjort en enkätundersökning bland 500 aktiva sjukgymnaster, och resultatet av undersökningen visade bland annat att 13 % av de intervjuade uppgav att de flera gånger i veckan eller dagligen möter patienter som är sjukskrivna i onödan. Ytterligare 15 % menade att de möter onödigt sjukskrivna patienter flera gånger i månaden, och en tredjedel av sjukgymnasterna ansåg att minst 20 % av de sjukskrivna patienter som de möter skulle kunna arbeta hel- eller deltid i stället för att vara sjukskrivna.

Mot den bakgrunden anser jag att det är märkligt att ministern och regeringen så kategoriskt avvisar ett försök där sjukgymnasterna får en viss sjukskrivningsrätt. Det är alltså ett projekt, och jag hörde nyss ministern lovorda detta med projekt.

När jag läser svaret får jag också intrycket att ministern menar att vi inte klarar av att utbilda läkare i försäkringsmedicin – något som vi är överens om att vi ska göra – och samtidigt med detta genomföra försök som ger sjukgymnasterna sjukskrivningsrätt.

Jämför jag med Norge ser jag att de klarade att genomföra en lyckad försöksverksamhet samtidigt som de omorganiserade hela sjukvården. Jag tror inte att vi har sämre möjligheter i Sverige att göra två saker samtidigt.

Välvilligt skulle jag kunna tolka ministerns svar så att när vi väl har utbildat läkarna i försäkringsrätt kanske det är dags att också pröva detta. Det skulle jag vilja höra ministerns reaktion på.

Anf. 65 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag ska inte argumentera mot Ingrid Burman i sak. Jag kan gott och väl redovisa här att jag har ett öppet sinne när det gäller den här frågan. Det som jag däremot förordade när vi diskuterade den här ansökan var just att vi, precis när vi ska implementera de förändringar som vi vill genomföra i sjukskrivningsprocessen, inte ska störa det med den här typen av ytterligare försök. Det kan man säkert diskutera. Men jag vill inte för all evighet avvisa tanken på att göra försök i den här riktningen, och vi får säkert anledning att återkomma till diskussioner också omkring den frågan.

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 66 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Då ska jag tacka ministern för den öppningen. Jag tycker att det var alldeles utmärkt att få höra den.

Jag vet att jag och ministern har samma oro när det gäller hur vi rätt ska kunna styra människor till ett bra liv, en bra hälsa och bra åtgärder. Låt mig då konstatera att vi vet att mycket av ohälsan är kopplat till sjukdomar i rörelseorganen. Det handlar om muskler, och det handlar om skelett, och det handlar om onda ryggar.

Vi vet också att det finns en yrkesgrupp här i Sverige, internationellt också, som är utbildad och kan väldigt mycket om detta. Man är alltså i princip specialiserad på sjukdomar i muskler, skelett och så vidare. Det handlar om sjukgymnasterna.

För mig framstår det som ett resursslöseri att inte ge dem ett verktyg som de faktiskt efterfrågar. Det handlar om möjligheten för dem att bidra med sin specialistkunskap när det gäller att bedöma hur människor kan återgå till arbetslivet eller om de under perioder behöver vila från arbetslivet.

Jag hörde, som jag sade nyss, ministern lovorda försöks- och projektverksamhet. Jag är själv en ganska stor anhängare av det, för det är inte alltid som man hittar de rätta verktygen på en gång. Man kan då göra den här utblicken internationellt och se att andra länder vågar göra försök och vågar begrunda resultaten. Då kan man kanske se att det här kanske också är ett verktyg när det gäller att förhindra, vilket jag tycker att enkätsvaren från de här sjukgymnasterna visade, att människor läses in i långa sjukskrivningar. Ibland är de kanske dessutom felaktiga, i alla fall om man ska tro på enkätresultatet. En rad personer i Sverige inläses i dag i heltidssjukskrivningar när de kanske skulle må bättre, fysiskt och psykiskt, av att vara deltidssjukskrivna.

Jag vet också att ministern och jag är överens om att vi på alla sätt vill öppna möjligheten för människor att bli deltidssjukskrivna. Det här är mitt sätt att försöka förstärka argumentationen, så att ministern ska hålla den här dörren öppen och snart också låta sjukgymnasterna träda över tröskeln och föreslå att vi på ett avgränsat område faktiskt gör den här försöksverksamheten. Den ska sedan naturligtvis utvärderas seriöst.

Jag hoppas också att ministern och regeringen ska ha modet och förmågan att göra två saker samtidigt. Det handlar alltså om den nödvändiga utbildningen av läkare i försäkringsmedicin samt om att man ska testa om det finns andra redskap som kan vara effektiva när det gäller att både hjälpa människor och bekämpa ohälsa.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2003/04:376 om kostnader för sjukförsäkringen

Anf. 67 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Hans Backman har frågat mig hur arbetsgivarnas medfinansiering med 15 % av sjukpenningkostnaderna ska konstrueras, hur högkostnadsskyddet för mindre arbetsgivare ska vara utformat och hur stor sänkningen av sjukförsäkringsavgiften blir.

Socialdemokraterna presenterade den 18 december 2003 en avsiktsförklaring tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Alltsedan dess har ett intensivt arbete bedrivits inom Regeringskansliet för att utforma de juridiska och administrativa system som krävs för de åtgärder som vi kom överens om i avsiktsförklaringen. En departementspromemoria kommer att ligga klar i början av april. Därefter ska remissbehandling ske. Lagrådet ska höras, och en proposition ska utarbetas.

Jag är därför inte i dag beredd att lämna något närmare besked i de frågor som Hans Backman ställt.

Jag vill dock framhålla att arbetsmarknadens parter genom avsiktsförklaringen har fått besked på flera punkter.

Medfinansieringen blir 15 % av de anställdas sjukpenningkostnader.

Arbetsgivarkollektivet får inte ökade kostnader eftersom sjukförsäkringsavgiften sänks i motsvarande mån.

Ett högkostnadsskydd ska införas för mindre arbetsgivare. Det ska få en sådan utformning att det är förenligt med EU:s statsstödsregler, naturligtvis.

Utgångspunkten för förslaget om ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare är att arbetsplatsen har en central roll när det gäller att minska ohälsan.

Engagerade arbetsgivare har enligt min mening goda möjligheter att minska sjukfrånvaron. Avsikten med förslaget är också att arbetsgivaren ska kunna påverka sina kostnader genom att medverka till att den anställda deltar i rehabiliterande åtgärder eller återgår i arbete helt eller delvis. Det är bra för de anställda. Det är bra för tillväxten, och det är bra för samhällsekonomin.

Anf. 68 HANS BACKMAN (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag vet också att många företagare ser fram emot det slutliga svaret, som ska tydliggöra hur medfinansieringen med 15 % och högkostnadsskyddet exakt ska utformas. Att få ned sjukfrånvaron är nämligen en av de viktigaste frågorna när det gäller att få fart på tillväxten i Sverige. Den har ju nått en omfattning som utöver personligt lidande medför oerhört stora kostnader både för det offentliga och för samhället i stort. Det gäller de direkta kostnaderna för företag och stat men framför allt de långsiktiga konsekvenserna, som är oroande.

Företagen tappar i kompetens. Den höga sjukfrånvaron drabbar inte bara enskilda människor utan utgör ett hot mot många företag. Den långa sjukfrånvaron är alltjämt hög. Den har minskat men än så länge högst marginellt. Riksförsäkringsverkets chef, Anna Hedborg, har konstaterat att det ännu är en lång väg till lägre sjukfrånvaro.

Statsrådet säger i sitt svar att engagerade arbetsgivare har goda möjligheter att minska sjukfrånvaron. Det stämmer, men redan i dag har de allra flesta företagarna ett stort engagemang när det gäller att minska sjukfrånvaron genom att erbjuda en bra arbetsmiljö, och man jobbar medvetet för att medarbetarna ska utvecklas, trivas och må bra på jobbet. Vi har också en bra arbetsmiljölag i landet. Vi har få arbetsskador när man jämför med hur det ser ut i övriga Europa. Ändå har vi bland de högsta sjukskrivningstalen i Europa. 11,4 % av alla människor mellan 16 och 64 år har varit sjukskrivna i över ett år, enligt tämligen färska siffror.

Sjukfrånvaron påverkas av många andra orsaker än arbetsmiljön. Många företagare känner därför en djup oro inför ett nytt sjukförsäkringssystem där de tvingas ta ett ökat ekonomiskt ansvar utan att i grunden känna att de kan påverka frånvaron mer än vad de redan gör i dag. De företagare som jag har varit i kontakt med anser inte att den avsiktsförklaring som regeringen tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet presenterade före jul har skapat full klarhet, men de svaren kommer nu, som statsrådet har sagt i sitt svar.

Den här osäkerheten har lett till att man är orolig för att öka sina kostnader genom att nyanställa, och det är extra allvarligt, eftersom AMS säger att arbetslösheten i år kommer att öka. Jag är själv övertygad om att det finns andra åtgärder som är bättre än kostnadsövertvåringar på företagen när det gäller att minska sjukfrånvaron. En sådan åtgärd är införandet av en nationell vårdgaranti, så att man har rätt att få vård eller behandling inom tre månader. En annan är ökad avdragsrätt för företagare som satsar på att förebygga arbetsskador.

Folkpartiet har länge krävt ett införande av en nationell vårdgaranti. Jag hoppas därför att regeringens ambition, att i samband med vårbudgeten införa en sådan vårdgaranti, kommer att lyckas. Så som jag förstår det hänger det nu på att Miljöpartiet och Vänsterpartiet stöder förslaget. Om inte samarbetspartierna stöder det får väl regeringen komma till oss i Folkpartiet och resonera om att införa en vårdgaranti.

Många småföretagare har sagt till mig att de tycker att det är fel att de inte kan dra av pengar som satsas på personalens välmående fullt ut. Man vill kunna dra av kostnader för förebyggande åtgärder, som till exempel massage och friskvård, utöver de 3 000 kr per år och medarbetare som man nu kan dra av.

För att man ska kunna dra av mera måste medarbetaren först ha en arbetsskada och en rehabiliteringsplan.

Jag vet att statsrådet själv är intresserad av rehabilitering. Han skrev själv i går i Aftonbladet att det är viktigt. Förebyggande åtgärder kan ju vara av godo när det gäller sjukdom eller arbetsskada. Jag vill fråga statsrådet om regeringen har några planer på att införa ökad avdragsrätt för åtgärder som vidtas av företagare för att förebygga arbetsskador.

Anf. 69 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag är medveten om att det är viktigt att stilla oro och osäkerhet om vilka spelregler som ska gälla på arbetsmarknaden. Det var också skälet till att vi så snabbt och så tidigt som möjligt ville presentera en inriktning på åtgärder som ska komma och göra det i så god tid att det finns förutsättningar för att vidta åtgärder på ett meningsfullt sätt. Jag tror att det är sällan som så pass precisa förslag har redovisats ett år innan de ska träda i kraft. De har redovisats med en politisk majoritet som gör att man kan utgå ifrån att det kommer att bli såsom avsiktsförklaringen åsyftade.

Det var viktigt inte minst inför den stundande avtalsrörelsen i det läget i december. Det visar sig väl också att den avsiktsförklaringen skingrade en hel del oklarheter och oro. Vi har facit därvidlag. Vi har fått bra och långa avtal på svensk arbetsmarknad. Parterna förmådde det. I vad mån åtgärdsaviseringsarna bidrog till det ska kanske inte jag bedöma, men uppenbarligen har det inte vållat några stora problem. Vi är överens om

att det dröjer några veckor till innan vi får ett underlag till remiss för att så småningom också klara ut exakt vilka reglerna blir omkring detta.

Frågan om avdragsrätt för förebyggande åtgärder vill jag inte närmare gå in på nu. Jag kan bara redovisa en personlig grundinställning i det här läget. Jag tror att den typen av åtgärder har betydelse. Jag tror att man kan stimulera, belöna, eller vad man nu vill kalla det, åtgärder i förebyggande syfte. Jag själv tror att vi behöver mera av förebyggande insatser.

Vi har goda erfarenheter från en rad projekt och försök som pågår, också från reellt arbete på många arbetsplatser där man arbetar efter ett sådant koncept att på ett tidigt stadium försöka identifiera vilka risker en person har, vare sig det är arbetsrelaterat eller har andra orsaker. Man kan då vidta åtgärder i tid. Det är viktigt att göra något ytterligare åt både livsstilsfrågor och tidig upptäckt av risk för sjukskrivning eller sjukdom.

Skatteavdragsrätt är naturligtvis en möjlig väg. Den har vi, och det är möjligt att man kan gå vidare. Något närmare är jag inte beredd att diskutera här i dag.

Anf. 70 HANS BACKMAN (fp):

Fru talman! Jag tackar för det svaret angående de förebyggande åtgärderna så länge. Jag tänkte passa på att ta upp rehabiliteringen när man redan är sjuk eller arbetsskadad. Det är ändå ett sätt att minska de långa sjukskrivningarna att man har en fungerande och bra rehabilitering.

Vi har från Folkpartiets sida talat om att införa en rehabiliteringsgaranti. Det har vi gjort eftersom vi har sett att det inte är direkt ovanligt med en felanvändning av försäkringen, där sjukintyget eller försäkringskassans beslut eller båda delarna inte motsvarar lagens krav på samband mellan sjukpenning och arbetsoförmåga. Det har regeringen själv redovisat våren 2003 i en proposition, där man säger att läkare och kassor har låtit sjukdomsbegreppet glida i väg trots upprepade riksdagsbeslut som skulle förhindra just detta. Både arbetsmarknadsbedömningar och sociala bedömningar påverkar tydligen en del sjukskrivningsbeslut på ett sätt som lagen är skriven för att förhindra.

Det som regeringen skrev var inget mindre än att tydliga bestämmelser i lagen om allmän försäkring inte åtlöds. Det behöver inte säga att offentligt avlönade tjänstemän avsiktligt överträder bestämmelser för att de vill göra det, men jag tror att kombinationen av oklara krav på sjukintygens kvalitet, oklart skrivna intyg, ändrade attityder hos patienter och sjukvårdspersonal och effekter av att felaktigheter förefaller att accepteras år efter år kan bidra till att man ibland låter sjukförsäkringen bli ett arbetsmarknads- eller socialbidrag fast ohälsan inte är skäl till en så lång sjukskrivning.

I dag kan intyg från en och samma läkare användas som underlag för utbetalning av väldigt stora summor långvarig sjukpenning. Försäkringsläkarna som arbetar åt försäkringskassan är även efter att de har blivit fler för få för en tillräcklig uppföljning. De kommer aldrig att bli så många att de kan bedöma alla sjukfall. Det behövs ett bättre arbetssätt för att man ska undvika att en kort sjukskrivning blir lång i onödan för att rehabilitering uteblir eller för att sjukskrivningen får följder som försämrar hälsan.

Jag tycker att detta borde knytas till en rehabiliteringsgaranti där en annan läkare än den som först sjukskrev ska träffa patienten redan efter

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

några veckor och då pröva både rehabiliteringsbehovet och lämpligheten av fortsatt sjukskrivning. För den som riskerar en lång sjukskrivning måste rehabiliteringsbehovet fastställas så snart som möjligt. Det som bestäms om rehabilitering ska också bli genomfört. Patienten ska få en garanti för att det blir av men samtidigt vara skyldig att genomgå beslutad rehabilitering.

Den rehabiliteringsgaranti som Folkpartiet förespråkar har som huvudsyfte att göra slut på det missförhållande som finns när människor får vänta länge på åtgärder som borde kunna hjälpa dem åter i arbete. Garantin innebär samtidigt något som liknar tvålåkarintyg för alla längre sjukskrivningar. Då borde risken för felbedömningar och andra felaktigheter minska.

I går skrev statsrådet på Aftonbladet debatt att han ser rehabiliteringen som en viktig del i arbetet för att minska kostnaden för sjukskrivningarna. Regeringen har avvisat Folkpartiets förslag om rehabiliteringsgaranti. Jag skulle vilja fråga varför. Nu är man inne på att införa en vårdgaranti. Varför avvisar man då förslag om att införa en rehabiliteringsgaranti? Det är samma sak, att skapa incitament för att vidta bra åtgärder och vidta dem snabbt för patientens bästa.

Anf. 71 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Vi kanske glider en bit ifrån själva interpellationen och diskuterar alternativa lösningar på fler frågor än de som hade att göra med den så kallade avsiktsförklaringen. Jag är inte beredd att gå in i någon djupare diskussion om det. Låt mig bara säga att jag inte är alldeles övertygad om att det vi har föreslagit och genomfört är så särskilt mycket annorlunda än det som föreslagits av dem som diskuterar behovet av en rehabiliteringsgaranti.

Vi har försökt att gå i en riktning där vi skärper kraven på intygsskrivandet, eftersom det finns brister där, så vi får en mycket bättre prövning redan vid intygsskrivandet om arbetsförmågan, inte bara sjukdomssymtom. Läkaren skaffar sig kunskap om hur patienten har det på arbetet och vilken arbetsförmåga som sjukdomen trots allt medger. Vårt sätt att närma oss en effektivare ordning är skapandet av det vi kallar avstämningsmöten. Det blir många ord som rehabilitering, avstämningsmöten och sådant som egentligen handlar om rätt åtgärder vid rätt tillfälle och rätt åtgärder tidigt. Det är egentligen det svenska sättet att uttrycka sig.

Det gäller att så tidigt som möjligt få en bedömning där de personer som kan bidra till en lösning för en patient snabbt träffas och går igenom vilka eventuella åtgärder man kan vidta för att motverka en lång sjukskrivning eller möjliggöra för en patient att arbeta delvis trots sin sjukdom och på vilket sätt man kan förändra på arbetsplatsen för att underlätta för en person som har någon åkomma att jobba trots denna åkomma. Detta ska ske så tidigt som möjligt. Efter bara några få veckor, senast, ska dessa träffar komma till stånd och läkaren, arbetsgivaren och försäkringskassan finnas runt patienten för att diskutera rätt åtgärder.

Vi kommer nu att skärpa kraven när det gäller den tid under vilken försäkringskassan ska utforma sin rehabiliteringsplan för den här personen. Vi har också skärpt skyldigheten för arbetsgivaren att lämna rehabiliteringsutredning. Vi skärper alltså processen, skyndar på den och får rätt personer som kan diskutera lämpliga åtgärder för en person.

Om man sedan vill kalla det rehabiliteringsgaranti eller förbättrade möjligheter att vidta rätt åtgärder snabbt kan väl vara en smaksak. Jag är medveten om att det hos andra partier finns andra inslag i detta som man kallar rehabiliteringsgaranti. Det kanske vi får anledning att debattera vid andra tillfällen också.

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 72 HANS BACKMAN (fp):

Fru talman! Först vill jag tacka statsrådet för debatten.

Jag tror att det är bra med en garanti, just för att man sätter en tydlig tidsgräns. Det är samma sak som med vårdgarantin: Man har ett mål, en deadline. Jag tror att det kan vara bra både när det gäller själva vårdinsatsen och rehabiliteringsinsatsen. Det kommer vi säkert att få debattera vidare här i kammaren.

För att sammanfatta skulle jag vilja säga att kostnadsläget för företagarna redan i dag är högt. Skatter och andra pålagor gör att det är dyrt att anställa, och då menar jag att förslaget från regeringen om att vältra över kostnaderna för långtidssjukskrivning på arbetsgivarna riskerar att drabba just småföretagarna hårt. Ett exempel på detta kan vara när en anställd tjej eller kille spelar fotboll och bryter benet och blir långtidssjukskriven. Nu ska man kompenseras för det, men än så länge vet vi inte exakt hur kompensationen kommer att se ut. Det får vi veta när det slutliga förslaget kommer.

Det är viktigt att man tar hänsyn till småföretagens situation just i det här avseendet.

Dessutom finns det risk att förslaget skulle kunna göra det svårare för personer som redan i dag har svårt att hitta en plats på arbetsmarknaden. Det kan bli svårare för den som av olika orsaker har långa sjukskrivningar bakom sig från tidigare jobb att få en ny anställning. Det är också en sak som är viktig att ta i beaktande när ni tar fram det slutliga förslaget.

En sak jag också vill nämna är att höjningen av socialavgiften 2003 enligt Riksförsäkringsverkets beräkningar innebar en kraftig överfinansiering av sjukförsäkringen. Avgiftsinkomsterna översteg kostnaderna med nära 10 miljarder kronor redan 2003 och kommer att öka ännu mer. Man kan fråga sig om det är rimligt att lägga på företagen ytterligare kostnader när vi redan i dag har en överfinansierad sjukförsäkring och om det inte vore bättre att i stället inrikta sig på de andra åtgärderna med rehabilitering, vårdgaranti och de sakerna för att lugna företagarna och göra så att de vågar anställa. Då kan man ju komma åt det andra problemet vi har med den höga arbetslösheten.

Anf. 73 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag tror nog att både Hans Backman och andra partirepresentanter kan ha synpunkter på och kanske andra förslag i stället för den medfinansiering som vi vill införa. Vi är emellertid övertygade om att detta kommer att bidra till att snabba på åtgärder på arbetsplatserna för att motverka ohälsa.

Det andra sättet att beskriva detta är att arbetsgivarna nu får en modell som möjliggör att faktiskt ytterligare påverka sina kostnader nedåt. Den som är bra kommer i fortsättningen inte att behöva betala lika mycket som alla andra i sjukförsäkringsavgift, utan när vi får den här

medfinansieringen kan man påverka så att man får reventy av att man faktiskt har en bättre arbetsmiljö och lägre sjuktal i det egna företaget.

Däremot är jag den förste att hela tiden framhålla nödvändigheten av att de mindre företagen får ett skydd. Den risk som ett väldigt litet företag löper av att kanske få flera sjukskrivna samtidigt kan bli orimligt stor, och därför ska detta förenas med ett högkostnadsskydd för små företag. Det är alldeles nödvändigt. När vi skapar ett sådant kommer detta inte att vara det stora problemet för små företag. Regelmässigt har det mindre företaget lägre sjukfrånvaro, och man riskerar inte att drabbas av exceptionellt höga kostnader genom det här småföretagarskyddet. Jag tror att detta är väl avvägt på svensk arbetsmarknad.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2003/04:353 om missbrukarvården

Anf. 74 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Ulrik Lindgren har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att stärka missbrukarvården. Bakgrunden är Socialstyrelsens rapport om läget inom individ- och familjeomsorgen 2004, där det finns en uppgift om att kostnaderna för missbrukarvården har minskat med omkring 20 %, eller 1 miljard, sedan 1995.

Jag håller med Ulrik Lindgren om att det är ett stort problem att resurserna som avsätts för missbrukarvård inte har anpassats till behoven som följer av det ökade missbruket under 1990-talet. Medan det tunga missbruket har ökat från omkring 19 000 år 1992 till omkring 28 000 år 1998 har antalet personer som fått någon form av insats för sina missbruksproblem oförändrat varit omkring 20 000 årligen. Kommunernas kostnader var under perioden 1998–2002 omkring 4 miljarder årligen.

Jag är också överens med Ulrik Lindgren om att det är mycket angeläget med en upprustning av missbrukarvården och en förstärkning av vårdkedjans alla delar, inte minst mot bakgrund av uppgifter om ett ökande missbruk. Formerna för och innehållet i missbrukarvården är dock främst en kommunal angelägenhet. Inom regeringen överväger vi därför hur kommunernas arbete med att utveckla missbrukarvården bäst kan stimuleras. Regeringens ambition, som jag i olika sammanhang givit uttryck för, bland annat här i kammaren, är att det ska ske en satsning på missbrukarvården under mandatperioden. Vi har redan börjat i mindre skala genom att ge Statens institutionsstyrelse i uppdrag att i samverkan med ett antal kommuner utveckla och pröva en försöksmodell för en förstärkning av vårdkedjans alla delar. Erfarenheter från försöksverksamheten ska senare ligga till grund för en fortsatt satsning.

Stödet i anslutning till en avslutad rehabilitering är särskilt viktigt för den fortsatta drogfriheten. Utan en vettig bostad, meningsfull sysselsättning och stabila sociala nätverk kan det som byggts upp under vårdperioden på kort tid raderas. En långsiktigt hållbar och effektiv missbrukarvård måste därför utgå ifrån och anpassas till den enskilde individens totala livssituation. Det är en viktig utgångspunkt i regeringens arbete med att stärka missbrukarvården.

Missbrukarvårdens effektivitet handlar emellertid inte bara om hur omfattande den är utan också om vilka metoder som används inom vården och hur verksamma dessa är för att hjälpa människor med missbruksproblem till ett liv utan alkohol och narkotika. För att stärka vården i den delen pågår ett omfattande utvecklingsarbete i Socialstyrelsen med att ta fram nationella riktlinjer baserade på vetenskapligt grundad kunskap. Parallellt med riktlinjearbetet pågår också ett projekt för att utveckla en modell som gör det möjligt att följa, stödja och utveckla kvaliteten i missbrukarvården.

Det är också utgångspunkt för det uppdrag som regeringens narkotikasamordnare – Mobilisering mot narkotika – har på vårdområdet. Med undantag av en våldsatsning inom kriminalvården rör det sig främst om insatser för att höja kompetensen och stärka kvaliteten i vården, inte att kvantitativt förstärka den. Sammanlagt har 20 miljoner kronor avsatts under perioden 2002–2004 för metodutveckling, nätverksuppbyggnad och utveckling av ett rapporteringssystem inom vården. En satsning på vården sker också inom ramen för den storstadssatsning som Mobilisering mot narkotika genomför i partnerskap med Stockholm, Göteborg och Malmö. Inom olika delprojekt utvecklas, prövas och utvärderas verksamma metoder. Regeringen har avsatt 40 miljoner kronor för projektet mellan 2002 och 2004. De tre städerna bidrar därutöver till finansieringen inom respektive stad.

Inom kriminalvården genomför Mobilisering mot narkotika en särskild våldsatsning. 100 miljoner kronor har avsatts för att bland annat identifiera, utreda och erbjuda samtliga narkotikamissbrukare som kommer i kontakt med kriminalvården adekvat vård, erbjuda intagna som inte vill komma i kontakt med narkotika en narkotikafri verkställighet, kraftigt minska införseln av narkotika på häkten och anstalter samt utveckla samverkan både mellan kriminalvårdens egna myndigheter och med andra myndigheter.

Min ambition att stärka och effektivisera missbrukarvården har som utgångspunkt att en effektiv missbrukarvård är en angelägenhet för hela samhället. Missbruk skapar ett djupt mänskligt lidande och innebär stora ekonomiska förluster för den enskilde, för dennes närstående och för samhället. Om vi lyckas effektivisera rehabiliteringen, och därmed få fler missbrukare drogfria, kommer vi också på sikt till rätta med en stor del av vardagsbrottsligheten, våldet, prostitutionen och tunga sociala problem som hemlöshet och social utslagning.

Anf. 75 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Tack för svar på min interpellation om nya, konkreta åtgärder för att stärka missbrukarvården. Händelsevis är jag inte helt nöjd med svaret.

Bakgrunden till interpellationen är det vi alla har varit åsyna vittnen till under ett antal år – en dramatisk neddragning av missbrukarvården, samtidigt som missbruket både vad gäller alkohol och övriga droger har ökat dramatiskt.

Neddragningen är nu även bekräftad, som vi har sett i våra papper här. Svart på vitt finns det i Socialstyrelsens lägesrapport 2003 om individ- och familjeomsorgen redovisat att en väldigt stor del av missbrukar-

vården helt enkelt är bortrationaliserad på den kommunala nivån. 20 % är borta i pengar räknat.

I kapacitet och volym vet vi ju att neddragningen är betydligt större än 20 %. Dessutom vet vi, vilket inte har ingått i Socialstyrelsens granskning nu, att landstingen inte heller precis har hållit i slantarna för missbrukarvården.

Frågan är: Varför har Socialdemokraterna valt att göra denna nedprioritering av missbrukarvården eller, om man så vill, passivt betraktat detta under årens lopp? Det är inte så att hela individ- och familjeomsorgen drabbas av liknande nedskärningar, utan Socialstyrelsen redovisar att det är just missbrukarvården som har försvunnit så radikalt.

Det är inte heller så att det här har skett plötsligt och överraskande ett år, utan det har varit en obruten linje ända sedan 1995 som får pågå och pågå. Trots att vi har varit seende om vad som pågått har det fått pågå. Narkotikakommissionen, som fanns före tillsättandet av den nationella narkotikasamordnaren och Mobilisering mot narkotika, kände till och pekade på samma saker som vi nu kan se i Socialstyrelsens rapport.

Det här har inte heller betytt någon billigare väg. Kommuner och landsting sparar i ena ändan, men minst lika stora kostnader uppstår på andra konton: i hälso- och sjukvården, i kriminalvården, i social misär, för att inte tala om kostnaderna för den enskilde missbrukaren och kretsen av anhöriga som finns runt varje missbrukare.

Varför denna socialdemokratiska nedprioritering av missbrukarvården? Varför detta övergivande av de mest skyddslösa? Varför sätter inte regeringen ned foten om detta?

Beträffande åtgärderna använder minister Johansson det så vanliga politiska prosaordet "redan". När år efter år har fått gå av betraktanden, konstateranden, "konferensanden" om tillståndet i missbrukarvården är det inte precis "redan" som saker och ting görs. Till slut, borde det stå i interpellationssvaret, har vi börjat i mindre skala genom att ge Statens institutionsstyrelse i uppdrag att i samverkan med ett antal kommuner utveckla och pröva en försöksmodell för en förstärkning av vårdkedjans alla delar.

Det är ett välkommet grepp, men det är som sagt var i liten skala, och det är heller ingenting nytt precis. Vi vet från exempelvis Stockholm att det under åren 1985–1992 fanns en bred uppsökande verksamhet i vår huvudstad för hivtestning, för informationsspridande, för slussande vidare till avgiftning, som det fanns resurser till. Det fanns vård och behandling för psykiska problem. Det är också i stort sett borta i Stockholmsområdet. Dessutom fanns tvångsvårdsalternativet. Det är naturligtvis inte något allena saliggörande, men det fanns ändå tillgängligt som verktyg. Vi vet att antalet tvångsomhändertagna också har minskat väldigt kraftigt. Varför?

Anf. 76 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Ulrik Lindgren har skrivit en mycket angelägen interpellation. Det här är ju ett område som jag har förstått att också statsrådet känner ett engagemang för. Men jag tror att det krävs mer än engagemang, för problemen är så pass stora.

Jag skulle vilja rekapitulera lite grann hur det har sett ut tidigare. Jag vill då prata om lagen om vård av missbrukare. Dessa ärenden fanns

förut för handläggning på länsstyrelsen. Men någon gång 1993–1994 lades LVM över på kommunerna. Den förändringen tror jag var förödande. Det visade sig redan då att antalet LVM-ansökningar sjönk mycket drastiskt.

Det som var bra när den här handläggningen låg på länsstyrelsen var att anmälningar från läkare, från socialtjänst och från anhöriga gick genom samma händer. Man tittade på lagstiftningen utifrån frågorna: Är det ett fortgående missbruk? Vilka indikationer gäller? Är det meningsfullt med frivilliga insatser? Sedan fattade man ett beslut om att ansöka, och man tog inte hänsyn till kommunernas ekonomi.

Sedan tog man 1998 bort överklagningsrätten. Det tror jag har varit mycket olyckligt, därför att det var en signal till kommunerna att detta var en nedprioriterad verksamhet. I mitt län i Västernorrland har jag ju sett påtagliga nedskärningar som också har inneburit att man har tappat himla mycket kompetens. Det är det som sker när man gör nedskärningar.

Sedan har vi också de signaler som är mycket tydliga i hela landet, att allt yngre börjar använda allt tyngre droger. På barnkliniken i Sundsvall tas det i dag in enormt många barn för att magpumpas jämfört med för bara fem år sedan.

Det jag skulle vilja fråga och få ett uppriktigt svar på från statsrådet är: Hur kommer det att bli med LVM? Ska vi ha en lag som är möjlig att tillämpa och som tillämpas? Hur tänker statsrådet att kommuner som redan i dag har ett ansvar för de här frågorna men som på sina håll även har stora underskott ska ha råd att bygga upp en missbrukarvård värd namnet?

Anf. 77 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att jag i svaret har redogjort för vad vi har gjort. ”Redan” eller ”till slut” kan man alltid träta om. Jag är också en person som ofta är rätt frustrerad. Det finns ett stort gap mellan det vi vill och det vi till slut lyckas göra. Saker och ting kan ta så oerhört lång tid att få ordning på.

Ändå tycker jag att vi är på god väg. Jag berättade dels om den satsning som vi har gjort inom kriminalvården med de 100 miljoner vi avsatte i samband med att Mobilisering mot narkotika bildades och startade, dels om det uppdrag som har gått särskilt till Statens institutionsstyrelse när det gäller att lyfta fram vårdkedjan på ett bättre sätt så att vi får ordning på eftervården och kan få den att fungera bättre när det gäller LVM.

Men allt det här är förstås långt ifrån tillräckligt. Det finns oerhört mycket mer. Jag tror att den politiska spänning som finns egentligen inte finns i det här rummet eller partipolitiskt. Däremot finns det en spänning mellan kommunalt och statligt perspektiv.

Jag kan konstatera att sedan 1997 har vi höjt de generella statsbidragen till kommuner och landsting med nästan 40 miljarder kronor. Under de senaste fem åren har antalet anställda i kommunsektorn ökat med 85 000 personer.

Ungefär samtidigt har insatserna för missbrukarvården minskat med 20 %, alltså en med 1 miljard, och detta trots att vi vet att antalet missbrukare har ökat och att den narkotikarelaterade dödligheten nästan har

Prot. 2003/04:90
30 mars

*Svar på
interpellationer*

fördubblats – mer än fördubblats faktiskt, beroende av vilket år man räknar ifrån. Tvångsvården har minskat allra mest.

Vår utgångspunkt är att det är kommunerna som är ansvariga för individ- och familjeomsorgen och också för missbrukarvården, men man kan inte frigöra sig från intrycket att kommunerna inte har prioriterat den här sektorn.

Under samma period har också kostnaderna för socialbidrag minskat ganska dramatiskt. Inom socialförvaltningarna borde det finnas en slant som i stället skulle kunna användas för den här typen av aktiva insatser. Men så har inte skett, utan det har varit snarare tvärtom.

Bilden är den att för 15 år sedan fick socialsekreterarna övertala missbrukarna att ta emot vård- och behandling. I dag är det ofta tvärtom, det är missbrukarna som får försöka övertala socialarbetarna för att de ska få komma in på behandling.

Om kommunerna själva inte kan prioritera insatser för den här gruppen måste vi från statens sida vara beredda att ingripa och att göra dessa prioriteringar. Det är därför som vi nu inför kommande budgetar förhandlar om hur vi ska utforma stödet till kommunsektorn framöver.

Vi från Socialdemokraterna är angelägna om att göra riktade insatser mot lite olika grupper där missbrukarvården utgör en del. Precis som ni känner vi att den här frågan har sjunkit undan i kommunsektorn. Är det något som det är särskilt angeläget för staten att lyfta fram är det just de människor som inte själva har några starka röster. Som socialpolitiker måste vi ibland ge röster åt dessa människor. Då måste staten vara beredd att hjälpa till med den prioriteringen och också när det gäller finansieringen gentemot kommunsektorn.

Anf. 78 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Jag förstår minister Johanssons frustration. Man kan också avläsa den känslan i Mobilisering mot narkotika. Där känner man också någonting liknande, det intrycket får man när man lyssnar på dess huvudman Björn Fries.

Jag brukar jämt försvara kommunsektorn, och jag gör så gärna även i dag. Kommunförbundet och Landstingsförbundet kan redovisa att statsbidragen reellt har minskat under ett antal år. Det är en sak att de har ökat nominellt, och man har förvisso också anställt flera. Men reellt har statsbidragen minskat, samtidigt som man har fått en stor mängd nya uppgifter. Om min hemkommun Falun skulle ha haft samma reala statsbidrag som man hade för tio år sedan skulle man i dag ha ytterligare 60 miljoner i kassan.

Detta är nu inte en ursäkt för kommunernas prioritering, men det är en förklaring till att de minsann inte är så att säga vid god vigör ekonomiskt sett. Men frågan kvarstår: Varför har åren fått gå? Varför har man bara betraktat denna nedprioritering utan att agera?

Fru talman! Jag tar ändå fasta på ministerns – som jag uppfattade det – klara ansats att det ska prioriteras annorlunda. Det ska kanske komma riktade insatser och annat som gör att situationen vänder.

Vi skulle då behöva flera tecken i skyn från minister Johansson. Det talas om att det ska komma en fortsättning av det uppdrag som Statens institutionsstyrelse hade. Frågan är när. Kommer det någonting konkret i vårpropositionen, kommer det lagom till valet 2006 eller ska vi invänta

Mobilisering mot narkotikas slutförslag 2005? Eller hur kommer det att bli?

Prot. 2003/04:90
30 mars

Det som interpellationssvaret innehåller av konkretion och redovisning, att det finns stimulanspengar för metodutveckling och partnerskapsjobbet med storstadsområdena som också rör metoder är i och för sig välkommet, men det är alldeles för lite i förhållande till behovet.

Kommunerna ska naturligtvis jobba med de pengar de har så smart som möjligt, men på något sätt måste det bli volym i arbetet. Annars ser vi ju inte den förändring som behöver ske.

Det är fortfarande fråga om nålpenningar. Det är inte tillräckligt med verkstad ute på fältet, utom möjligen för kriminalvården. De 100 miljonerna som finns redovisade i interpellationen kan göra substantiell och verksam nytta, det tror jag faktiskt. Men man ska också komma ihåg att beträffande missbrukarvården inom kriminalvården kommer man att fortsätta med att ligga långt ifrån det som har funnits. Det gäller exempelvis Österåkersanstaltens tidigare kapacitet att jobba med kriminella och missbruk.

Trots orden i interpellationssvaret om att effektiv missbrukarvård är en angelägenhet för hela samhället nämns inte med ett ord frivilligorganisationerna och deras behandlingsalternativ som inte är offentligt arrangerade. Kristdemokraternas mening är förstås att vi inte kan klara oss utan frivilligorganisationerna. Det borde också stå i eldskrift i ett interpellationssvar.

Hela människan, exempelvis, som driver bland annat RIA-verksamhet ute i kommunerna driver också projektet De glömda barnen för att synliggöra barn i missbruksmiljöer, och man har startat grupper med barn till missbrukande föräldrar. Man vet ingenting om de kommande ekonomiska villkoren. Blir det fortsatta stimulanspengar eller blir hela projektet en dagslända?

Jag vill gärna höra lite om missbruk och också om frivilligorganisationerna.

Anf. 79 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Om det vore så väl att det hjälpte med lite socialbidragspengar som blev över. Min bild av den sociala välfärden och det kommunala åtagandet är att det alltid haltar någonstans. Det är väldigt svårt för missbrukare att konkurrera med äldreomsorg, barnomsorg och handikappomsorg.

Vad jag funderar över är en modell där handläggningen av tvångsvården flyttas till ett annat ställe enligt den gamla länsstyrelsemodellen. Alternativt kan – som Folkpartiet har föreslagit – staten ansvara för kostnaderna för institutionsvården.

Vilka handläggare man än pratar med i kommunerna får man höra att ett vård dygn kostar 2 400–3 000 kr. Det är enormt stora pengar. Det är inte realistiskt om inte staten gör en jättesatsning för att komma till rätta med detta.

Ändå har vi inte pratat om en annan grupp, nämligen de psykiskt störda missbrukarna som är rätt många och oerhört resurskrävande.

Jag tycker inte att jag fick något svar av statsrådet på frågan hur det blir med lagen om vård av missbrukare? Man sade för flera år sedan att det skulle göras en översyn.

Svar på
interpellationer

Anf. 80 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Den översynen är gjord av förra statssekreteraren Kristina Rennerstedt. Hon lämnade översynen till mig i slutet av januari. Översynen är klar och ute på remiss. Ett av förslagen i den handlade just om att sänka avgifterna för LVM-vården, framför allt i slutskedet av den, mot att kommunerna blir bättre på det som kallas för eftervård, alltså att det finns en bostad, ett arbete och ett socialt nätverk på plats när vederbörande väl kommer ut. Det har uttalat mig väldigt positivt för. Men, som sagt, det är en liten bit kvar när det gäller processen och finansieringen innan detta kan vara på plats.

Utöver det föreslår också utredningen åtgärder för att stärka rättssäkerheten i LVM. Det kommer vi också att se närmare på efter det att remissomgången är avslutad.

Jag anser att LVM-vården är en betydelsefull del av missbrukarvården.

Jag är inte ett dugg tillfreds. Även om institutionsdelen i missbrukarvården har minskat, är det faktiskt tvångsvården som har minskat mest. Jag tror att det hänger ihop med mitt resonemang i ett tidigare inlägg att de som inte har starka röster, och det förde också Solveig Hellquist själv fram, inte kan konkurrera med de stora verksamheterna barnomsorgen, äldreomsorgen och skolan där det ofta finns väldigt starka grupper som driver just de frågorna i kommunernas budget.

När det gäller LVM-vården är det ännu värre än så. Det finns ingen som kräver att få bli tvångsomhändertagen, utan det krävs en aktiv insats från en socialtjänst.

Jag kan inte frigöra mig från det faktum att den kraftiga minskningen av LVM-omhändertagandena hänger ihop med att antalet narkotikarelaterade dödsfall har ökat, därför att det är många som resonerar som så: Vi kan väl vänta en månad till och en månad till. Sedan ett tu tre blir det ett dödsfall. När det gäller tvångsvården ska vi ta det utredningsförslag som kommit på väldigt stort allvar.

Sedan skickade jag en signal om att vi i detta nu faktiskt förhandlar om hur vi ska lägga ut pengarna för 2005 och 2006. Min uppfattning är att vi måste vara beredda att rikta statliga pengar ungefär på det sätt som Solveig Hellquist tar upp, alltså ett ökat statligt engagemang för att lyfta fram den här gruppen som vi vet inte har prioriterats under de senaste fem åren. Det är ett sätt att lyfta fram det perspektivet. Jag tror därmed inte att det räcker att bara förstärka kommunsektorns pengar totalt sett, även om vi kan öka de generella statsbidragen.

Jag skulle ha lagt till att skatteunderlaget har ökat kraftigt. Det har under de senaste fem åren varit väldigt kraftigt ökade skatteintäkter. Det är det som kan finansiera att det är 85 000 fler anställda i dag än vad det var för fem år sedan. Men dessa pengar har alltså inte gått till missbrukarvården, utan där har man tvärtom gjort neddragningar. Det tycker jag att vi från statens sida ska dra lärdom av och också vara beredda att dra slutsatser av.

Vad vi vill göra är en riktad satsning till kommunerna. Men om vi går in med statliga pengar är det självklart under förutsättning att kommunerna kan bli bättre på eftervården, det vill säga att vi vet att de kan leverera en bostad, att det kan finnas ett arbete, en utbildning och ett nytt

socialt nätverk på plats när man väl kommer ut, alldeles oavsett om det är frivillig vård eller tvångsvård.

Prot. 2003/04:90
30 mars

Anf. 81 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Beträffande LVM först är det inte bara så att kommunerna sviktar när det gäller att söka LVM-vård, utan det är också, som det ser ut, en förändrad rättspraxis. Man måste helt enkelt kvalificera sig i meningen att vara riktigt duktigt risig till kropp och själ för att bli beviljad ett omhändertagande.

Vi måste vara beredda att rikta pengar, säger vår minister. Det låter ju som en hygglig konkretion, men vi väntar fortfarande på det faktiska resultatet. När kommer fortsättningen? Kommer det något konkret i vårpropositionen eller kommer det att dröja ännu längre innan vi ser en real vändning?

Jag tror också att det är oerhört viktigt att minister och regering talar rakt här, för det finns som sagt var en stigande frustration ute bland de verksamma, också långt uppe bland de beslutande. Om det bara blir mer nålpengar, så säg det då rakt ut så att det blir ett rakt besked och man slipper gå och vänta år efter år. Kommer Mobilisering mot narkotika att presentera något konkret? Kommer ansvarig minister att presentera något konkret? Eller blir det fortsatt löst tal om nålpengar och stimulansmedel till allehanda ändamål? Det är viktigt att anhöriga, kommuner, landsting och polis får snabbast möjliga besked.

Det gäller för kommunerna att göra rätt prioriteringar. Det är helt rätt. Men regeringen kan naturligtvis inte gå ifrån sitt ansvar. Regeringen måste också presentera en hållbar prioriteringsordning. Sedan fordras det resurser, inte bara ett år utan en följd av år, uthålligt till kommunerna. Jag tror också på högre generella statsbidrag, som Kristdemokraterna har anvisat under en följd av år.

Tack så länge. Vi får återkomma i frågorna.

Anf. 82 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det varit en bra interpellationsdiskussion, för vi känner ju alla att här finns ett väldigt stort behov av att göra något. Vi kan ha lite olika uppfattningar om vilka vägar vi ska gå. Jag tycker att det bästa hade varit om staten kunde göra de här riktade insatserna men med krav på kommunerna att bli bättre när det gäller eftervårdsdelen. Ett sådant slags nästan kontraktliknande förhållande är det vi eftersträvar.

Jag tycker att vi inte bara ska tala om tvångsvården. Den är i och för sig viktig, men volymmässigt är faktiskt frivilligvården väldigt mycket större. Vi har sett en kraftig minskning av den frivilliga institutionsvården där man tas om hand på ett behandlingshem. Därför gäller det att vara beredd att rikta insatser också på den delen.

Jag ser under den här mandatperioden framför mig ett väldigt starkt åtagande från regeringens sida och från samverkanspartiernas sida att realisera de löften som vi faktiskt ställde ut under valrörelsen om satsningar på missbrukarvården och som återfinns i vårt 121-punktsprogram, vilket vi har förhandlat ihop oss om. Jag har därför god tillförsikt om att vi ska leverera det.

Men som ni märker på mitt sätt att uttrycka mig kan jag inte gå längre i kväll än vad jag har gjort. Jag kan bara signalera ungefär på det här

Svar på
interpellationer

sättet: Riktade insatser från statens sida mot att kommunerna ska bli bättre på eftervården. Ungefär så vill jag se en satsning på missbrukarvården under de närmaste åren.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2003/04:358 om anmälningsskyldighet

Anf. 83 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Solveig Hellquist har frågat mig om jag ämnar påskynda översynen av socialtjänstlagen (2001:453) och anmälningsskyldigheten. Vidare har hon frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatrien får ytterligare redskap att hjälpa utsatta barn om föräldrar är motvilliga till att ta emot hjälp samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att de som arbetar med barnavårdsärenden inom socialtjänsten har erforderlig kompetens för detta.

Jag vill inledningsvis instämma i Solveig Hellquists oro för att socialtjänsten inte får kännedom om barn som riskerar att fara illa. Det är avgörande för socialtjänstens möjlighet att erbjuda dessa barn skydd och stöd att anmälningsskyldigheten fungerar. Det är också bakgrunden till flera av de förslag som genomfördes i enlighet med regeringens proposition (2002/03:53) *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer*. Det handlar bland annat om en utvidgad anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen (14 kap. 1 §) till att omfatta myndigheter inom kriminalvården och rättspsykiatrien samt att införa hänvisningar om anmälningsskyldigheten i de lagar som reglerar verksamheter som regelbundet kommer i kontakt med barn, bland annat hälso- och sjukvården och skolan. Till detta ska läggas uppdrag till bland annat Socialstyrelsen som syftar till att öka vår kunskap om barn som far illa och hur dessa ärenden hanteras.

Socialstyrelsen har också kompletterat sina nyligen utgivna allmänna råd (SOSFS 2003:16) med handboken *Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn* i syfte att öka medvetenheten och kunskapen om anmälningsskyldigheten hos berörda aktörer.

Jag bedömer att dessa åtgärder kommer att bidra till att medvetenheten och kunskapen om anmälningsskyldigheten förstärks och ger ett bättre skydd för barn som riskerar att fara illa. Jag har för närvarande inga ytterligare planer på förändringar av anmälningsskyldigheten.

När det gäller ytterligare redskap för att hjälpa utsatta barn om föräldrar är motvilliga till att ta emot hjälp är jag lite osäker på vad Solveig Hellquist menar. Vi har i dag en socialtjänst som i huvudsak vilar på frivillighet kompletterad med en tvångslagstiftning som ibland måste användas när skyddsaspekterna så kräver. Det är ur många aspekter viktigt att socialtjänsten så långt det är möjligt söker arbetssätt som bygger på samarbete med familjen. Men ibland är det familjen som brister och då har vi möjligheterna som tvångslagstiftningen ger att ingripa för att skydda barnet.

Jag håller med Solveig Hellquist om att kompetensen bland dem som arbetar med barnavårdsärenden är en nyckelfråga. Här pågår arbete på flera håll som syftar till att höja och säkra nödvändig kompetens. Dels har Högskoleverket tillsammans med Socialstyrelsen lämnat förslag till

en ny socionomutbildning som just nu är ute på remiss. Dels har Socialstyrelsen inom ramen för sitt uppdrag med nationellt stöd till kunskapsutveckling inom socialtjänsten påbörjat ett arbete med kompetensbeskrivningar där social barnavård var det första området. Denna kompetensbeskrivning beräknas vara klar inom kort och kommer då att utgöra ett viktigt underlag i en fortsatt diskussion kring hur man kan säkerställa nödvändig kompetens inom den sociala barnavården.

Avslutningsvis vill jag nämna att Socialstyrelsens projekt Nationellt stöd till kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten, vilket kommer att slutredovisas inom kort, kommer att ge oss ett bra underlag när det gäller kunskaps- och kompetensfrågor inom socialtjänsten. Dessutom arbetar just nu den parlamentariska kommittén En nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården med att utreda hur vi i framtiden ska organisera den sociala barn- och ungdomsvården på bästa sätt.

Anf. 84 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaren på mina frågor. Jag kan konstatera att vi är överens om att det är bra att den här utvidgade anmälningsskyldigheten kom in i socialtjänstlagen och att de här hänvisningarna också kommer in i andra lagstiftningar.

Men jag tror inte att statsrådet och jag har tagit del av samma verklighet. Jag får påminna om att det också tidigare har gjorts skärpningar vad gäller anmälningsskyldigheten, men det har inte haft avsedd verkan. Det är alltså inte fel på lagstiftningen utan på tillämpningen. Jag ska ta tre korta exempel för att landa i verkligheten och visa vad som kan hända.

Det första fallet är på en förskola. Där märker personalen att ett barn inte får den omvårdnad som det behöver. Föräldrarna kan inte tillgodose de mest basala behoven. Personalen är oroad över barnet. De ser att föräldrarna behöver stöd och erbjuder detta, men föräldrarna är avvisande. Personalen anmäler dock inte detta till socialtjänsten, för de är rädda att barnet kanske tas från dagis. Då är det ju ännu mer oskyddat. Det är ett fall från verkligheten.

Det kan också vara en lärare eller annan medlem i personalen som har gjort flera anmälningar tidigare till socialtjänsten, men de ser att ingenting händer. Det leder inte till något. Det enda det leder till är kanske att man får sämre kontakt med familjen. Det kan också vara ett skäl att inte anmäla.

Ett tredje skäl som jag har mött är otryggheten i samhället: våldet, kriminaliteten, drogmissbruket. Människor, även personal som jobbar i olika verksamheter, känner helt enkelt rädsla. Till och med socialsekreterare är rädda ibland när de ska göra sina hembesök, för de vet inte vad de möter.

Jag vet att det i samband med den senaste skärpningen av anmälningsskyldigheten också har varit på tal att det ska bli straffbart att inte anmäla. Är det verkligen en framkomlig väg att straffa personal?

Sedan finns det också en annan fråga som jag vill komma till. Det är just det här att barn inte alltid får erforderlig hjälp på grund av att socialtjänstlagen bygger på frivillighet. Det förutsätter att föräldrarna accepterar stöd och hjälp, för annars blir det ingenting. Då hänvisar statsrådet till att vi har ju LVU. Jag menar att det inte är kommunicerande kärll. Det

Prot. 2003/04:90
30 mars

Svar på
interpellationer

finns barn som har det, liksom, ”halvdåligt” – eller ganska så dåligt. Men det är inte så allvarligt att man kan ta till den här tvångslagstiftningen. Det finns så att säga gråzonsbarn som inte nås av socialtjänsten.

Det är därför jag har ställt de här frågorna. Är statsrådet medveten om att det finns barn som är i den här situationen?

Jag vill också komma till att om en socialsekreterare inleder en utredning är det inte alltid det leder till stöd och hjälp. Där skulle jag verkligen vilja att regeringen såg till att det blev en utvärdering. Vad ger kontakten med socialtjänsten? Vad ger de här åtgärderna i form av råd och samtal, kontaktperson och stödfamilj. Man borde utvärdera detta så att man inte bara slentrianmässigt vidtar åtgärder.

Anf. 85 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Att socialnämnden ska verka för trygga och goda uppväxtförhållanden vet vi alla, och vi tycker precis likadant. Men det är precis lika självklart att man inte kan göra det om man inte vet hur det står till, att barn inte har det bra. Det är ju så att vuxenvärlden inte alltid gör som den borde göra och som den är skyldig att göra. Jag tycker att det är väldigt bra att vi får den här utvidgade anmälningsskyldigheten. Förhoppningsvis kommer det att leda till att barnen får det bättre och till att de får den hjälp de behöver. Vi kommer att följa detta väldigt noga framöver.

Från moderat sida tror vi dock inte att det räcker med det. Det räcker inte med det regelverk vi har heller när det gäller andra åtgärder, framför allt för de här barnen som lever i någon sorts gråzon där man inte riktigt vet. Det kanske är fel att lyfta barnet men det skulle behövas någonting mer. Tidigare fanns det möjligheter, i den gamla barnavårdslagens 26 §. Då kunde man ihop med familjen gå in på ett tidigt stadium och arbeta med förebyggande, med hjälp och stöd och sådant. Tanken var att man skulle utnyttja familjens egna resurser till detta. Man skulle utnyttja familjens enighet och respektera den. Man skulle kunna komma in i ett riktigt tidigt stadium. I dag blir det tyvärr lite för sent, och ibland lite överraskande också, som samhället träder in. Jag tror att det behövs fler möjligheter, och en av dem är att göra något liknande den gamla 26 §, med en sorts tvång för föräldrar som är i gråzonen där man ser att det behövs något men att de kanske skulle kunna reda ut det själva ändå.

Så tycker vi att det också finns andra delar när det gäller den sociala barnavården. Det gäller framför allt de personer som ska handskas med problematiken med familjen. Man säger i propositionen *Stärkt skydd för barn*, precis som ministern tar upp, att det inte alltid är en alldeles korrekt och bra handläggning från socialtjänsten.

Akademikerförbundet SSR har i flera år drivit krav på legitimation för socionomer. Vi håller med SSR om att det är en viktig kvalitetssäkring både för dem som kommer i kontakt med socionomerna och för socionomerna själva. Att det är viktigt att utveckla och förbättra utbildningen tar ju ministern upp. Det håller vi absolut med om. Men vi menar att man parallellt med det borde följa SSR:s idé om att ha en legitimation för erfarna socionomer ungefär i stil med den som SSR själv har genomfört. Tanken är att det skulle bli en större rättstrygghet och dessutom en ökad möjligheten till ansvarsutkrävande. Både barnen och föräldrarna

ska känna att det faktiskt är en erfaren person som vi kan lita på som är inne i det mest privata vi har, som är inne i vårt liv.

Så mina frågor till Morgan Johansson är: Ser statsrådet behovet av någonting typ gamla 26 § barnavårdslagen för barnen i denna gråzon? Och för det andra: Är dörren nu öppen för en legitimation i stil med SSR:s förslag?

Prot. 2003/04:90

30 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 86 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Först vill jag säga när det gäller Solveig Hellquists dagisfall att i ett sådant fall är det alldeles uppenbart att det inte är dagispersonalen som ska göra bedömningen av hur man ska hantera en sådan situation. Det är socialtjänsten som ska bedöma hur man ska gå fram. För att socialtjänsten ska kunna göra det måste det först komma en anmälan. Det är faktiskt en plikt och en skyldighet att se till att så sker. Socialtjänsten kan ju sitta där med ett antal andra anmälningar. Det kanske finns en bror eller syster i familjen som går i en skola där någon av lärarna har hört av sig. Det kan vara en fritidsgård som har sagt att allt inte står rätt till med något annat syskon. Det kan finnas en läkare som barnet någon gång har varit hos och då man har misstänkt att barnet har blivit misshandlad. Och den helhetsbilden är det bara socialtjänsten som har för att kunna lägga detta pussel.

Det får därför inte råda någon tvekan om att man faktiskt har ett väldigt stort ansvar när man arbetar med barn, alldeles oavsett var. Även om de allra flesta barn blir väldigt väl omhändertagna och växer upp i trygghet vet vi att det också finns bekymmer på många håll. Det kan röra sig om olika typer av övergrepp. Det måste man vara medveten om. Och det är i slutändan faktiskt socialtjänsten som ska göra den slutliga bedömningen.

Frågan om straffbarhet för att inte anmäla har varit uppe några gånger. När vi lade fram propositionen om utsatta barn gjorde vi på det sättet att vi gjorde utvidgningarna, och så bestämde vi oss för att också skriva in denna plikt i de olika lagar som rör personalgrupperna, och så markerar vi oss så att säga i texten. Vi kommer alltså att fortsätta att följa frågan.

Jag är inte säker på att det är en framkomlig väg att straffbelägga. Jag är inte säker på att det är på det sättet som man ska arbeta. Men jag, liksom ni som deltar i debatten, kommer att vara noga med att följa frågan.

Det var en bra proposition som vi lade fram för ett år sedan. Vi skärpte straffen för barnmisshandel, vi utvidgade anmälningsplikten, och vi gav Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag för att kunna etablera ett riskbarncentrum. Vi bad Socialstyrelsen att också ta fram ett system för dödsfallsutredningar, alltså vid de fall då barn dör till följd av misshandel. Man behöver bli bättre på att veta vad samhället gjorde för fel. Vi fattade även beslut om en rad andra frågor.

Men jag kände ändå direkt när vi hade lagt fram den propositionen, på basis av Barnmisshandelskommitténs förslag och LVU-utredningen, att vi måste göra mer. Här har vi en socialtjänstlag som vi har haft i 20 år, men vi har inte någon gång systematiskt gått igenom den för att ta reda på hur den egentligen fungerar för barn. Därför tillsatte vi också den parlamentariska kommitté som nu arbetar och som ska överlämna ett förslag till mig under nästa år och som ska utgöra ett underlag för en

nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Det blir första gången som vi gör en sådan samlad handlingsplan. Jag tycker att alla de idéer som har funnits, till exempel Magdalena Anderssons fråga om 26 § barnvårdslagen, kan drivas i en sådan kommitté. Man kan också känna av hur det politiska läget ser ut där och om det kanske skulle kunna medföra något. Jag är öppen för alla förslag för att förstärka den sociala barn- och ungdomsvården. Det är därför som jag har tillsatt denna kommitté, alltså för att så att säga få upp allt på bordet igen. Då tycker jag att vi får pröva det också.

Det gäller också frågan om legitimation för socionomer. Jag nämnde i mitt interpellationssvar att Socialstyrelsen nu tar fram kompetensbeskrivningar för personal inom den sociala barnvården. Det är en förutsättning. Man måste ha ordentliga kompetensbeskrivningar för att man ska kunna gå vidare och eventuellt någon gång kunna införa legitimation för socionomer. Jag har inte uteslutit det heller.

Anf. 87 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Det exempel som jag tog från förskolan är alltså från verkligheten. Men jag förstår mycket väl att personalen har denna skyldighet. Men just att människor ändå har en massa känslor kring barnen kan göra att det inte blir en anmälan eller att man inte hör av sig till socialtjänsten.

Statsrådet sade att socialtjänstlagen är ungefär 20 år gammal. Det gör mig lite upprörd. Det är väldigt bra texter i socialtjänstlagen. Det är inte något fel på intentionerna, utan det handlar hela tiden om tillämpningen.

När det gäller anmälningsskyldigheten har jag funderat i följande barnor. Jag tycker att man skulle ha en anmälningsskyldighet som är oerhört strikt när det gäller brott mot barn – sexuella övergrepp, misshandel, könsstympning. Man ska vara oerhört rigid i sin bedömning och att detta ska anmälas; annars kan det leda till någon form av straff.

Vad jag däremot saknar från socialtjänstens sida är att ha ett mer öppet klimat och att vara lite välkomnande, så att människor gärna går dit. Man ska kunna säga att man har varit på socialbyrån och tycka att det är roligt. Men det är inte en människa som vill tillstå att han eller hon har varit där. Vi kan säga att vi finns med i landstingets och hälso- och sjukvårdens journaler, men det finns ingen av oss som skulle vilja vara i socialtjänstens liggare.

Jag tycker att det är väldigt synd att det är så i fråga om socialtjänsten. Jag skulle vilja ha en öppen socialtjänst dit föräldrar av alla slag kan gå när de har problem med barn eller behöver ett gott råd. Men vart tar föräldrar vägen i dag? De kan knappast komma till barnpsyk eftersom det är så jättelånga köer dit. Och det kanske inte ens är barnpsyk man behöver. Man kanske behöver någon att tala med om sina funderingar när det gäller regler, normer och andra saker. Jag tycker alltså att det är dags att förändra socialtjänsten och modernisera den lite grann.

Beträffande kompetens hos personalen kan jag säga att i tider då man talar om barnperspektiv, barns bästa, barnkonventionen – vi talar hela tiden om den i debatter – är det självklart att om man jobbar med barnfrågor och svåra barnvårdsärenden måste man ha en gedigen utbildning.

Jag har på nätet ögnat igenom förslaget till ny utbildning. Och det lilla jag såg gör mig nästan förskräckt därför att förslaget i princip inne-

bär att man ska slå ihop socionomutbildningen med utbildningen om social omvårdnad. Socionomutbildningen är redan i dag en generalistutbildning. Och då ska man lägga till ytterligare saker. Då förstår jag inte hur urvattnad denna yrkeskår kommer att bli.

Se till att de som jobbar med lagstiftningen kan lagstiftning fram- och baklänges så att handläggningen blir säker, och se till att de som jobbar med barnavårdsärenden har en mognad och en kompetens och kunskap om barn. Då kan socialtjänsten få trovärdighet, och då kan också yrket få en status.

Min mening är inte bara att man ska ha en legitimation för socionomer, utan jag tycker att man först måste se till att det finns en bra utbildning som leder till en legitimation.

Anf. 88 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag tror att vi allihop är överens om de fall då det handlar om helt nyutexaminerade socionomer som får göra de absolut svåraste arbetsuppgifterna någon människa kan tänka sig, nämligen att göra en utredning och eventuellt vara med om ett omhändertagande av ett barn, ibland kanske de till och med är ensamma och inte har några kolleger att diskutera med, att vara en sådan person som både ska stödja familjen och samtidigt vara domare och säga till någon: Ni klarar inte er uppgift. Det är ju det svåraste man kan tänka sig att göra. De personer som har denna uppgift måste vara oerhört erfarna, dugliga, pålästa och trygga i sig själva att de verkligen klarar sin uppgift. Därför menar jag att utbildningen är enormt viktig. Och det är nog en bra tanke att se över den. Jag tror också att en legitimation borgar för detta.

Inom sjukvården hanterar man också människors liv. Men ingen av oss ifrågasätter att sjuksköterskan har en legitimation och att man kan ta den ifrån henne om hon skulle göra grava fel. En socionom som gör barnavårdsutredningar handskas ju också med människors liv. Därför tycker jag att det skulle vara en trygghet med det.

Slutligen tycker jag att det i och för sig är intressant med den parlamentariska kommitté som arbetar. Jag tycker att det är speciellt intressant eftersom jag är en av ledamöterna i den. Men det gör mig lite bekymrad att vi har en minister som är ansvarig för socialtjänsten och som står och väntar på en kommitté som ska lägga fram ett förslag om ett och ett halvt år, och ministern har ingen egen uppfattning om hur det ska vara. Det måste vara svårt att leva under en sådan ovisshet, tycker jag. Det borde väl vara så att ministern har en egen uppfattning, en egen tanke och någonting som han önskade att driva.

Anf. 89 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är klart att jag har det. Det var därför jag tillsatte en utredning, just för att kunna höja kvaliteten på den sociala barn- och ungdomsvården. Men jag kan inte gå in i förväg på detaljerna i varje förslag i den processen och säga vad vi ska göra och vad vi inte ska göra. Vi måste ha respekt dels för kommitténs arbete, för att inte låsa det, dels för den diskussion som vidtar därefter i remissförfarandet.

När förslaget är framme kommer jag att hantera det, i den processen, på samma sätt som jag hanterade propositionen om utsatta barn för ett år sedan. Den propositionen kom efter att man hade gjort utredningar, först

Barnmisshandelskommittén och sedan LVU-utredningen. Den ordningen har vi faktiskt. Hur gärna jag än skulle vilja gå före och bryta ordningen så vore det nog dumt för själva processen och för att få upp alla intressanta förslag på bordet.

Det är riktigt att socionomutbildningen måste reformeras. Det var också därför vi gjorde en översyn. Den syftade till att höja kvaliteten i utbildningen.

Nu pågår ett remissförfarande. Efter det kommer jag och utbildningsministern, eftersom vi delar på ansvaret, att gå igenom förslagen och remissynpunkterna. Det får inte heller där råda några som helst tvivel om att det handlar om att höja kvaliteten på utbildningen. Vi vill inte se ett resultat som flummar ut i något som inte är konkret. Det handlar om att försöka i viss mån strama upp den utbildning som hittills har funnits. Jag känner att det behövs på grundutbildningen.

Sedan behöver vi också bli mycket bättre på vidareutbildning. Ni var också inne på det. För många är det så att man går igenom sin grundutbildning och sedan hamnar man på ett socialkontor där man jobbar i 40 år, i bästa fall. Den återknytning till aktuell kunskap som är så viktig, vidareutbildning, finns i många fall inte. Regeringen avsatte därför under tre års tid närmare 50 miljoner kronor som vi lät Socialstyrelsen ha hand om i ett särskilt projekt, Kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Det handlade i huvudsak om att ge socialtjänsten en genuin kunskapsbas, att man ska bli bättre på att veta vad som fungerar och inte fungerar och därmed också kunna förmedla det till de som är aktiva.

Det handlar till exempel om att knyta samman den aktiva socialarbetarkåren med universitet och socialhögskolor, så att man med jämna mellanrum får del av det nyaste som sker på universiteten. Vi kallar det för socialtjänstuniversitet. Det handlar om att bättre använda de högskolor och universitet vi har för att vidareutbilda den aktiva personalen. Det tror jag är helt avgörande. Vi kan inte sitta och vänta på att de som går ut den förbättrade socionomutbildningen ska få genomslag i hela den sociala sektorn, utan vi måste också arbeta med dem som jobbar i den sektorn i dag.

Jag tror att den sociala barn- och ungdomsvården kommer att bli vårt nästa stora reformområde. Om jag nu har missbrukarvården alldeles framför mig så kommer den sociala barn- och ungdomsvården att vara nästa område där vi behöver gå in noggrant och prioritera från statens sida. Jag ser med stor tillförsikt fram mot det som ska komma från kommittén.

Anf. 90 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! För en stund sedan debatterade vi missbrukarvården. Om vi har en bra, förebyggande barnavård, en bra förskola och en bra skola för alla barn och ungdomar så får vi inga missbrukare. Att vi har problem med barn som far illa och barn som dricker är ett tecken på att vi i vuxenvärlden har misslyckats, både som föräldrar och inom socialtjänst och skola.

Jag kommer osökt in på socialtjänstens behov av förändring och nytänkande men också öppenheten som utgår från samverkan. Så länge jag har varit ute i yrkeslivet har man diskuterat samarbete, och det blir problem. Det funkar inte överallt där man ska samverka, och människor

faller mellan stolarna. Men samverkan är ytterst viktig, och bra försök har gjorts när det gäller att samla olika kompetenser kring barn i nätverk. Det tror jag också är bra för den framtida utvecklingen på barnfronten. Jag hoppas att statsrådet håller med om betydelsen av samverkan och att man inte kan ge upp den.

Prot. 2003/04:90
30 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 91 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Det var en annan bärande del i ett förslag i den proposition som vi lade fram förra året, nämligen att lyfta fram socialtjänstens samverkansansvar för barn som far illa. Det är faktiskt socialtjänsten i kommunen som bär det huvudsakliga ansvaret. Polis, lärare, skola och andra ska förhålla sig till det. Socialtjänsten ska leda det arbetet. Det har ibland varit ett bekymmer i en del avseenden. Där finns inga som helst meningsskiljaktigheter mellan oss.

Också denna interpellationsdebatt har varit en bra diskussion. Den visar på intresset och vikten av att fortsätta lyfta fram de sociala frågorna generellt sett, framför allt de grupper som far allra mest illa och som är mest skyddslösa, nämligen de allra minsta. Jag tycker att vi ska ägna stor kraft och möda åt att försöka förbättra detta område under resten av mandatperioden. Därför ser jag fram mot de olika processer som nu pågår. Jag vill inte låsa dem innan. Jag är angelägen om att få se goda och konkreta förslag, när de väl kommer, som vi sedan ska kunna genomföra i den här kammaren. Tack för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2003/04:FPM83 Harmonisering av tekniska krav och administrativa förfaranden inom civil luftfart *KOM(2004)73* till trafikutskottet

16 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2003/04:Sf34–Sf37 till socialförsäkringsutskottet

2003/04:Ju14 och Ju15 till justitieutskottet

2003/04:K17 till konstitutionsutskottet

2003/04:T1 till trafikutskottet

2003/04:Ju16–Ju19 till justitieutskottet

2003/04:K18–K20 till konstitutionsutskottet

2003/04:U18 och U19 till utrikesutskottet

17 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Utrikesutskottets betänkanden 2003/04:UU9 och UU16
Socialutskottets betänkanden 2003/04:SoU6 och SoU7
Lagutskottets betänkanden 2003/04:LU19, LU17 och LU18
Trafikutskottets betänkanden 2003/04:TU5 och TU8

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av skr. 2003/04:75 Redogörelse för behandlingen av
riksdagens skrivelser till regeringen
2003/04:K21 av Patrik Norinder m.fl. (m, fp, kd, c)
2003/04:K22 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)

med anledning av skr. 2003/04:119 Särskilda regler under en övergångs-
period för arbetstagare från nya medlemsstater enligt anslutningsför-
draget
2003/04:Sf38 av Erik Ullenhag m.fl. (fp)
2003/04:Sf39 av Bo Könberg m.fl. (fp)
2003/04:Sf40 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)
2003/04:Sf41 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp)
2003/04:Sf42 av Lars Ohly m.fl. (v)
2003/04:Sf43 av Maud Olofsson m.fl. (c)
2003/04:Sf44 av Sven Brus m.fl. (kd)
2003/04:Sf45 av Henrik von Sydow (m)

Konstitutionsutskottets betänkanden
2003/04:KU15 Allmänna helgdagar m.m.
2003/04:KU22 Kommittéberättelse 2004

Justitieutskottets betänkande
2003/04:JuU19 Unga lagöverträdare

19 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 26 mars

2003/04:386 av *Tomas Högström* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Förändringar i kriminalvården
2003/04:387 av andre vice talman *Kerstin Heinemann* (fp) till socialmi-
nister Lars Engqvist
Primärvårdens framtid

den 29 mars

2003/04:389 av *Marie Wahlgren* (fp) till socialminister *Lars Engqvist*
Situationen för smärtrehabiliteringen i Sverige

2003/04:390 av *Ulf Nilsson* (fp) till utbildningsminister *Thomas Östros*
Civilekonomexamen

2003/04:391 av *Cecilia Wikström* (fp) till finansminister *Bosse Ring-*
holm

Skattevillkor för inköp av hushållsnära tjänster

den 30 mars

2003/04:392 av *Kalle Larsson* (v) till miljöminister *Lena Sommestad*
Ombyggnaden av E 18 i Stockholm

2003/04:393 av *Lotta N Hedström* (mp) till statsrådet *Gunnar Lund*
Sveriges linje i Världsbanken

2003/04:394 av *Annelie Enochson* (kd) till finansminister *Bosse Ring-*
holm

Skattelättnader för hushållstjänster

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 13 april.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställets

den 29 mars

2003/04:1003 av *Marie Wahlgren* (fp) till utrikesminister *Laila Freivalds*
Dawit Isaak

2003/04:1004 av *Tina Acketoft* (fp) till socialminister *Lars Engqvist*
Sjukvårdens ansvar för vårdanställdas rehabilitering vid missbruk av
läkemedel

2003/04:1005 av *Karin Svensson Smith* (v) till statsrådet *Ulrica Messing*
Nedläggning av Bohusbanan

2003/04:1006 av *Michael Hagberg* (s) till statsrådet *Ulrica Messing*
Samordning och förbättring av de svenska hamnarna

den 30 mars

2003/04:1007 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till miljöminister *Lena Som-*
mestad

Certifiering av termograförer

2003/04:1008 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till miljöminister *Lena Som-*
mestad

Miljöprovning av fossilgasutbyggnad

2003/04:1009 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Elrådgivning för företagare

2003/04:1010 av *Torsten Lindström* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Illegala vapen

2003/04:1011 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing

Flygtrafiken på Åland

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 april.

21 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 30 mars

2003/04:968 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Södertörnsleden

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 april.

22 § Kammaren åtskildes kl. 20.07.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 16.23 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan.....	1
3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
4 § Svar på interpellation 2003/04:369 om jämställdhet inom idrottsrörelsen	2
Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	2
Anf. 2 ANDERS BENGTSSON (s)	3
Anf. 3 BIRGITTA SELLÉN (c).....	3
Anf. 4 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	4
Anf. 5 ANDERS BENGTSSON (s)	5
Anf. 6 BIRGITTA SELLÉN (c).....	6
Anf. 7 SVEN BERGSTRÖM (c).....	6
Anf. 8 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	7
Anf. 9 SVEN BERGSTRÖM (c).....	8
5 § Svar på interpellation 2003/04:328 om statens ansvar för Inlandsbanan	9
Anf. 10 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	9
Anf. 11 HÅKAN LARSSON (c).....	9
Anf. 12 SVEN BERGSTRÖM (c).....	10
Anf. 13 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	11
Anf. 14 HÅKAN LARSSON (c).....	12
Anf. 15 SVEN BERGSTRÖM (c).....	13
Anf. 16 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	13
Anf. 17 HÅKAN LARSSON (c).....	14
Anf. 18 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	14
6 § Svar på interpellation 2003/04:379 om ägarstrategi för tågtrafiken	15
Anf. 19 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	15
Anf. 20 PETER PEDERSEN (v).....	15
Anf. 21 LARS-IVAR ERICSON (c)	17
Anf. 22 SVEN BERGSTRÖM (c).....	17
Anf. 23 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	18
Anf. 24 PETER PEDERSEN (v).....	19
Anf. 25 LARS-IVAR ERICSON (c)	20
Anf. 26 SVEN BERGSTRÖM (c).....	21
Anf. 27 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	21
Anf. 28 PETER PEDERSEN (v).....	22
Anf. 29 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	23
7 § Svar på interpellation 2003/04:330 om husbyggen i Knivsta	23
Anf. 30 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	23
Anf. 31 RIGMOR STENMARK (c).....	24
Anf. 32 GUNNAR ANDRÉN (fp)	25
Anf. 33 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	25

Anf. 34 RIGMOR STENMARK (c)	26
Anf. 35 GUNNAR ANDRÉN (fp)	27
Anf. 36 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	28
Anf. 37 RIGMOR STENMARK (c)	28
8 § Svar på interpellation 2003/04:331 om lagen om	
allmännyttiga bostadsföretag	29
Anf. 38 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	29
Anf. 39 NINA LUNDSTRÖM (fp)	29
Anf. 40 RIGMOR STENMARK (c)	30
Anf. 41 PETER DANIELSSON (m)	31
Anf. 42 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	32
Anf. 43 NINA LUNDSTRÖM (fp)	32
Anf. 44 RIGMOR STENMARK (c)	33
Anf. 45 PETER DANIELSSON (m)	34
Anf. 46 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	34
Anf. 47 NINA LUNDSTRÖM (fp)	34
9 § Svar på interpellation 2003/04:346 om kvinnor i	
byggbranschen	35
Anf. 48 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	35
Anf. 49 NINA LUNDSTRÖM (fp)	36
Anf. 50 RIGMOR STENMARK (c)	37
Anf. 51 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	38
Anf. 52 NINA LUNDSTRÖM (fp)	38
Anf. 53 RIGMOR STENMARK (c)	40
Ajournering	40
Återupptagna förhandlingar	40
10 § Svar på interpellation 2003/04:335 om insatser från	
arbetsförmedlingen	41
Anf. 54 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	41
Anf. 55 LINNÉA DARELL (fp)	42
Anf. 56 MAGDALENA ANDERSSON (m)	43
Anf. 57 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	44
Anf. 58 LINNÉA DARELL (fp)	45
Anf. 59 MAGDALENA ANDERSSON (m)	45
Anf. 60 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	46
Anf. 61 LINNÉA DARELL (fp)	46
Anf. 62 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	47
11 § Svar på interpellation 2003/04:342 om	
sjukskrivningsrätt för sjukgymnaster	47
Anf. 63 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	47
Anf. 64 INGRID BURMAN (v)	48
Anf. 65 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	49
Anf. 66 INGRID BURMAN (v)	50
12 § Svar på interpellation 2003/04:376 om kostnader för	
sjukförsäkringen	50
Anf. 67 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	50
Anf. 68 HANS BACKMAN (fp)	51
Anf. 69 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	52

Anf. 70 HANS BACKMAN (fp).....	53	Prot. 2003/04:90
Anf. 71 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	54	30 mars
Anf. 72 HANS BACKMAN (fp).....	55	
Anf. 73 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	55	
13 § Svar på interpellation 2003/04:353 om		
missbrukarvården	56	
Anf. 74 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	56	
Anf. 75 ULRIK LINDGREN (kd).....	57	
Anf. 76 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	58	
Anf. 77 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	59	
Anf. 78 ULRIK LINDGREN (kd).....	60	
Anf. 79 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	61	
Anf. 80 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	62	
Anf. 81 ULRIK LINDGREN (kd).....	63	
Anf. 82 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	63	
14 § Svar på interpellation 2003/04:358 om		
anmälningsskyldighet	64	
Anf. 83 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	64	
Anf. 84 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	65	
Anf. 85 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	66	
Anf. 86 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	67	
Anf. 87 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	68	
Anf. 88 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	69	
Anf. 89 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	69	
Anf. 90 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	70	
Anf. 91 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	71	
15 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag		
från Europeiska kommissionen	71	
16 § Hänvisning av ärenden till utskott	71	
17 § Förnyad bordläggning.....	72	
18 § Bordläggning	72	
19 § Anmälan om interpellationer.....	72	
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	73	
21 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	74	
22 § Kammaren åtskildes kl. 20.07.....	74	

